

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra hudební výchovy

Diplomová práce

Bc. Marie Hoferková

Lidová píseň na Uherskohradištsku v praxi

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci Lidová píseň na Uherskohradištsku vypracovala samostatně pod vedením vedoucí práce s použitím uvedených zdrojů.

V Olomouci dne:

.....

Podpis

Na tomto místě chci poděkovat především své vedoucí diplomové práce Mgr. Lence Kružikové, Ph.D., která mě svým pozitivním přístupem a povzbuzením podporovala. Děkuji ji za její rady a čas, který vedení práce věnovala.

Obsah

Obsah	4
Úvod	7
1 Uherskohradištsko a jeho charakteristika	9
1.1 Folklor na Uherskohradištsku	9
1.1.1 Vznik folklorismu na Uherskohradištsku	11
2 Dětský folklorismus na Uherskohradištsku	12
2.1 Dětské folklorní soubory na Uherskohradištsku	13
2.1.1 Folklorní soubor Hradišts'ánek	13
2.1.2 Folklorní soubor Děcka z Kunovic.....	14
2.1.3 Dětský folklorní soubor Kunovjánek	14
2.1.4 Děcka z Buchlovic.....	14
2.1.5 Taneční soubor Botík	15
2.1.6 Dolinečka.....	15
2.2 Dětské soutěže	16
2.2.1 Národní přehlídka dětských verbířů Slovácka.....	16
2.2.2 Zazpívej slavičku.....	16
2.3 Mezinárodní dětský folklorní festival „Kunovské léto“	17
3 Hudební folklor ve škole	18
3.1 Výchova ke kulturním hodnotám	19
3.2 Lidová píseň jako prostředek k rozvíjení vztahu k hodnotám folkloru	24
3.3 Lidová píseň jako prostředek rozvoje hudebních dovedností.....	25
3.3.1 Pěvecké dovednosti	25
3.3.2 Pohybové dovednosti.....	26
3.3.3 Hudební poslech	27
3.3.4 Instrumentální činnosti	28
3.3.5 Dramatizace	29

3.4	Postoje k využití folkloru ve škole.....	30
4	Lidová kultura v RVP ZV 2017	33
4.1	Klíčové kompetence	33
4.2	Průřezová témata.....	34
4.3	Vzdělávací oblasti.....	35
4.3.1	Člověk a jeho svět	35
4.3.2	Člověk a společnost.....	36
4.3.3	Umění a kultura	36
4.3.4	Člověk a svět práce.....	37
5	Lidové písně a hudba v učebnicích hudební výchovy pro druhý stupeň základních škol	37
5.1	Učebnice hudební výchovy SPN	38
5.1.1	Šestý ročník	38
5.1.1.1	Seznam zařazených lidových písní pro šestý ročník.....	39
5.1.2	Sedmý ročník.....	41
5.1.2.1	Seznam zařazených lidových písní pro sedmý ročník	41
5.1.3	Osmý ročník	43
5.1.3.1	Seznam zařazených lidových písní pro osmý ročník	43
5.1.4	Devátý ročník	44
5.2	Návrh na upravení tématu v učebnici pro šestý ročník s ohledem na region Uherskohradištsko.....	44
5.3	Návrh na upravení tématu v učebnici pro sedmý ročník s ohledem na region Uherskohradištsko.....	48
6	Metodické návrhy práce s písněmi	54
6.1	Využití lidových písní z Uherskohradištska při nácvičce vícehlasého zpěvu	55
6.1.1	Teoretické východisko.....	55
6.1.2	Praktická aplikace regionálních prvků na vícehlasý zpěv	56
6.2	Využití lidových písní z Uherskohradištska v poslechových činnostech	62
6.2.1	Teoretické východisko.....	62

6.2.2	Praktická aplikace regionálních prvků na poslechové aktivity	63
6.3	Využití lidových písní z Uherskohradištska v hudebně pohybových činnostech	68
6.3.1	Teoretické východisko	68
6.3.2	Praktická aplikace regionálních prvků na hudebně pohybové činnosti	68
6.4	Využití lidových písní z Uherskohradištska při instrumentálních činnostech	74
6.4.1	Teoretické východisko	74
6.4.2	Praktická aplikace regionálních prvků při instrumentálních činnostech	75
6.5	Využití lidových písní z Uherskohradištska v teoreticko-praktických činnostech ...	79
6.5.1	Teoretické východisko	80
6.5.2	Praktická aplikace regionálních prvků v teoreticko-praktických činnostech	80
7	Diskuze	86
	Závěr	87
	Seznam použitých zkratk:	89
	Seznam zdrojů	90
	Anotace	99

Úvod

Název diplomové práce *Lidová píseň na Uherskohradištsku v praxi* odkazuje na možnosti využívání jednoho z prvků lidové kultury, lidových písní. Lze konstatovat, že lidová kultura nás částečně obklopuje dodnes. V některých regionech více, v jiných méně. V obcích na Uherskohradištsku dodnes nalezneme fragmenty lidových tradic, příležitosti k lidovému zpěvu či tanci. Součástí kulturního života mnoha obcí jsou lidové zvyky, o jejichž udržování se stará tamní mládež.¹ Mnohé děti navštěvují folklorní soubory nebo se účastní soutěží. Část žáků, která nenavštěvuje folklorní soubory, nemá mnoho příležitostí setkat se s kulturou svého domova. Je tedy příhodné, abychom se zabývali způsobem využití prvků lidové kultury ve výuce na základních školách, neboť lidová kultura se pro mnohé stává součástí života.

Téma diplomové práce *Lidová píseň na Uherskohradištsku v praxi* jsem si vybrala proto, že vnímám lidové písně na Uherskohradištsku jako velké kulturní bohatství a také jako potenciál v možnosti jejich využívání ve škole. Strukturou samotných písní jsem se zabývala již v bakalářské práci. Diplomová práce naopak reflektuje jejich jiný rozměr, vzdělávací, protože právě skrze lidové písně mohou žáci nejen rozvíjet své schopnosti a dovednosti, ale také hlouběji poznávat svůj rodný kraj a kulturu. Lidové písně hrají důležitou roli ve vzdělávání dodnes. Žáci pomocí lidových písní poznávají ústní lidovou slovesnost i způsob hudebního vyjádření lidového umělce. Předpokládám, že právě množství folklorního materiálu na Uherskohradištsku umožňuje propojit činnosti hudební výchovy s hudebním materiálem sesbíraným v oblasti, která je pro žáky také domovem.

Využití lidových písní a lidové kultury ve škole jsou tématem mnoha prací badatelů i absolventských vysokoškolských studentů. Tyto práce však často zabývají lidovými písněmi bez návaznosti na konkrétní region, nebo se zabývají jinými oblastmi či obcemi. Z autorů, kteří k tomuto tématu na poli bádání přispěli, jmenujme alespoň například Pavla Jurkoviče, Juditu Kučerovou či Alenu Schauerovou. Významným dílem přispívá také instituce *Národní ústav lidové kultury*.

Cílem práce je navrhnout možnosti uplatnění lidových písní z Uherskohradištska v hudebních činnostech na druhém stupni základních škol. Tyto návrhy mají reflektovat oblasti činností učiva hudební výchovy podle *Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání* vydaném v roce 2017 či se jinak vztahovat k rozvoji hudebních schopností dětí.

¹ Tradiční hody s právem na Uherskohradištsku - Lidová kultura. *Úvod - Lidová kultura* [online]. Dostupné z: <https://www.lidovakultura.cz/2020/06/16/tradicni-hody-s-pravem-na-uherskohradistsku/>

Jednotlivé lidové písně v návrzích jsou vybírány zpravidla ze sbírek *Moravské národní písně* od Františka Sušila a *Slovácké a lidové písně z Uher. Hradištska*, jejímž autorem je Valš Lída. Dílčí cíle se zaměřují na představení dalších možností uplatnění lidové kultury ve vzdělávání a současných možnostech folklorního využití dětí na Uherskohradištsku.

Práce je rozdělena celkem do sedmi kapitol. První kapitola cílí na stručné představení Uherskohradištska v kontextu folkloru a folklorismu. Druhá kapitola představuje dětské folklorní soubory a soutěže, se kterými se můžeme na Uherskohradištsku setkat. Třetí kapitola se vztahuje k využití hudební složky lidové kultury v hudební výchově. Čtvrtá kapitola je věnována zařazení lidové kultury do *Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání*. V páté kapitole se budeme věnovat současným učebnicím hudební výchovy a možným využitím lidových prvků z Uherskohradištska při jejich používání. Šestá kapitola pak obsahuje samotné návrhy k práci s konkrétními lidovými písněmi. Sedmá kapitola je věnována diskuzi, která reflektuje problematické body a otevírá další možnosti rozšíření této práce.

Kapitola věnovaná metodickým návrhům je nejrozsáhlejší. Jejím cílem je vytvořit návrhy, které je možné využít v hodinách hudební výchovy na druhém stupni základních škol. Obsahem jednotlivých návrhů je jejich podložení v kurikulárním dokumentu, teoretické východisko a samotný návrh, zaměřený na konkrétní ročníky s požadavky na dovednosti.

Marie Hoferková

1 Uherskohradištsko a jeho charakteristika

Název této diplomové práce odkazuje na oblast Přiléhající k městu Uherské Hradiště. Problematikou vymezení této oblasti se autorka zabývala již ve své bakalářské práci.² V geografickém vymezení Uherskohradištska budeme vycházet ze stejné metody, tzn. využití reliéfu krajiny. Do tohoto vymezení spadají obce podél toku řeky Moravy, obklopeny ze severozápadu Chříby a z jihovýchodu Vizovickou vrchovinou. Poslední obce spadající do tohoto vymezení podél toku řeky Moravy leží na jižních úpatích Chříbů a Vizovické vrchoviny.³

1.1 Folklor na Uherskohradištsku

Cílem této kapitoly není do detailu pojmut veškeré folklorní projevy na Uherskohradištsku, ale provést alespoň stručnou charakteristiku těch projevů lidové kultury, jejichž spojujícím prvkem je lidová hudba, a tím zohlednit regionální charakter diplomové práce.

O lidových nástrojích

Vývoj hudby korespondoval s vývojem tance. Na základě pramenů a výsledků bádání můžeme předpokládat, že muzika na Uherskohradištsku byla složena z houslí a gajdy.⁴ Na příkladu Starého Města můžeme sledovat, že původní tradice gajdošské hudby byla ve dvacátém století nahrazena hudbou dechovou a harmonikou. Vznik cimbálové muziky je spojen až s poválečným vývojem souvisejícím se vznikem folklorního souboru *Dolina*.⁵ Obecně role cimbálu na Moravě nebyla všude stejná. S jeho používáním v minulosti bychom se setkali spíše na Valašsku a Lašsku, případně v okrajových částech moravského Slovenska. Na Uherskohradištsku cimbalisté nepůsobili.⁶

O lidové písni

² HOFERKOVÁ, Marie. *Lidová píseň na Uherskohradištsku*. Bakalářská práce. Olomouc. 2019., s. 10–11.

³ HOFERKOVÁ, Marie. *Lidová píseň na Uherskohradištsku*. Bakalářská práce. Olomouc. 2019., s. 11.

⁴ Gajdy = dudy Viz: KUNZ, Ludvík, ECLEROVÁ, Iveta a Radoslav VLK, ed. *Nástroje lidové hudby v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2011. ISBN isbn978-80-87210-34-5., s. 327.

⁵ PAVLICOVÁ, Martina. Lidový tanec a hudba ve Starém městě u Uherského Hradiště. In: *Lidová píseň, hudba a tanec. Místo, funkce, proměny. Sborník příspěvků ze 16. etnomuzikologického semináře. Jihlava 23.-25. září 1986*. Redaktor Dušan HOLÝ, redaktor Andrej SULITKA. Brno: Krajské kulturní středisko, 1987, s. 62–65, s. 63–64.

⁶ ČERNÍK, Josef. Umění hudební. In: HÚSEL, J., NIEDERLE, Lubor, ed. *Moravské Slovensko*. V Praze: Nákladem Národopisného musea Československého, 1922, s. 595–661, s. 643.

Lidová píseň je již po staletí předmětem bádání a zájmu. Vzhledem k pestrosti její podoby a mnohovrstevnatosti je složité dojít k jednoduché definici. Můžeme si však být jisti, že pokud hovoříme o lidové písni, myslíme tím dílo, jehož autor nám zůstává utajen. Také bychom neznali žádnou lidovou píseň, kdyby ji společnost nepřijala, a tím také zabránila jejímu zapomenutí. Její podoba byla proměnlivá a závisela na konkrétní interpretaci. Se zápisem do not však její variabilita ustala.⁷

Lidové písně provázely lidský život již od kolébky v podobě ukolébavek. Období dětství je zase spojováno s různými říkadly a rozpočítadly s rytmicko-melodickým charakterem⁸ či dětské taneční hry, jejichž součástí byla i patričná píseň.⁹ Svě místo zaujímají i písně milostné, písně vztahující se k vojenské službě či každodenní práci. Jinou kategorií tvoří lidové písně, které reflektují běh kalendářního roku. Tyto písně byly spojeny s pravidelnými událostmi během roku a se zvyky, které se s nimi pojí.¹⁰

Ve sbírkách lidových písní bychom našli ještě mnohem více kategorií lidových písní, rozřazených často podle kritéria obsahu a funkčnosti. Jednotlivé podkategorie se však můžou mírně odlišovat podle jednotlivých autorů.¹¹

Geografické vymezení, které se v této práci využívá, spadá do oblasti etnografy nazývané Uherskohradištské Dolňácko.¹² Oblast Dolňácka se rozkládá ve středním Pomoraví a dělí se do dílčích podoblastí kolem měst Kyjova, Uherského Hradiště, Uherského Brodu a Strážnice.¹³ Z hlediska písňového typu se pak oblast Uherskohradištska od ostatních slováckých podoblastí neodlišuje. I zde se tak můžeme setkat s písněmi táhlými i tanečními.¹⁴

O lidovém tanci

Taneční složka uherskohradištského folkloru zahrnuje hned několik typů tanců. Hlavním tancem, se kterým se můžeme v tamních obcích setkat, je tzv. *sedlcká*. Tento tanec obsahuje dvě až tři figury, spočívající ve zpěvu, víření, případně točení dívky a cifrování

⁷ ROKYTA, Jan, Luděk ZENKL a Ivo STOLAŘÍK. *Jak zpívat lidové písně*. Ostrava: Krajské kulturní středisko, 1990. ISBN 80-85029-13-8, s. 5–7.

⁸ JURKOVIČ, Pavel. *Lidová píseň ve škole*. Praha: Muzikservis. ISBN 97-580607-12, s. 7.

⁹ POLÁŠKOVÁ, Jana a Ladislava KOŠÍKOVÁ. *Lidové tance z Uherskohradištska*. Uherské Hradiště: Okresní kulturní středisko, 1988, s. 1.

¹⁰ JURKOVIČ, Pavel. *Lidová píseň ve škole*. Praha: Muzikservis. ISBN 97-580607-12, s. 8–9.

¹¹ ROKYTA, Jan, Luděk ZENKL a Ivo STOLAŘÍK. *Jak zpívat lidové písně*. Ostrava: Krajské kulturní středisko, 1990. ISBN 80-85029-13-8, s. 17.

¹² KUČEROVÁ, Judita, ed. *Lidová píseň v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4720-4, s. 140

¹³ Tamtéž, s. 127

¹⁴ Tamtéž, s. 140

chlapce. Pojmenování *sedlcké* se mohlo odvíjet od jmen jednotlivých obcí. Dalším tanečním projevem je tzv. *verbuňk*. Pěstování tohoto mužského improvizovaného tance, dříve nazývaného také *cifra*, nebo *čardáš*, souviselo s činností některých lokálních folklorních souborů, které se následně staly vzorem pro jiné. Další specificky mužskou doménou byly kromě *verbuňku*, taneční hry. Největší počet tanců na Uherskohradištsku pak, podle *Zdenky Jelínkové*, najdeme mezi tanci figurálními. Uveďme alespoň pro příklad tance: *jatelinka*, *zahradnická* či *hruška*. Tyto tance se lišily napříč regiony.¹⁵

1.1.1 Vznik folklorismu na Uherskohradištsku

Již ve druhé polovině devatenáctého století byl patrný v oblasti písňě úbytek lidových projevů ve své přirozené formě. Postup vytrácení původního písňového repertoáru se rozšířilo po Čechách, Moravě a Slezsku. Jen v některých regionech nebyl charakter vytrácení tak razantní, a některé oblasti si po mnohem delší dobu uchovávaly nebo uchovávají přirozený písňový projev. Je však patrné, že i v těchto regionech je tradiční lidová píseň udržována spíše v rukou jednotlivců než celospolečensky.¹⁶

Tradiční lidová kultura upoutávala pozornost vzdělavců již od dob osvícenství a romantismu. Konec 19. století pak znamenal převrat v pohledu na lidovou kulturu a rozvoj folklorního hnutí. V první polovině 20. století začaly být pořádány akce zaměřené na regionální kulturu. Mezníkem v oblasti folklorního hnutí se posléze stala 50. léta 20. století. Lidová kultura byla využita jako prostředek, který měl podpírat ideologii doby. Z lidových tradic byly vyjímány pouze fragmenty, které postrádaly komplexnost tradic. Na přelomu 50. a 60. let se začal formovat taneční folklorismus a tím i jeho scénika podoba. Tento fenomén byl reflektován v následných soutěžích folklorních souborů.¹⁷

Folklorní hnutí se odrazilo i v kulturním životě na Uherskohradištsku. Ještě v období před První republikou vznikl ve Starém Městě spolek, jehož náplní bylo kromě jiného i výuka lidových tanců. Po první světové válce se spolek formou vystoupení účastnil tradičních slavností či organizovaných národopisných akcí. Ve třicátých letech se však rozpadl. Po druhé světové válce na něj navázal nově vzniklý kroužek, později nazývaný, *Dolina*. Folklorní soubor se od počátku věnoval tancům z jiných oblastí. Součástí jeho repertoáru byla i scénická

¹⁵ JELÍNKOVÁ, Zdena. *Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska: popisy tanců ke stejnojmenné videokazetě: Díl VII. část 2. Slovácko: Dolňácko*. Strážnice: Ústav lidové kultury ve Strážnici, 1996, s. 63–67.

¹⁶ PAJER, Jiří. *Svět lidové písňě*. Strážnice: Ústav lidového umění, 1989, s. 91.

¹⁷ UHLÍKOVÁ, Lucie a Martina PAVLICOVÁ, ed. *Od folkloru k folklorismu: slovník folklorního hnutí na Moravě a ve Slezsku*. Přeložil Irena PŘIBYLOVÁ. Strážnice: Ústav lidové kultury, 1997. ISBN 8086156060, s. 6–8.

představení. Soubor byl organizátorem folklorních akcí. Jeho repertoár se později zaměřil na folklorní materiál z vlastního regionu.¹⁸

2 Dětský folklorismus na Uherskohradištsku

K prezentaci folkloru dochází skrze dětská folklorní uskupení. Patří mezi ně muziky, sbory, kroužky a soubory. Je prokázané, že tato uskupení zaměřující se na folklor jsou významnými činiteli v rozvoji folkloru, utváření vztahů k jeho dědictví a podílí se na etnokulturním povědomí.¹⁹ Jsou prostředím, které zajišťuje dětem prostor pro seberealizaci, růst osobnosti, naplnění volného času²⁰ a rozvíjení vědomostí a dovedností.²¹ Pozitivním efektem práce v dětských folklorních souborech je také etický a estetický rozvoj dětí. V neposlední řadě se podílí na budování vztahu se staršími generacemi.²²

V prostředí dětského folklorního souboru se otevírají možnosti pro děti, které jsou nadané, ale také ty, které zatím neměly možnost se nějak rozvíjet. Bohatství dětského folkloru rovněž přispívá k širšímu prostoru uplatnění dětí. Dětský folklor je aplikovatelný na všechny věkové skupiny dětí, dospívající jedinci posléze mohou využít možností folkloru dospělých. Významnou hodnotu dětských folklorních souborů jsou také vzájemné vztahy, neboť vzájemná spolupráce je pro soubor klíčová.

Děti ve folklorních souborech musí často vynakládat úsilí ve snaze naučit se nějaký prvek. Spolu s vystoupeními je to však cesta, jak dát dítěti možnost zakusit úspěch, a jak jej dál motivovat.²³

Folklorní soubory hrají oproti školám zásadní roli v oblasti výchovy dětí ve vztahu k folkloru, neboť tato výchova je cílem, ne pouze prostředkem. Toto konstatování se opírá o

¹⁸ PAVLICOVÁ, Martina. Lidový tanec a hudba ve Starém městě u Uherského Hradiště. In: *Lidová píseň, hudba a tanec. Místo, funkce, proměny. Sborník příspěvků ze 16. etnomuzikologického semináře. Jihlava 23.-25. září 1986.* Redaktor Dušan HOLÝ, redaktor Andrej SULITKA. Brno: Krajské kulturní středisko, 1987, s. 62–65, s. 64.

¹⁹ ONDRUŠOVÁ, Vlasta a Lucie UHLÍKOVÁ. Úvod. In: ONDRUŠOVÁ, Vlasta a Lucie UHLÍKOVÁ. *Na pomoc dětským folklorním souborům a muzikám (1): tradiční lidová kultura a výchova.* Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2007, s. 5. ISBN 80-86156-87-7, s. 5.

²⁰ MUSILOVÁ, Marcela. Folklorní činnost a pedagogika komunikativních dovedností. In: *Folklor pro děti a děti pro folklor.* Strážnice: Ústav lidové kultury, 2000, s. 120–125. ISBN 80-86156-36-2, s. 120.

²¹ SCHAUEROVÁ, Alena. Úloha dětských folklorních souborů při utváření hodnotové orientace dětí. In: *Lidová kultura v kulturním vývoji České republiky (1918-1998): 15. strážnické sympozium, 14.-15. září 1999 ve Strážnici : sborník příspěvků.* Strážnice: Ústav lidové kultury, 1999, s. 58–60. ISBN 80-86156-30-3, s. 59.

²² ONDRUŠOVÁ, Vlasta a Lucie UHLÍKOVÁ. Úvod. In: ONDRUŠOVÁ, Vlasta a Lucie UHLÍKOVÁ. *Na pomoc dětským folklorním souborům a muzikám (1): tradiční lidová kultura a výchova.* Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2007, s. 5. ISBN 80-86156-87-7, s. 5.

²³ SCHAUEROVÁ, Alena. Úloha dětských folklorních souborů při utváření hodnotové orientace dětí. In: *Lidová kultura v kulturním vývoji České republiky (1918-1998): 15. strážnické sympozium, 14.-15. září 1999 ve Strážnici : sborník příspěvků.* Strážnice: Ústav lidové kultury, 1999, s. 58–60. ISBN 80-86156-30-3, s. 58–59.

výzkum, který na základě odpovědí v dotazníku potvrzuje, že děti, které navštěvují folklorní soubor, si spíše zazpívají lidovou píseň jen tak pro sebe než děti, které folklorní soubor nenavštěvují. V otázce, zda má smysl se regionální lidové písně učit, byl příznivější poměr mezi žáky, kteří folklorní soubor navštěvují. Naopak většina žáků ze skupiny, která nenavštěvuje folklorní soubor, neshledává potřebným se hudební folklor učit.²⁴

2.1 Dětské folklorní soubory na Uherskohradištsku

Následující kapitola pojednává o dětských souborech na Uherskohradištsku. Ačkoliv jejich výčet není kompletní, představme alespoň některé z nich.

2.1.1 Folklorní soubor Hradišťánek

Dětský folklorní soubor Hradišťánek má mezi dětskými folklorními uskupeními dlouholetou tradici, soudě podle toho, že jeho založení v Uherském Hradišti je datováno do roku 1955.²⁵ Soubor Hradišťánek navazuje na činnost folklorního souboru Hradišťan. Dětský soubor byl založen uměleckým vedoucím Hradišťanu Jaroslavem Staňkem z potřeby zapojit také děti.

Děti jsou rozděleny do šesti skupin.²⁶ Náplň soubor čerpá především z oblasti Uherskohradištska. Pestrost programu je zaručena díky většímu počtu vedoucích, neboť každá vedoucí vkládá do vedení osobitý styl. Děti vystupují v krojích, které jsou ve většině případů vytvořeny na základě spolupráce s etnografkou.

Mezi další aktivity Hradišťánku patří pořádání výchovných koncertů, vynášení Mařeny, vystupování na festivalech, vánoční koledování, organizace přehlídek souborů a pořádání benefičních koncertů.²⁷

²⁴ SCHAUEROVÁ, Alena. Utváření vztahu k folklornímu dědictví. In: *Dětský folklor dnes (proměny funkcí): sborník příspěvků z 23. strážnického symposia konaného ve dnech 15.-16. března 2007*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2007, s. 7–12. ISBN 978-80-86156-93-4, s. 10–11.

²⁵ Kdo jsme | Hradišťánek. *Kdo jsme | Hradišťánek* [online]. Copyright © Hradišťánek 2016 [cit. 14.03.2021]. Dostupné z: <http://www.hradistanek.cz/>

²⁶ V roce 2019 přibyla ještě 7. skupinka. Zdroj: sedmička | Hradišťánek. *Kdo jsme | Hradišťánek* [online]. Copyright © Hradišťánek 2016 [cit. 14.03.2021]. Dostupné z: <http://www.hradistanek.cz/skupinka-sedmicka.html>

²⁷ POLÁŠKOVÁ, Jana. Naše dětské soubory. Hradišťánek. In: KOVAŘÍKOVÁ, Eva (šéfredaktor). *Malovaný kraj: národopisný a vlastivědný časopis Slovácka, r. 53, č. 2*, Břeclav: Moraviapress, 2017, s. 12–13. ISSN 0323-1542, s. 12–13.

Soubor Hradišťánek doprovázejí CM Oskoruša, cimbálová muzika Pavla Štulíra při ZUŠ a cimbálová muzika Husličky.²⁸

2.1.2 Folklorní soubor Děcka z Kunovic

Dětský folklorní soubor působí již od roku 1964. Náplní folklorního souboru je kromě výuky tanců také taneční improvizace a zpěv. Nejstarší členové jsou připravováni na další působení v dospělých souborech.

Ve své činnosti čerpají z písní a tanců ve svém nejbližším okolí, ale pracují také s folklorním bohatstvím ze vzdálenějších oblastí.

Soubor Děcka z Kunovic se účastní folklorních aktivit spojených se zvykoslovným rokem, setkávání s pěveckými i tanečními osobnostmi.

V současné době soubor doprovází cimbálová muzika při Základní umělecké škole ve Strážnici.²⁹

2.1.3 Dětský folklorní soubor Kunovjánek

Soubor Kunovjánek je dalším souborem působícím ve městě Kunovice. Počátek svého působení datuje do roku 2006. Dětský soubor vychovává děti ke vztahu k regionu a k lásce k folklornímu dědictví.

Kunovjánek navštěvují děti ve věku od 8–13 let. V souboru se učí písně, hry a tance z Dolňácka.

Své umění prezentuje na folklorních i kulturních akcích v Kunovicích. Folklorní soubor doprovází cimbálová muzika pocházející ze ZUŠ Slovácko.³⁰

2.1.4 Děcka z Buchlovic

Folklorní soubor vznikl v roce 1976 při Základní škole v Buchlovicích. Jejich náplní byly hry, písně a tance z Uherskohradištska. Soubor postupně začal vystupovat na kulturních i folklorních akcích a v 90. letech jel na svůj první zahraniční zájezd.

²⁸ Kdo jsme | Hradišťánek. *Kdo jsme* | *Hradišťánek* [online]. Copyright © Hradišťánek 2016 [cit. 14.03.2021]. Dostupné z: <http://www.hradistanek.cz/>

²⁹ Město Kunovice, Děcka z Kunovic, *Město Kunovice* | *Oficiální internetové stránky města Kunovice* [online]. [cit. 16.03.2021]. Dostupné z: <https://www.mesto-kunovice.cz/kultura/seznam-kulturnich-akci/folklor-folklorni-soubory/decka-z-kunovic/>

³⁰ O nás :: KUNOVJÁNEK. *KUNOVJÁNEK* [online]. Copyright © 2014 Všechna práva vyhrazena. [cit. 17.03.2021]. Dostupné z: <https://www.kunovjaneck.com/o-nas/>

Od svého vzniku soubor spolupracoval s mnoha osobnostmi a vystřídal hned několik vedoucích. V roce 2004 se jednou z nich stala Lenka Rašticová,³¹ která vede soubor dodnes. O tři roky později se soubor stal občanským sdružením, jehož cílem je předávat dětem duchovní bohatství tradiční lidové kultury a rozvíjet pěvecké, rytmické i taneční dovednosti dětí. Materiál je přejímán především z folkloru Uherskohradištského a Uherskobrodského Dolňácka.³²

2.1.5 Taneční soubor Botík

Taneční soubor vznikl na počátku 90. let. Nejprve zpracovával tance různých žánrů, později přešel k folklorní tematice.

Členové souboru jsou ze všech věkových skupin. Děti se schází ve dvou skupinách, přičemž ty nejmladší se od základů zpívání, rytmu a pohybových dovedností.

V roce 2007 vzniklo občanské sdružení Taneční soubor Botík, o. s., jehož cílem je udržovat kulturní dědictví obce. Sdružení pořádá výukové programy šití a údržby krojů.³³

2.1.6 Dolinečka

Bohatou tradici má za sebou staroměstský dětský folklorní soubor Dolinečka, který byl založen v roce 1956 při základní škole.³⁴

Děti jsou rozděleny podle věku do čtyř skupin.³⁵ Obsahem činnosti je folklorní materiál ze Starého Města, Uherskohradištského Dolňácka, ale také z Kopanic, Strání, Korytné či Boršic.

V souboru se děti učí písně, hry i tance. Do dětí je vkládána láska k tradicím a kultuře, a jsou podporovány v účasti na výročních obyčejích města.

Své umění prezentují tradičně na Michalských slavnostech, festivalu Kunovské léto, na adventním a vánočním koledování či v zařízeních sociálních služeb.

³¹ POLÁŠKOVÁ, Jana. Naše dětské soubory. Děcka z Buchlovic. In: KOVAŘÍKOVÁ, Eva (šéfredaktor). *Malovaný kraj: národopisný a vlastivědný časopis Slovácka*, r. 54, č. 5, Břeclav: Moraviapress, 2018, s. 22. ISSN 0323-1542, s. 22

³² o nás, DĚCKA z BUCHLOVIC. *DĚCKA z BUCHLOVIC* [online]. Copyright © 2009 Všechna práva vyhrazena. [cit. 16.03.2021]. Dostupné z: <https://deckazbuchlovic.webnode.cz/o-nas/>

³³ o nás, *Taneční soubor Botík* – [online]. [cit. 16. 03. 2021] Dostupné z: <https://botik.brezolupy.cz/#about>

³⁴ Dolinečka – dolinečka. *dolinečka – Dětský folklorní soubor Dolinečka ze Starého Města* [online]. [cit. 02. 07. 2021] Dostupné z: <http://www.dolinecka.cz/dolinecka/>

³⁵ dolinečka – Dětský folklorní soubor Dolinečka ze Starého Města. *dolinečka – Dětský folklorní soubor Dolinečka ze Starého Města* [online]. [cit. 02. 07. 2021]. Dostupné z: <http://www.dolinecka.cz/>

Dětský folklorní soubor doprovází cimbálové muziky *Dolinečka* a *Dolinka* působící při ZUŠ Staré Město.³⁶

2.2 Dětské soutěže

V následující kapitole se zaměříme da na další příležitosti, při kterých se děti na Uherskohradištsku mohou setkat s odkazem lidové kultury.

2.2.1 Národní přehlídka dětských verbířů Slovácka

Přehlídka dětských verbířů je řazena do programu Mezinárodního dětského festivalu Kunovské léto.³⁷ V roce 2018 byli soutěžící rozřazeni podle věku a jejich účast se odvíjela od výsledků v rámci regionálních předkol. Přehlídky se zúčastnili zástupci z Kyjovského Dolnácka, Hanáckého Slovácka, Uherskohradištska a Podluží.³⁸

2.2.2 Zaspívej slavičku

Pěvecká soutěž vznikla v roce 1974, tehdy ještě pod názvem Soutěž v interpretaci lidových písní pro žáky základních škol. Později se začal užívat název *Zaspívej, slavičku*.³⁹

Pro představení aktuální struktury pěveckých soutěží se podívejme na strukturu posledního ročníku, který se měl konat.

Dle systému pěveckých soutěží byla v roce 2020 soutěž *Zaspívej, slavičku* jedním z regionálních kol, odkud se postupovalo do další soutěže *Děti a píseň Slovácka 2020*, jehož věkovým kritériem bylo 10–15 let. Samotné *Zaspívej, slavičku* předcházela ještě předkola. V jednom předkole spolu soutěžily děti z oblastí Kopanice, Luhačovické Zálesí a Uherskobrodsko, a ve druhém předkole se prezentovaly děti ze Zlínska a Uherskohradištska. Vítězové obou předkol potom měli postoupit do již zmíněné soutěže *Zaspívej slavičku*, která reprezentovala oblasti Uherskobrodsko, Uherskohradištsko, Kopanice, Zálesí a Zlínsko. Děti, které uspěly v *Zaspívej, slavičku*, měly soutěžit spolu se zástupci soutěžících z ostatních regionů (Strážnicko – *Zpěváček Strážnicka Vaška Harnoše*, jižní Kyjovsko – *Dětská pěvecká soutěž*

³⁶ Dolinečka – dolinečka. *dolinečka – Dětský folklorní soubor Dolinečka ze Starého Města* [online]. [cit. 02. 07. 2021] Dostupné z: <http://www.dolinecka.cz/dolinecka/>

³⁷ Město Kunovice | Festival Kunovské léto. *Město Kunovice | Oficiální internetové stránky města Kunovice* [online]. [cit. 18. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.mesto-kunovice.cz/kultura/seznam-kulturnich-akci/festival-kunovske-leto/>

³⁸ HABARTOVÁ, Tereza. Programový sborník 25. MDFF „Kunovské léto“ 2018. Staré Město: Občanské sdružení „Kunovjan“ z. s., 2018., s. 26.

³⁹ MADĚŘIČOVÁ, Anna a Jan KÁČER. *Zaspívej, slavičku: 40 let soutěže dětských zpěváků lidových písní : Uherské Hradiště 1974-2014*. Uherské Hradiště: Klub kultury Uherské Hradiště, 2014, nestránkováno.

Jaromíra Měchury, severní Kyjovsko – *Vyletěla holubička*, Hanácké Slovácko – *Zpěváček Hanáckého Slovácka* aj.) v soutěži *Děti a píseň Slovácka 2020* konané ve Veselí nad Moravou.

Z důvodu restriktivních opatření byl však plán přehlídek narušen a děti byly nominovány alternativně.⁴⁰

Pravidla pořadatele určují, že děti, které zvítězí v *Děti a píseň Slovácka* postupují do moravsko-slezského zemského kola. Jeho vítězové se posléze účastní celostátního kola v Brně, kde porota vybere 10 nejlepších zpěváků.

Soutěž *Děti a píseň* pořádá Brněnský rozhlasový orchestr lidových nástrojů, jehož cílem je podporovat utváření vztahu dětí ke zpěvu a lidovým písním.⁴¹

2.3 Mezinárodní dětský folklorní festival „Kunovské léto“

Dětský folklorní festival se koná od roku 1994. V této době zájem o folklor upadal a hledaly se nové cesty pro prezentaci umělecké tvorby.

Součástí festivalu jsou soutěže, na kterých se hodnotí např. pěvecké či verbířské projevy. Na hodnocení se v soutěži podílí odborníci vědeckých či uměleckých disciplín, kteří poskytují účastníkům i festivalu zpětnou vazbu. Kromě soutěží spojených s projevy lidové kultury jsou zařazeny i soutěže sportovního charakteru. Účastníci také účastní aktivit zaměřených na místní reprezentaci, či poznávání místní kultury.

Mezinárodní charakter předpokládá účast dětských souborů za hranicemi republiky. Za dobu existence festivalu se účastnily soubory nejen z etnografických oblastí Moravy, Čech a Slezska, ale také soubory z Evropských zemí, Mexika, Konga nebo států v Asii. V této národnostní pluralitě děti utváří nové vztahy a přátelství.

V roce 2004 se festival stal součástí organizace CIOFF, čímž se „Kunovské léto“ zařadilo mezi prestižní festivaly na mezinárodní úrovni.⁴²

⁴⁰ Dětské pěvecké soutěže 2020 - Lidová kultura. *Úvod - Lidová kultura* [online]. [cit. 19. 3. 2021] Dostupné z: <https://www.lidovakultura.cz/2020/06/10/detske-pevecke-souteze-2020/>

⁴¹ Pravidla - BROLN - Brněnský rozhlasový orchestr lidových nástrojů. *BROLN - Brněnský rozhlasový orchestr lidových nástrojů - BROLN - Brněnský rozhlasový orchestr lidových nástrojů* [online]. Copyright © 2016 BROLN [cit. 19.03.2021]. Dostupné z: <https://www.broln.com/ke-stazeni/pravidla>

⁴² HABARTOVÁ, Tereza. Programový sborník 25. MDFF „Kunovské léto“ 2018. Staré Město: Občanské sdružení „Kunovjan“ z. s., 2018, s. 8–9.

3 Hudební folklor ve škole

Lidová píseň je součástí kulturního bohatství. Současná hudební kultura však přináší nové trendy. Někomu se může zdát lidová píseň spíše jakýmsi archaickým pozůstatkem kultury, který patří spíše do muzea. Přesto její význam stále přetrvává, je nadále inspirativním zdrojem a nositelem lidských hodnot.

O roli lidové písně ve výchově mládeže byli přesvědčeni badatelé a sběratelé už od dob Františka Bartoše a Leoše Janáčka. V současnosti se role školy ve výchově v předávání folklorního dědictví ještě více umocňuje, neboť v současném prostředí ubývá spontánních příležitostí, při kterých by byla lidová píseň předávána.

Lidová píseň bývá ve školách obvykle využívána jako prostředek k rozvoje hudebních dovedností. Její role jakožto uchovatele národní kultury bývá opomíjena, nebo se vyskytuje jako izolovaný tematický okruh. To v žácích může budít dojem, že se učí o něčem, co je pro dnešní dobu přežitá a neaktuální. Otázkou tedy zůstává, jak ji mladé generaci předávat, aby pro ni v kontextu dnešní doby byla přijatelná.⁴³

O lidové písni lze říct, že nepodléhá generačním trendům, naopak generace propojuje. Ve slovesném obsahu lidové písně se setkáváme s vyjádřením událostí, které doprovází lidský život. Její interpretace se neváže k osobitému provedení konkrétního interpreta, a proto je určena pro každého.⁴⁴

Aby byl potenciál lidové písně plně využit, je třeba k tomuto specifickému hudebnímu materiálu přistupovat koncepčně. Žáci by měli lidové písně pochopit jako logický celek propojený s každodenním životem lidí, a podle toho vnímat také její specifika spojována s příležitostmi, při kterých byla ta či ona píseň zpívána. To znamená, že jiný charakter budou mít koledy, jiný zase vojenské písně. Pedagog by měl vést žáky k tomu, aby pochopili, že lidová píseň je odrazem života našich předků.⁴⁵

⁴³ KUČEROVÁ, Judita. K perspektivám předávání hudebně folklorního dědictví ve školách. In: *Postavení hudby v rámci současných kulturních aktivit: sborník z 26. ročníku muzikologické konference Janáčkiana : (Ostrava 5.a 6. června 2002)*. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity, 2002, s. 90–99. ISBN 80-7042-216-5, s. 90–91.

⁴⁴ JURKOVIČ, Pavel. Lidová píseň ve škole. Praha: Muzikservis. ISBN 97-580607-12, s. 3.

⁴⁵ ČENČÍKOVÁ, Olga. Folklorismus jako optimální východisko poslechové výchovy. In: *Muscica viva in schola XV*. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 25–33. ISBN 80-210-2166-7, s. 29.

3.1 Výchova ke kulturním hodnotám

Výchova k hodnotám je základním stavebním kamenem výchovy obecně. Kultura člověka obklopuje již od narození.⁴⁶ Pomocí ukolébavek a říkadél se děti již od útlého věku učily nejen mateřskou řeč, ale i cit pro rytmus a melodii.⁴⁷ V současnosti již tradiční lidová kultura není tak přirozenou součástí života jako tomu bylo dříve. Ve výchově ve smyslu enkulturace již nejsou prvky tradiční lidové kultury automaticky předávány mladší generaci.⁴⁸ Naopak. Roli matek zpívajících ukolébavky nebo písně při práci, nahradily instituce. Mezi ně patří školy, a pak převážně dětské folklorní soubory.⁴⁹

V souvislosti s předáváním kulturních hodnot dětem ovšem souvisí dva pojmy, které je nutné vysvětlit. Tím prvním je již výše zmíněná *enkulturace*. O *enkulturaci* hovoříme tehdy, pokud předávání konkrétní kultury je prováděno mimovolně. Dítě se tedy stává součástí kultury společnosti postupně, a to tím, že v ní žije.

Slovo výchova má mírně odlišný význam, a nejedná se proto o synonymum. Podstatou je, že při výchově dětí již pracujeme se stanoveným konkrétním cílem. Při výchově vychovatel sleduje cíl, tedy to, co si má vychovávaný osvojit.⁵⁰

V Koncepci účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice na období 2016–2020 se dočteme, že „*Kulturní dědictví je důležitou součástí hmotného a duchovního bohatství České republiky, je zdrojem kulturní rozmanitosti, vzdělanosti, utváří základ kulturní identity obyvatel této země.*“⁵¹ Jedním z prostředí, díky kterému má k předávání a uchovávání tradiční

⁴⁶ SCHAUEROVÁ, Alena – MAŇÁKOVÁ, Magdaléna. *Regionální folklor do škol. Manuál pro učitele*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2015, s. 12.

⁴⁷ SCHAUEROVÁ, Alena. Utváření vztahu k folklornímu dědictví. In.: *Dětský folklor dnes (proměny funkcí): sborník příspěvků z 23. strážnického symposia konaného ve dnech 15.-16. března 2007*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2007, s. 7–12. ISBN 978-80-86156-93-4, s. 7.

⁴⁸ SCHAUEROVÁ, Alena – MAŇÁKOVÁ, Magdaléna. *Regionální folklor do škol. Manuál pro učitele*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2015, s. 12.

⁴⁹ SCHAUEROVÁ, Alena. Utváření vztahu k folklornímu dědictví. In.: *Dětský folklor dnes (proměny funkcí): sborník příspěvků z 23. strážnického symposia konaného ve dnech 15.-16. března 2007*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2007, s. 7–12. ISBN 978-80-86156-93-4, s. 8.

⁵⁰ Tamtéž, s. 8–9.

⁵¹ Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice na léta 2016 až 2020 - mkr.cz. *Ministerstvo kultury České republiky* [online]. [cit. 02. 07. 2021] Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/koncepce-ucinnejsi-pece-o-tradicni-lidovou-kulturu-v-ceske-republiky-na-leta-2016-az-2020-1108.html>, s. 2.

lidové kultury docházet, jsou školy. Dokument hovoří nejen o potenciálu výchovného využití lidové kultury v oblasti výchovy, ale také o způsobech jejího začlenění do vzdělávání.⁵²

K uchování tradiční lidové kultury má docházet skrze osvojování mladou generací. Děti se mají lidovou kulturu nejen naučit, ale také vnímat její hodnotu, a nakonec chápat lidovou kulturu jako součást národního kulturního dědictví. Za realizaci těchto tří cílů je odpovědný dospělý, tedy ten, kdo vychovává. Role vychovatele jeho vlastními znalostmi a dovednostmi. Schauerová poznamenává, že tento proces výchovy se dělí na roviny.⁵³ „1. *Vnímání (tj. poslouchat, vidět, rozpoznat); 2. osvojení dovednosti je prezentovat; 3. schopnost vědomého postoje (jednat s vědomím, že tradice lidové kultury jsou významnou kulturní hodnotou)*“.⁵⁴ Formování vztahu k lidové kultuře bývá ve školách spíše okrajovou záležitostí, neboť lidová kultura bývá ve školách využívána spíše jako prostředek k rozvíjení znalostí a dovedností než jako cíl.⁵⁵

Zařazování tradiční lidové kultury do vzdělání má potenciál ve výchově k hodnotám. V tomto případě je tou hodnotou myšlena samotná tradiční lidová kultura. Její využití ve výchově má pozitivní dopady na žáky. Dítě se nejen seznamuje s životem jeho předků, ale zároveň jej díky regionálnímu charakteru lidové kultury váže k místu, ke kterému má vztah. Tyto vazby jsou vytvářené a prohlubované právě skrze poznávání své kultury. Lidová kultura upevňuje pozitivní vazby k domovu a přetváří prostředí, ve kterém člověk žije, v prostředí důvěrně známé. Navíc život v kultuře, která je součástí kulturní identity člověka, má pozitivní vliv na jeho psychiku, neboť v ní se cítí šťastnější.

Tradiční lidová kultura má ještě tu výhodu, že při výchově může dospělý využívat materiál, který je určen dětem, tedy dětský folklor. Tato lidová tvorba je pro děti přitažlivější a přijatelnější. Dítě se tedy nemusí seznamovat s lidovou kulturou pasivně, ale samo se může podílet na jejím ztvárnění.⁵⁶

⁵² Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice na léta 2016 až 2020 - mkr.cz. *Ministerstvo kultury České republiky* [online]. [cit. 02. 07. 2021] Dostupné z: <https://www.mkr.cz/koncepce-ucinnejsi-pece-o-tradicni-lidovou-kulturu-v-ceske-republike-na-leta-2016-az-2020-1108.html>, s. 16.

⁵³ SCHAUEROVÁ, Alena. Utváření vztahu k folklornímu dědictví. In.: *Dětský folklor dnes (proměny funkce)*: sborník příspěvků z 23. strážnického sympozia konaného ve dnech 15.-16. března 2007. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2007, s. 7–12. ISBN 978-80-86156-93-4, s. 9.

⁵⁴ Tamtéž, s. 9.

⁵⁵ Tamtéž, s. 10.

⁵⁶ SCHAUEROVÁ, Alena – MAŇÁKOVÁ, Magdaléna. Regionální folklor do škol. Manuál pro učitele. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2015, s. 14.

Jako příklad uveďme dětskou hru „*Na Elišku*“, jejíž popisovaná varianta pochází z Derfle⁵⁷. Tato hra byla určena děvčatům a kombinuje prvky pohybové, pěvecké i recitační.⁵⁸

„*Děvčata utvoří kolo, drží se za ruce, jedna je uprostřed. Kolo se točí, všechny zpívají:*

Helenka, panenka jako vlaštověnka,

ona je v údolí jako ve svém doli.

Klekni na stoličku vypi gořaličku

Ven z Dunaje do Dunaje

Vykřiknou: Vyber si kerú chceš v kole !

(Prostřední si některou vybírá, ostatní zpívají dále:

Už já mosím jíti,

světničku líčiti.

⁵⁷ Dnes část města Uherské Hradiště, viz. Přjmenování Derfle na Sady. Document Moved [online]. Copyright © 2017 Město Uherské Hradiště [cit. 11.04.2021]. Dostupné z: https://encyklopedie.mesto-uh.cz/home-muh/?acc=profil_udalosti&load=219

⁵⁸ JELÍNKOVÁ, Zdenka. Říkadla, hry a tance dětí z Dolňácka. Uherské Hradiště: Okresní světový dům v Uh. Hradišti. 1967, s. 69–71

Má milá Heliško červená růžičko.

Vybírej si z pěti,

kerú budeš chtěti,

třeba tu na konci v tom pérovém věnci.

Prostřední pokleknou před vyvolené děvče a táží se:

Mine – nemine. Odpověď dostane? Co je ti tak nemožného?

Vyvolená odpoví: Matka mě odešla.

Prostřední: Co ti odnesla?

Vyvolená Srce, vajca, koláče!

Na to se chytanou za ruce a tančí. Ostatní zpívají: ‚Už já mosím jíti‘ atd., a pak následující:

Heliška v kole tancuje, tancuje,

Ráda mládence miluje, miluje.

Poskoč, poskoč, po Dunaji k tomu zelenému háji.

Má milá Heliško atd. jak ze začátku.

Prostřední (Heliška) jde mezi ostatní do kola, zvolená je pak Heliškou.

Někdy přidávají následující:

Nebyla Heliška pyšná, pyšná,

taky k nám k muzice přišla.

Eliško, Eliško,

Vykřiknou: Dupai svú pravú nožičkú!

Zpívají dál:

(Sic!)

Vyber sobě za družičky.

Vyber si hned, jak z růže květ,

Eliško, zůstaň sama v kole!

*Po této písni obyčejně Heliška jde mezi ostatní děvčata. Hra pokračuje, dokud se děvčatům neomrzí.*⁵⁹

Tyto prvky dětského folkloru (říkadla, hry, písňe) lze aplikovat v preprimární i elementární výchově. Můžeme je využít nejen jako prostředek k rozvíjení dovedností (cit pro rytmus, schopnost vyjadřování...), ale také s nimi pracovat jako s námětem pro realizaci představení.⁶⁰

Výhodou tradiční lidové kultury je také žánrová diverzita folkloru. Ta spočívá v zahrnování slovesných, hudebních, dramatických i tanečních prvků. Zvláštní kategorií potom

⁵⁹ JELÍNKOVÁ, Zdenka. *Říkadla, hry a tance dětí z Dolňácka*. Uherské Hradiště: Okresní světový dům v Uh. Hradišti. 1967, s. 69–71.

⁶⁰ Tamtéž, s. 7.

tvoří materiální kultura. Všechny tyto projevy lidové tvořivosti jsou různými spolu různými způsoby propojené a prolínané.

Svůj význam má lidová kultura i v tom, že je nositelem estetických hodnot i hodnot, které jsou směřovány k člověku, práci či přírodě. Tyto hodnoty jsou při aplikaci do výchovy přínosné.

Samotná interpretace přináší dítěti prožitek z dané aktivity. Díky bohatství, které v sobě lidová kultura skrývá, je možné vybírat podle žánru, který je pro dítě zajímavý.⁶¹

3.2 Lidová píseň jako prostředek k rozvíjení vztahu k hodnotám folkloru

Pedagog, který chce ovlivňovat vkus žáků směrem k hudebnímu folkloru, musí jim nejdříve dané hodnoty přiblížit. Svou roli zde sehrává nejen učitelova znalost hudebních okruhů, ale zároveň vzájemný vztah učitele a žáků a soulad v komunikaci.

Učitel, který již staví na tomto základě, může bořit překážky bránící formování pozitivního vztahu k hudebnímu folkloru. Jako jedna z metod, která může napomocť prolomit negativní postoje žáků, je využití umělé hudby, případně jiných žánrů, jejichž inspirací byla právě lidová píseň.

Tato koncepce práce s lidovou písní vychází z umělé tvorby, jejíž počátky klademe do devatenáctého století. Díky autorům, jako byli *Bedřich Smetana*, *Antonín Dvořák*, *Leoš Janáček* a mnoha dalších, máme k dispozici díla, která se lidovou tvorbou inspirovala, přímo ji citují nebo z ní jiným způsobem vycházejí. Pro příklad tedy uvedme alespoň některá z děl: *Moravské dvojzpěvy*, *Čtyři sbory pro smíšené hlasy*, jejichž inspirací byla Sušilova sbírka *Moravské národní písně s nápěvy do textu vřaděnými*, *Moravská lidová poesie v písních* a mnoho dalších.⁶²

Je tedy patrné, že využití lidové tvorby v hudební výchově má význam i ve vztahu k umělecké tvorbě a stává se přípravou pro porozumění umělé hudbě. Umělecká tvorba vznikala v určitém kulturním prostředí a jím se také inspirovala. Proto lidové písně vetkly české

⁶¹ SCHAUEROVÁ, Alena – MAŇÁKOVÁ, Magdaléna. *Regionální folklor do škol. Manuál pro učitele*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2015, s. 14–15.

⁶² KUČEROVÁ, Judita. Integrativní postupy při výchově hodnotami hudebně folklorního dědictví (na příkladě dospívající mládeže). In: BĚLOHLÁVKOVÁ, Petra a Stanislav PECHÁČEK, ed. *Kontexty hudební pedagogiky II.: sborník příspěvků z konference, konané 28. - 29. března 2007 v Brandýse nad Labem - Staré Boleslavi*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2007, s. 120–126. ISBN 978-80-7290-324-5, s. 120–123

artificiální hudbě charakteristické rysy. Zejména v 19. a částečně i ve 20. století skladatelé z lidové tvorby často vycházeli, nebo jí byli ovlivněni.⁶³

Judita Kučerová shledává jako přínosné doplnit hudební materiál ještě dalšími zdroji, jako je literatura, film, výtvarná tvorba, divadlo či kulturní historie. Výuka by v tomto případě probíhala projektovou metodou.

Poněkud méně komplikovanou formou by byla realizace ve vyučovací hodině, a to tak, že by se jednotlivé aspekty rozložily tematiky do jednotlivých hodin (př. zaměřit se pouze na zpěvní příležitost písně, která autora inspirovala).⁶⁴

3.3 Lidová píseň jako prostředek rozvoje hudebních dovedností

Kromě výše popsané výchovné funkce se lidová píseň jeví jako potenciální zdroj aktivit vedoucích k osvojování hudebních i pohybových dovedností.

Jedním ze způsobů využití lidových písní ve výuce, je formování pěveckých dovedností. Jejím prostřednictvím si žáci mohou osvojovat, nebo zdokonalovat intonaci, tvorbu tónu, výraz nebo rytmus. Dalším možným způsobem je její využití na poli instrumentálním. Žáci se mohou podílet na tvorbě doprovodu písní. Zde se nabízí využití Orffových, případně klasických nástrojů. Další aktivitou, při které lze využívat lidové písně, je pohybová činnost, přičemž důraz je kladen na hudební sdělení. Pohybová přesnost tanečních figur však není tím primárním cílem. Poslechovými činnostmi si může dítě skrze lidovou píseň všimnout postupu melodie, rytmu, práci s motivy, či harmonie.⁶⁵

3.3.1 Pěvecké dovednosti

Intonace je jednou ze složek výuky hudební výchovy.⁶⁶ Lidové písně jsou úzce spjaté s intonačními metodami autorů *L. Daniela* a *F. Lýsky*. Díky velkému množství lidových písní

⁶³ SEDLÁČEK, Marek. Lidová píseň jako jeden ze základních stavebních kamenů hudební výchovy nebo jako přežitek? In: *Musica viva in schola XV*. 1. vyd. Brno: PdF MU, 1999. s. 9-12. ISBN 80-210-2166-7, s. 9-11.

⁶⁴ KUČEROVÁ, Judita. Integrativní postupy při výchově hodnotami hudebně folklorního dědictví (na příkladě dospívající mládeže). In: BĚLOHLÁVKOVÁ, Petra a Stanislav PECHÁČEK, ed. *Kontexty hudební pedagogiky II.: sborník příspěvků z konference, konané 28. - 29. března 2007 v Brandýse nad Labem - Staré Boleslavi*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2007, s. 120-126. ISBN 978-80-7290-324-5, s. 120-123.

⁶⁵ KNOPOVÁ, Blanka. Lidová píseň z hlediska školní hudební práce. In: *Dětský folklor dnes (proměny funkcí): sborník příspěvků z 23. strážnického symposia konaného ve dnech 15.-16. března 2007*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2007, s. 34-39. ISBN 978-80-86156-93-4, s. 34-35.

⁶⁶ DANIEL, Ladislav. *Metodika hudební výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1992. ISBN 80-7067-098-3, s. 12.

můžeme vybírat materiál, ve kterém jsou obsaženy stupně, na něž se na základní škole zaměřujeme, tedy první, třetí, pátý a osmý.⁶⁷

Zajímavým, a v rámci české kultury výjimečným, fenoménem lidové tvorby jsou písně s prvky archaických tónin. Nejčastějšími se setkáme s dóorskými, mixolydickými, lydickými, někdy i s frygickými rysy. Tyto písně jsou vhodné pro použití nejen v oblasti hudební teorie, ale také při výuce intonace či prohlubování dovedností v oblasti harmonie a rytmu. V neposlední řadě mají žáci možnost formovat své dovednosti prostřednictvím písní, které jsou v současnosti spíše opomíjené.⁶⁸

V lidových písních se většinou dodržuje deklamace podle textu. Není výjimkou, že lidové písně často obsahují i složitější rytmické útvary – tečkovaný rytmus, trioly atd. Práce s rytmickým prvkem písně může být obohacena o doprovod hrou na tělo nebo na jednoduchý hudební nástroj.

Lidové písně se nabízejí také pro výuku lidového dvojhlasu, případně vícehlasu.⁶⁹ Kromě lidových písní lze ve výuce lidového dvouhlasu využívat dalších žánrů lidové tvorby – básní a říkadel. Aplikace těchto prvků spočívá v tom, že žáci dvojhlasně (např v intervalu malé tercie) intonují text za přísného dodržení deklamace.⁷⁰

Rozvoje hudebních schopností docílíme i metodou „dramatizace písně“. Při této aktivitě se žáci (skupiny nebo sólisti) střídají. Jednotlivé části písně jsou rozděleny podle formy nebo obsahu textu. V této metodě musí žáci dodržovat přesné nástupy a udržovat tóninu. Při práci s žáky můžeme využít i obtížnější aktivity, jako je změna tónorodu, nebo „*pochodové písně do valčíku*“.⁷¹

3.3.2 Pohybové dovednosti

Součástí hudební výchovy na základní škole by měla rovněž být pohybová výchova, kterou také řadíme do hudebních činností. Hudebně pohybová výchova by neměla být cílem hudební výchovy, ale měla by spíše hudební výchovu esteticky obohatit a působit spíše jako

⁶⁷ KNOPOVÁ, Blanka. Lidová píseň zdroj dětské hudební kreativity. In: EMANOVSKÝ, Petr, ed. *Lidová píseň a hudební výchova*. Olomouc: Hanex, 1997, s. 39–43. ISBN 80-85783-16-9, s. 40.

⁶⁸ KUČEROVÁ, Judita. Východomoravské lidové písně s rysy archaických tónin a jejich aplikace v hudebně výchovné práci. In: BĚLOHLÁVKOVÁ, Petra a Stanislav PECHÁČEK. *Kontexty hudební pedagogiky III*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2009, s. 134–139. ISBN 978-80-7290-323-8, s. 134–138.

⁶⁹ KNOPOVÁ, Blanka. Lidová píseň zdroj dětské hudební kreativity. In: EMANOVSKÝ, Petr, ed. *Lidová píseň a hudební výchova*. Olomouc: Hanex, 1997, s. 39–43. ISBN 80-85783-16-9, s. 40–42.

⁷⁰ Tamtéž, s. 42.

⁷¹ JENČKOVÁ, Eva. Lidová píseň jako zdroj dětských hudebních aktivit. In: EMANOVSKÝ, Petr, ed. *Lidová píseň a hudební výchova*. Olomouc: Hanex, 1997, s. 29–32. ISBN 80-85783-16-9, s. 30.

prostředek k dosažení cílů. Jedním ze způsobů řazení hudebně pohybové výchovy do výuky jsou lidové tance.⁷²

Součástí dětského tanečního projevu byly především dětské taneční hry. Neznamenal to ovšem, že děti netančily tance, které byly primárně doménou dospělých. Díky tomu se tancům postupně učily.⁷³ S typologií tanců na Uherskohradištsku jsme se seznámili již v první kapitole.

Lidová kultura se může pyšnit bohatým repertoárem lidových tanců. Podle *Pavla Jurkoviče* je možné využít bohatého folklorního repertoáru zařazeného v učebnicích, a vytvořit z nich taneční suity. Výběr tanců podléhá určitému klíči a tvoří jakýsi celek. Suita tedy může např. reprezentovat určité oblasti, nebo se skládat z tanců, které představují velký vzájemný kontrast.⁷⁴

3.3.3 Hudební poslech

Je známo, že hudba v dětech zanechává emocionální prožitek, který je však pro dítě obtížné vyjádřit, popsat. Právě skrze poslech se dítě učí hudbu vnímat, hovořit o ní a seznamovat se s množstvím různých žánrů.⁷⁵

Lidová píseň představuje vhodný materiál, ze kterého lze vycházet při získávání zkušenosti z vnímání melodie, která je jedním z hudebně výrazových prostředků. Potenciál lidové písně spočívá v její formě s převažujícím periodickým charakterem. Seznámení se s melodickou strukturou lidových písní pak může být výchozím bodem pro orientaci ve skladbách se složitější melodickou strukturou.⁷⁶

Využití lidových písní v poslechových činnostech také spočívá buď v poslechu světových autorů, kteří se jí nechali inspirovat (L. Janáček, B. Smetana),⁷⁷ nebo ve využití nahrávek pěveckých interpretů nebo folklorních souborů. Jednotlivé interpretace mohou žáci

⁷² KULHÁNKOVÁ, Eva. *Hudebně pohybová výchova: metodická příručka pro hudební výchovu ve škole*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-274-4, s. 11.

⁷³ POLÁŠKOVÁ, Jana a Ladislava KOŠÍKOVÁ. *Lidové tance z Uherskohradištska*. Uherské Hradiště: Okresní kulturní středisko, 1988, s. 1.

⁷⁴ JURKOVIČ, Pavel. *Lidová píseň ve škole*. Praha: Muzikservis. ISBN 97-580607-12, s. 16.

⁷⁵ SYNEK, Jaromír. *Vybrané kapitoly z didaktiky hudební výchovy I*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0964-x, s. 57.

⁷⁶ VOBORNÍK, Bohumil. *Didaktické problémy poslechu hudby*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1993. ISBN 80-7040-064-1, s. 14.

⁷⁷ KNOPOVÁ, Blanka. *Lidová píseň zdroj dětské hudební kreativity*. In: EMANOVSKÝ, Petr, ed. *Lidová píseň a hudební výchova*. Olomouc: Hanex, 1997, s. 39–43. ISBN 80-85783-16-9, s. 43.

vzájemně porovnávat. Skrze folkový materiál či úpravy písní pro dětské sbory zase žáci poznají lidové písně v přeměněné podobě.⁷⁸

3.3.4 Instrumentální činnosti

Hra na hudební nástroje významným motivačním prvkem v hudební výchově. Dítě může zapojit vlastní tvořivost. Hudební nástroje se rovněž stávají vhodnou alternativou pro zapojení žáků, pro které není zpěv příliš atraktivní.

Díky dětským hudebním nástrojům se dítěti propojuje vizuální a sluchový vjem. Žák si lépe propojí vztah mezi délkou dílce nástroje a výškou tónu a utváří si představu o principech melodie.

Výhodou dětských hudebních nástrojů je jejich univerzální použití bez ohledu na instrumentální zkušenosti dítěte. Jejich jednoduchá ovladatelnost umožňuje dětem v krátké době zažít pocit „muzikanta“.⁷⁹

Doprovodem lidových písní dotváříme jejich výraz. Jeho využití podněcuje k pohybu či zvukomalebně podtrhuje emocionalitu lyrických písní. Instrumentaci písní lze tvořit právě s pomocí již zmíněných *Orffových nástrojů*. Rovněž je možné využít i jiných klasických nástrojů. Práce s vlastními vyrobenými nástroji potom může podnítit ještě větší zájem. Navíc si žáci mohou vyrobit nástroje s ohledem na konkrétní region nebo období s jistou mírou originality.

Rozšířený instrumentář o vlastní vyrobené nástroje může vést žáky k hlubšímu promyšlení doprovodu písně. Žáci mohou vybírat nástroje podle charakteru písní, vzájemné souhry či funkčnosti.

Při aktivitě, kdy žáci improvizují doprovod ke zpěvu učitele, se žáci učí být vnímaví vůči barvě nástroje, souhře mezi spolužáky, a nakonec také respektovat tempo a dynamiku hlasového projevu.⁸⁰

⁷⁸ JENČKOVÁ, Eva. Lidová píseň jako zdroj dětských hudebních aktivit. In: EMANOVSKÝ, Petr, ed. *Lidová píseň a hudební výchova*. Olomouc: Hanex, 1997, s. 29–32. ISBN 80-85783-16-9, s.32.

⁷⁹ SEDLÁK, František. Hra na dětské hudební nástroje. In: SEDLÁK, František, Jiří KOLÁŘ a Jaroslav HERDEN. *Nové cesty hudební výchovy na základní škole*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977, s. 226–233, s. 228–230.

⁸⁰ JENČKOVÁ, Eva. *Lidová píseň jako zdroj dětských hudebních aktivit*. In: EMANOVSKÝ, Petr, ed. *Lidová píseň a hudební výchova*, s. 30–31.

Již v první kapitole jsme se dočetli, že tradičním hudebním uskupením na Uherskohradištsku byly housle a gajdy. Kromě těchto nástrojů byly pro Uherskohradištsko typické tzv. *handrlácké píšťaly*. Její název se odvozuje od slova „handrlák“, což byl člověk, který skupoval hadry a vyměňoval je za jehly a hrnečky. Tyto dřevěné píšťaly měly tři až čtyři dírky. Lidové umění na Slovácku je spojováno i s jinými typy píšťal, např. „kramářská“, která se kupovala na jarmarku. Byla tvořena sedmi dírkami a její zvuk se podobal flétně. „Kramářská“ píšťala se svým vzhledem podobá současné zobcové flétně, která má podobný počet děr.⁸¹

Využit houslí a gajd v hudební výchově nepůjde zřejmě snadno. Naopak jednoduchou píšťalu si žáci mohou vytvořit sami. Tradiční vrbovou píšťalu, jejíž výroba je doprovázena říkankami, uměli dříve na venkově chlapci vyrábět běžně.⁸²

Hra na flétnu může být vhodným doplňujícím prvkem v instrumentálních činnostech. Vedle melodických nástrojů z Orffova instrumentáře získáme další nástroj, který v interpretacích melodie přináší novou barvu.

3.3.5 Dramatizace

Pojmem „dramatizace“ rozumíme práci s příběhem písně. Právě v lidových písních se setkáváme s lidskými příběhy, které se mohou stát vhodným námětem pro jejich dramatické zpracování.

Žák se v dramatizaci písně setkává nejen s lidovou poezií, hudbou a lidskými zkušenostmi, ale nad to se učí pracovat s mluveným slovem, vyjadřovat se pomocí neverbálních prostředků a jim také v komunikaci rozumět.

Při dramatizaci pracujeme s rolí, situací, konfliktem a teatralizací. Pojem „role“ znamená, že žák si svou roli uvědomuje, včetně jejích hranic a možností. O „situaci“ mluvíme tehdy, pokud příběh rozčleníme na menší struktury, jejichž hranicemi může být např. změna prostředí nebo času. S těmito „situacemi“ se může podrobněji pracovat, vracet se k nim, rozebírat. Konflikt je další prvek utvářející příběh. Dělíme jej na vnitřní, tzn. uvnitř osob, a

⁸¹ ČERNÍK, Josef. Umění hudební. In: HÚSEL, J., NIEDERLE, Lubor, ed. *Moravské Slovensko*. V Praze: Nákladem Národopisného musea Československého, 1922, s. 595–661, s. 632–633.

⁸² COUFALOVÁ, Gabriela, Ivo MEDEK a Jaromír SYNEK. *Hudební nástroje jinak: netradiční využití tradičních hudebních nástrojů a vytváření jednoduchých hudebních nástrojů : [slyšet jinak]*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2013. ISBN 978-80-7460-037-1, s.153–154.

vnější, tzn. mezi lidmi nebo skupinami. Při teatralizaci rozšiřujeme verbální sdělení o neverbální prvky komunikace.

Dramatizaci písně začneme nejprve výběrem vhodné písně, jejíž text žáci posléze rozebírají a sdělují své nápady. Poté následuje improvizovaná hra, která se odvíjí od námětů z předchozí fáze. Jednotlivá improvizovaná provedení si zaznamenáváme. Dále se zamýšlíme nad náměty, které se nám jeví jako nosné skládáme je do příběhu. Poté se rozehrává a promýšlí příběh. Na závěr převádíme aranžmá do jevištní podoby a dotváříme scénografii, hudbu atd. Následně se dílo uvede.⁸³

3.4 Postoje k využití folkloru ve škole

Jakou roli zaujímá lidová píseň v současné výchově dětí? Není lidová píseň spíše jakýmsi ohlasem dávno minulých časů, pro dnešní žáky nezajímavým či příliš odtrženým od trendů doby?

V letech 2000–2002 proběhl výzkum, jehož cílem bylo zanalyzovat vztah dospívajících žáků k hudebnímu folkloru. Tento výzkum byl proveden formou dotazníku ve vybraných obcích převážně ze Zlínského a Jihomoravského kraje.

V části dotazníku, kde měli žáci vypsát lidové písně, které umí zazpívat, neuvedli mnozí žáci žádné písně, případně místo očekávané odpovědi vepsaly negativní komentáře, např.⁸⁴ „*Lidové písně se mi nelíbí, jsou nudné a většina nemá rytmus!*“⁸⁵. Je nutno podotknout, výsledky výzkumu se mezi obcemi velmi lišily. Množství dětí, které neuvedly žádnou lidovou píseň, se v procentech pohybovalo od cca 9 % (Starý Hrozenkov) do cca 53 % (Bojkovice).

Znalost lidových písní se rovněž odvíjela od volnočasových aktivit žáků. Žáci, kteří se ve volnočasových aktivitách hudbě věnovali, zpravidla neměli problém lidové písně vyjmenovat. Opačně tomu bylo u žáků, kteří se hudbě aktivně nevěnovali.

Dalším faktorem ovlivňujícím výsledky výzkumu bylo navštěvování dětských folklorních souborů. Z výzkumu vyplývá, že právě navštěvování folklorních souborů má velký vliv na písňový repertoár žáků. V některých lokalitách dokonce žáci uváděli místo všeobecně

⁸³ ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk, Alena TICHÁ a Věra BUREŠOVÁ. *Písničky a jejich dramatizace*. Praha: Portál, 2000. Nápady - hry - tvořivost. ISBN 80-7178-477-X, s. 10–13.

⁸⁴ KUČEROVÁ, Judita. Folklorní písňový repertoár dospívající mládeže. In: *Dětský folklor dnes (proměny funkcí): sborník příspěvků z 23. strážnického symposia konaného ve dnech 15.-16. března 2007*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2007, s. 40–45. ISBN 978-80-86156-93-4, s. 40–41.

⁸⁵Tamtéž, s. 40.

známých písní spíše lokální písně z jejich regionu. Tento jev je odrazem práce konkrétního folklorního souboru.

V neposlední řadě je písňový repertoár rozšiřován také v prostředí školy. Nejen v mateřské škole se žáci učí lidovým písním. Na znalost lidových písní má také vliv zájem konkrétního učitele hudební výchovy. Z výzkumu tedy vyplývá, že repertoár lidových písní se odvíjí nejen od činností folklorních souborů, ale také je do určité míry ovlivněn zájmem pedagogů hudební výchovy.⁸⁶

Učitelé a lidová píseň

Poznávání lidových písní a básní v rámci výchovy v rodině se pomalu vytrácí. Rovněž ve školách je výuka lidových písní na ústupu, neboť ve snaze co nejvíce žáky zaujmout, volí učitelé místo lidových písní populární produkci.⁸⁷ Svou roli také sehrává přesvědčení, že pro žáky ve vyšších ročnících nejsou lidové písně srozumitelné.⁸⁸

Pravdou je, že v mnohých písních se setkáme s výrazy v nářečích. Některým slovům proto žáci nemusí rozumět. Život předků, jež lidové písně reflektují, byl také do jisté míry odlišný a mnohé situace mohou být obtížné pro pochopení. Jako příklad uveďme úryvek jedné z písní:

„Z jednej strany potoka,

hanaj dynam dajnom,

stojí linda, rokyta, hajdynam.

(...)

Maměnka ju česala,

do vrkúčka spletala.

⁸⁶ KUČEROVÁ, Judita. Folklorní písňový repertoár dospívající mládeže. In: *Dětský folklor dnes (proměny funkcí): sborník příspěvků z 23. strážnického symposia konaného ve dnech 15.-16. března 2007*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2007, s. 40–45. ISBN 978-80-86156-93-4, s. 40–44.

⁸⁷ SEDLÁČEK, Marek. Lidová píseň jako jeden ze základních stavebních kamenů hudební výchovy nebo jako přežitek? In: *Musica viva in schola XV*. 1. vyd. Brno: PdF MU, 1999, s. 9–12. ISBN 80-210-2166-7, s. 9.

⁸⁸ KUČEROVÁ, Judita. Lidové písně ve školním vyučování – utopie nebo kulturní a výchovná perspektiva? In: *Musica viva in schola XVII*. Brno, 2001, s. 146–156. ISBN 80-210-2765-7, s. 147.

(...)

Spletajte na slabúčko,

*půjde dolů brzúčko.*⁸⁹

V citovaném úryvku narazíme na slova, která nemusí být srozumitelná. Rovněž by bylo zajímavé s žáky text rozebrat a vést je k pochopení smyslu.

Ve výzkumu provedeném mezi učiteli hudební výchovy základních a středních škol měli pedagogové pomocí škály určit zastoupení žánrů v hodinách hudební výchovy. K výběru vážné hudby, lidové hudby, populární hudby a jazzové hudby měli přiřadit čísla, která vytvořila pořadí od těch nejvíce využívaných žánrů po ty nejméně využívané. Z odpovědí učitelů vyplynulo, že v hodinách hudební výchovy mírně převažuje populární hudba nad lidovou hudbou. Mnohem méně je pak zastoupena vážná hudba a nejméně jazzová.⁹⁰ Přesto je 94,8 % pedagogů přesvědčených, že řazení folklorních prvků do hodiny hudební výchovy má smysl. Naopak téměř 3 % pedagogů se domnívá, že písně spjaté s folklorem již nejsou pro žáky ani atraktivní, nakonec ani vhodné.⁹¹

Osobní zkušenosti jedné z pedagožek vyučujících převážně na druhém stupni základní školy na Uherskohradištsku potvrzují, že žáci mají zájem zpívat lidové písně. Žánr lidových písní ovšem nepatří k těm nejoblíbenějším, neboť žáci, dle jejích slov, preferují spíše populární a folkovou hudbu.

Přesto, se snaží lidový materiál do výuky zařazovat, neboť je, dle jejích slov, důležité znát své kořeny. Žáci se proto učí zpívat lidové písně z různých oblastí České republiky, ale také z vlastního regionu, zejména v období před konáním hodů.⁹²

⁸⁹ SUŠIL, František, Robert SMETANA a Bedřich VÁCLAVEK. Moravské národní písně: s nápěvy do textu vřaděnými. 5. vyd. Praha: Argo, 1998. ISBN 80-7203-096-5, s. 378–381.

⁹⁰ KUČEROVÁ, Judita. Lidová píseň v hudební výchově na základních a středních školách v České republice. Brno: Masarykova univerzita, 2019. ISBN 978-80-210-9535-9, s. 31–32.

⁹¹ KUČEROVÁ, Judita. Lidová píseň v hudební výchově na základních a středních školách v České republice. Brno: Masarykova univerzita, 2019. ISBN 978-80-210-9535-9, s. 61.

⁹²H. M. *Otázky k DP* [e-mail], message to: Marie Hoferková [online], 17. 5. 2021, 20:17 [cit. 19. 05. 2021].

4 Lidová kultura v RVP ZV 2017

Jedním z cílů základního vzdělávání, který formuluje *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*, je:⁹³ „vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi“.⁹⁴ Pokud chceme v žácích formovat výše uvedené postoje, musíme v nich nejprve rozvíjet znalosti tradiční lidové kultury. Vzdělávání vedoucí ke znalosti tradiční lidové kultury vede nejen k pochopení vlastní národní kultury, ale i kultury jiných národů. Poznávání různých etnografických oblastí zase vede žáky k toleranci.⁹⁵

4.1 Klíčové kompetence

V *Rámcovém vzdělávacím programu* se lidová kultura stala tématem i v obsahu *klíčových kompetencí*. Do občanských kompetencí je zahrnuto, že žák: „respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost, aktivně se zapojuje do kulturního dění a sportovních aktivit“⁹⁶ Cesta k rozvíjení pozitivních postojů k lidové kultuře vede skrze její předávání mladší generaci.⁹⁷

Jedním ze způsobů, jak se děti mohou zapojovat do kulturního dění na Uherskohradištsku, jsou *Slovácké hody*. Například ve Zlámanci jsme se mohli setkat s tradicí, že se do hodového průvodu kromě chasy zapojují i děti, které následně předvádí lidové tance.⁹⁸

Kulturní hodnoty jsou předmětem i jednoho z cílů rozvoje pracovních kompetencí, podle nichž žák: „přístupuje k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých,

⁹³ RVP ZV 2017.pdf, Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání). *Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání)* [online]. Copyright © [cit. 02.07.2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4986/>, s. 8–9.

⁹⁴ Tamtéž, s. 9.

⁹⁵ SCHAUEROVÁ, Alena. Problematika prezentace tradiční lidové kultury ve školní praxi. In: *Problematika prezentace a medializace tradiční lidové kultury: sborník příspěvků z 21. strážnického symposia konaného ve dnech 15.-16. března 2006*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2006, s. 241–252. ISBN 80-86156-79-6, s. 247.

⁹⁶ RVP ZV 2017.pdf, Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání). *Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání)* [online]. Copyright © [cit. 02.07.2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4986/>, s. 12.

⁹⁷ SCHAUEROVÁ, Alena. Utváření vztahu k folklornímu dědictví. In: *Dětský folklor dnes (proměny funkcí): sborník příspěvků z 23. strážnického symposia konaného ve dnech 15.-16. března 2007*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2007, s. 7–12. ISBN 978-80-86156-93-4, s. 9.

⁹⁸ TARCALOVÁ, Ludmila. *Hody s právem na Uherskohradištsku*. V Uherském Hradišti: Slovácké muzeum, 2008. ISBN 978-80-86185-69-9, s. 123.

ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot“.⁹⁹ Znovu se tedy dostáváme k potřebě zařazení tradiční lidové kultury do výuky, neboť její předávání prostředkem k chápání jejích hodnot.¹⁰⁰

4.2 Průřezová témata

Kultura prostupuje i skrze průřezová témata *Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání*. Zařazením průřezového tématu *Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech* vzdělávací oblast *Umění a kultura* u žáků „*Prohlubuje porozumění evropským kulturním kořenům a chápání kulturních souvislostí při respektování svébytnosti národních a regionálních kultur a jejich přínosu ke světové kultuře.*“¹⁰¹ Základem pro poznávání ostatních kultur by mělo být nejdříve poznání vlastní kultury. Od poznávání vlastní kultury, která je dítěti nejbližší, by se potom mělo postupovat směrem ke kultuře s širším měřítkem.¹⁰²

V charakteristice dalšího průřezového tématu *Multikulturní výchova* se dozvídáme, že „*Multikulturní výchova zprostředkovává poznání vlastního kulturního zakotvení a porozumění odlišným kulturám.*“ Právě seznamování se s rozdílnými kulturami má v žácích utvrzovat hodnoty vlastních kulturních tradic.¹⁰³ Cesta k porozumění kultuře jiných národu vede přes porozumění kultuře vlastního národa, kterému by měla předcházet tradiční lidová kultura.¹⁰⁴

V rodinných obyčejích se ukrývá prožívání životních událostí našich předků. Již narození dítěte bylo úzce spojeno s pravidly, jejichž nedodržení by podle pověr mohlo způsobit újmu. Fragment jednoho ze zvyků spojených s narozením dítěte, „chození do kúta“, se dochoval dodnes v podobě nošení dárků pro nově narozené dítě. Svatba na Uherskohradištsku byla pro

⁹⁹ RVP ZV 2017.pdf, Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání). *Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání)* [online]. Copyright © [cit. 02.07.2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4986/>, s. 13.

¹⁰⁰ SCHAUEROVÁ, Alena. Utváření vztahu k folklornímu dědictví. In: *Dětský folklor dnes (proměny funkcí): sborník příspěvků z 23. strážnického sympozia konaného ve dnech 15.-16. března 2007*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2007, s. 7–12. ISBN 978-80-86156-93-4, s. 9.

¹⁰¹ RVP ZV 2017.pdf, Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání). *Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání)* [online]. Copyright © [cit. 02.07.2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4986/>, s. 131–132

¹⁰² SCHAUEROVÁ, Alena – MAŇÁKOVÁ, Magdaléna. *Regionální folklor do škol. Manuál pro učitele*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2015, s. 16–17.

¹⁰³ RVP ZV 2017.pdf, Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání). *Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání)* [online]. Copyright © [cit. 02.07.2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4986/>, s. 133.

¹⁰⁴ SCHAUEROVÁ, Alena. *Problematika prezentace tradiční lidové kultury ve školní praxi*. In: *Problematika prezentace a medializace tradiční lidové kultury: sborník příspěvků z 21. strážnického sympozia konaného ve dnech 15.-16. března 2006*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2006, s. 241–252. ISBN 80-86156-79-6, s. 247.

rodinu nejslavnostnějším okamžikem. Tato událost byla naplněna různými zvyklostmi. S přeměnou jedné z tradic, s tzv. *svící*, se můžeme setkat i dnes.¹⁰⁵

4.3 Vzdělávací oblasti

Následující kapitola se zaměřuje na reflektování lidové kultury napříč vzdělávacími oblastmi. Právě v nich se otevírá prostor na jejich realizaci za pomoci kulturního bohatství Uherskohradištska.

4.3.1 Člověk a jeho svět

Kultura je reflektována už ve vzdělávací oblasti *Člověk a jeho svět*, určené pro první stupeň základní školy. Konkrétně v jednom z výstupů se očekává, že žák „*pojmenuje některé rodáky, kulturní či historické památky, významné události regionu, interpretuje některé pověsti nebo báje spjaté s místem, v němž žije*“¹⁰⁶ Mezi kulturní dědictví patří i tradiční lidová kultura, jejíž vlastností je také regionální charakter.¹⁰⁷

Významnou osobností Uherskohradištska je Bedřich Beneš Buchlovan. Většinu svého učitelského působení strávil v obcích na Uherskohradištsku. Část jeho literární tvorby vychází ze sběratelské činnosti ústní lidové slovesnosti.¹⁰⁸ V jeho „*Buchlovské knížce*“ je zaznamenáno několik pověstí svázaných s obcí Buchlovice.¹⁰⁹

Tento žánr ústní lidové slovesnosti se při vhodném výběru a úpravě může stát předmětem dramatizace. Učitel může pověst vybrat sám, případně vyzvat žáky, aby se do výběru zapojili a sami vyhledávaly pověsti, které pochází např. z jejich obce nebo je zaujal jejich příběh.

¹⁰⁵ *Uherskohradištsko*. 2. upr. vyd. Redaktor Vladimír NEKUDA. V Brně: Muzejní a vlastivědná společnost, 1992. Vlastivěda moravská, sv. 63. ISBN 80-85048-39-6, s. 344–346.

¹⁰⁶ RVP ZV 2017.pdf, Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání). *Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání)* [online]. Copyright © [cit. 02.07.2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4986/>, s. 146.

¹⁰⁷ SCHAUEROVÁ, Alena. Odkaz tradic lidové kultury ve výchově. In: ONDRUŠOVÁ, Vlasta a Lucie UHLÍKOVÁ. Na pomoc dětským folklorním souborům a muzikám (2): tradiční lidová kultura a výchova. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2007, s. 6–10. ISBN 978-80-86156-96-5, s. 7.

¹⁰⁸ *Bedřich Beneš Buchlovan: 1885-1953*. 2., rozš. vyd. Uherské Hradiště: Knihovna B. Beneše Buchlovana, 1993. Osobnosti regionu, s. 4.

¹⁰⁹ BENEŠ BUCHLOVAN, Bedřich. *Buchlovská knížka: pověsti*. Ilustroval Karel DVOŘÁČEK. Uherské Hradiště: Dvorek, 1991. ISBN 80-900866-0-8.

4.3.2 Člověk a společnost

Ve vzdělávací oblasti *Člověk a jeho svět* je uvedeno, že součástí vzdělávání je i „*výchova k úctě k přírodnímu a kulturnímu prostředí i k ochraně uměleckých a kulturních hodnot*“.¹¹⁰ Nelze opomenout, že právě v tradiční lidové kultuře jsou obsaženy hodnoty po našich předcích.¹¹¹

Jedním z cílů této vzdělávací oblasti je i poznávání vlastní identity.¹¹² Součástí osobní identity je vědomí, že někam patříme. Toto vědomí vychází ze ztotožnění se s normami, jejichž nositelem je i tradiční lidová kultura.¹¹³

4.3.3 Umění a kultura

V této vzdělávací oblasti je kultura zařazena explicitně. Jedním z cílů, které si vzdělávací oblast klade, je „*spoluvytváření vstřícné a podnětné atmosféry pro tvorbu, pochopení a poznání uměleckých hodnot v širších sociálních a kulturních souvislostech, k tolerantnímu přístupu k různorodým kulturním hodnotám současnosti a minulosti i kulturním projevům a potřebám různorodých skupin, národů a národností*“.¹¹⁴ Jak je již výše psáno, regionální charakter tradiční lidové kultury a poznávání jiných národopisných oblastí učí žáky k toleranci. Skrze tradiční lidovou kulturu se dítě učí chápat kulturu svého národa, a to mu otvírá cestu i pro pochopení kultury ostatních národů.¹¹⁵

¹¹⁰ RVP ZV 2017.pdf, Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání). *Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání)* [online]. Copyright © [cit. 02.07.2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4986/>, s. 51.

¹¹¹ SCHAUEROVÁ, Alena. Odkaz tradic lidové kultury ve výchově. In: ONDRUŠOVÁ, Vlasta a Lucie UHLÍKOVÁ. *Na pomoc dětským folklorním souborům a muzikám (2): tradiční lidová kultura a výchova*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2007, s. 6–10. ISBN 978-80-86156-96-5, s. 7.

¹¹² RVP ZV 2017.pdf, Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání). *Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání)* [online]. Copyright © [cit. 02.07.2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4986/>, s. 52.

¹¹³ SCHAUEROVÁ, Alena. Odkaz tradic lidové kultury ve výchově. In: ONDRUŠOVÁ, Vlasta a Lucie UHLÍKOVÁ. *Na pomoc dětským folklorním souborům a muzikám (2): tradiční lidová kultura a výchova*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2007, s. 6–10. ISBN 978-80-86156-96-5, s. 7.

¹¹⁴ RVP ZV 2017.pdf, Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání). *Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání)* [online]. Copyright © [cit. 02.07.2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4986/>, s. 82–83.

¹¹⁵ SCHAUEROVÁ, Alena. *Problematika prezentace tradiční lidové kultury ve školní praxi*. In: *Problematika prezentace a medializace tradiční lidové kultury: sborník příspěvků z 21. strážnického symposia konaného ve dnech 15.-16. března 2006*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2006, s. 241–252. ISBN 80-86156-79-6, s. 247.

Očekávané výstupy v rámci hudební výchovy cílí zejména na hudební, pohybové i instrumentální dovednosti.¹¹⁶ Jako didaktický materiál se v oblasti rozvoje pěvecké techniky a pohybové výchovy nabízejí hudební a pohybové prvky tradiční lidové kultury.¹¹⁷

4.3.4 Člověk a svět práce

Ve vzdělávací oblasti *Člověk a svět práce* k tradiční lidové kultuře vztahují výstup a učivo určené pro první stupeň. Jedním z očekávaných výstupů je to, že žák „využívá při tvořivých činnostech s různým materiálem prvky lidových tradic“. Mezi učivo vztahující se k tomuto období patří lidové zvyky, tradice a řemesla.¹¹⁸

Jeden ze způsobů, jak zařadit téma tradiční lidové kultury do výuky, je forma projektů. *Jana Polášková* ve svém příspěvku z konference představuje několik projektů, které jsou zacílené na poznávání lidových tradic dané obce. Například v projektu, který je zaměřen na tradici *fašank*, žáci poznávají různé prvky spojené s tímto zvykem (písně, říkanky...), včetně výroby masek a výzdoby tělocvičny. V projektu zaměřeném na *stavění máje* se žáci naopak učí vyrábět růže.¹¹⁹

5 Lidové písně a hudba v učebnicích hudební výchovy pro druhý stupeň základních škol

V této kapitole se zaměříme na reflexi tradiční lidové kultury a lidových písní v učebnicích hudební výchovy. Je nutno konstatovat, že v současné nabídce jsou učebnice hudební výchovy pro druhý stupeň základních škol a gymnázia zastoupeny spíše v menším počtu. Aby výběr učebnic v diplomové práci nebyl namátkový, budeme se v této kapitole zabývat pouze učebnicím, které mají v současné době *schvalovací doložky*. Na konci kapitoly jsou vloženy návrhy na rozšíření učebnice o prvky folkloru na Uherskohradištsku.

¹¹⁶ RVP ZV 2017.pdf, Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání). *Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání)* [online]. Copyright © [cit. 02.07.2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4986/>, s. 84–87

¹¹⁷ KUČEROVÁ, Judita. Lidová píseň – pramen lidského poznání a prožitků. In: ONDRUŠOVÁ, Vlasta a Lucie UHLÍKOVÁ. Na pomoc dětským folklorním souborům a muzikám (1): tradiční lidová kultura a výchova. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2007, s. 23–28. ISBN 80-86156-87-7, s. 24.

¹¹⁸ RVP ZV 2017.pdf, Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání). *Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání)* [online]. Copyright © [cit. 02.07.2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4986/>, s. 105.

¹¹⁹ POLÁŠKOVÁ, Jana. Regionální kultura ve školních programech. In: ONDRUŠOVÁ, Vlasta a Lucie UHLÍKOVÁ. Na pomoc dětským folklorním souborům a muzikám (2): tradiční lidová kultura a výchova. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2007, s. 25–30. ISBN 978-80-86156-96-5, s. 25–27.

Dle seznamu učebnic pro základní vzdělávání se *schvalovacími doložkami* z listopadu 2020 je *doložkami* opatřena pouze řada učebnic od SPN, vydaných mezi lety 2018–2019.¹²⁰ Mezi učebnicemi pro střední školy v současnosti nenajdeme učebnici hudební výchovy opatřené *doložkami*.¹²¹

V posledních dvou podkapitolách jsou navrženy lidové písně z Uherskohradištska, které jsou svázány s učivem předloženým v učebnici. Představení písní může být inspirací a inovativním prvkem pro učitele, kteří pracují s učebnicí a chtějí výuku obohatit i o písně pocházející z oblasti Uherskohradištska.

5.1 Učebnice hudební výchovy SPN

Učebnice pro druhý stupeň základních škol vydané pod nakladatelstvím SPN jsou určené zvláště pro šestý, sedmý, osmý a devátý ročník. Na její tvorbě se podíleli autoři Alexandros Charalambidis, Zbyněk Císař, Jiří Pilka a Dalibor Matoška. Kromě zmíněných se se mezi autory učebnic pro šestý a osmý ročník řadí ještě Lukáš Hurník.¹²²

5.1.1 Šestý ročník

V učebnici pro šestý ročník je odkaz na lidovou hudbu reflektován v souvislosti učiva *lidového dvojhlasu* v první kapitole.¹²³ K tradici lidové hudby odkazuje také třetí kapitola, která pojednává o způsobech doprovodů západního a východního typu lidové hudby. Tato kapitola

¹²⁰ Seznam_ZŠ_2020-11-11 web.xlsx, MŠMT ČR. *MŠMT ČR* [online]. Copyright ©2013 [cit. 27.03.2021]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/54297/>

¹²¹ Doložky prosinec 2020_SŠ.xlsx, MŠMT ČR. *MŠMT ČR* [online]. Copyright ©2013 [cit. 27.03.2021]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/54682/>

¹²² CHARALAMBIDIS, Alexandros, Lukáš HURNÍK, Zbyněk CÍSAŘ, Jiří PILKA a Dalibor MATOŠKA. *Hudební výchova 6 pro 6. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. 3., upravené vydání. Ilustroval Václav HRABA. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2018. ISBN 978-80-7235-610-2, s. 1.

CHARALAMBIDIS, Alexandros, Zbyněk CÍSAŘ, Jiří PILKA a Dalibor MATOŠKA. *Hudební výchova 7 pro 7. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. 3., upravené vydání. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2018. ISBN 978-80-7235-611-9., s. 1.

CHARALAMBIDIS, Alexandros, Lukáš HURNÍK, Zbyněk CÍSAŘ, Jiří PILKA a Dalibor MATOŠKA. *Hudební výchova 8 pro 8. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. 3., upravené vydání. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2018. ISBN 978-80-7235-612-6., s. 1.

CHARALAMBIDIS, Alexandros, Zbyněk CÍSAŘ, Dalibor MATOŠKA a Jiří PILKA. *Hudební výchova 9 pro 9. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. 3., upravené vydání. Ilustroval Václav HRABA. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2019. ISBN 978-80-7235-613-3, s. 1.

¹²³ CHARALAMBIDIS, Alexandros, Lukáš HURNÍK, Zbyněk CÍSAŘ, Jiří PILKA a Dalibor MATOŠKA. *Hudební výchova 6 pro 6. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. 3., upravené vydání. Ilustroval Václav HRABA. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2018. ISBN 978-80-7235-610-2, s. 11–19.

představuje nástroje používané k doprovodu lidových písní a lidová hudební uskupení.¹²⁴ Ve zbytku učebnice jsou lidové písně využity spíše ke zprostředkování hudební teorie.¹²⁵

5.1.1.1 Seznam zařazených lidových písní pro šestý ročník

Číslo	Název písně	Původ	Strana		Poznámky
1	Jaké je to kořeníčko	Berounsko	14–15		–
2	Kdyby byl Bavorov	Jižní Čechy	15–16		–
3	Tráva neroste	Valašsko	16–17		–
4	Teče voda, teče	Čechy	22		–
5	Holka modrooká	–	28		–
6	Žádnýj neví, co sou Domažlice	Chodsko	31		–
7	Muzikanti, co děláte	Morava	33		–
8	Voděnka studená	Slovácko	36		–
9	Naše husa	Východní Čechy	43		–
10	Červená růžičko, rozdívej se	Chodsko	45		–
11	Černé oči jděte spát	Čechy	46		–
12	Běži, voda, běži	Lašsko	51		S doprovodem Petra Ebena
13	Vyletěla holubička ze skály	Čechy	55		–
14	Koulelo se, koulelo	Čechy	57		S úpravou Petra Ebena
15	Štědrej večer nastal	Lidová koleda	71		–
16	Štěstí, zdraví, pokoj svatý	Lidová koleda	71		–

¹²⁴ CHARALAMBIDIS, Alexandros, Lukáš HURNÍK, Zbyněk CÍSAŘ, Jiří PILKA a Dalibor MATOŠKA. *Hudební výchova 6 pro 6. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. 3., upravené vydání. Ilustroval Václav HRABA. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2018. ISBN 978-80-7235-610-2, s. 31–37.

¹²⁵ CHARALAMBIDIS, Alexandros, Lukáš HURNÍK, Zbyněk CÍSAŘ, Jiří PILKA a Dalibor MATOŠKA. *Hudební výchova 6 pro 6. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. 3., upravené vydání. Ilustroval Václav HRABA. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2018. ISBN 978-80-7235-610-2.

17	Rolničky	Amerika	72		Text: Vladimír Dvořák
18	Vyletěla holubička	Čechy	75–76		V úpravě Radka Rajmona
19	Louka široká	Čechy	76–77		V úpravě Jaroslava Dostálíka
20	Spievanky, spievanky	Slovensko	79–80		V úpravě Petra Ebena
21	Ráda, ráda, můj zlatej Honzíčku	Čechy	80–81		V úpravě Petra Ebena
22	Měsíček svítí	Čechy	81–82		V úpravě Petra Ebena
23	Pase ovčák ovce	–	88		V úpravě Dalibora Matošky

Výše uvedený seznam lidových písní vychází z učebnice *Hudební výchova 6 pro 6. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*.¹²⁶ Z celkového počtu čtyřiceti tří písní zařazených do učebnice, vyjma poslechových, je dvacet tři písní lidového původu¹²⁷. Otázkou je, zda píseň *Rolničky*, která je v učebnici označena jako „americká lidová píseň“¹²⁸ počítat mezi lidové písně, protože její autorství bývá přisuzováno Jamesi Pierpontovi.¹²⁹

Ve výčtu lidových písní lze pozorovat zřetelnou disproporci mezi lidovými písněmi z Čech a ostatních oblastí.

¹²⁶ CHARALAMBIDIS, Alexandros, Lukáš HURNÍK, Zbyněk CÍSAŘ, Jiří PILKA a Dalibor MATOŠKA. *Hudební výchova 6 pro 6. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. 3., upravené vydání. Ilustroval Václav HRABA. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2018. ISBN 978-80-7235-610-2

¹²⁷ CHARALAMBIDIS, Alexandros, Lukáš HURNÍK, Zbyněk CÍSAŘ, Jiří PILKA a Dalibor MATOŠKA. *Hudební výchova 6 pro 6. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. 3., upravené vydání. Ilustroval Václav HRABA. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2018. ISBN 978-80-7235-610-2, s. 133–134.

¹²⁸ CHARALAMBIDIS, Alexandros, Lukáš HURNÍK, Zbyněk CÍSAŘ, Jiří PILKA a Dalibor MATOŠKA. *Hudební výchova 6 pro 6. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. 3., upravené vydání. Ilustroval Václav HRABA. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2018. ISBN 978-80-7235-610-2, s. 72.

¹²⁹ BYSTROV, Michal. *Příběhy písní*. Praha: Galén, 2009. ISBN 978-80-7492-161-2, s. 59.

S dalšími lidovými písněmi nebo jejich fragmenty se můžeme setkat v podobě krátkých ukázek, které mají demonstrovat nějaký prvek hudební teorie. Jedná se např. o část písně *Vyletěla holubička*, nebo *Když jsem husy pásala* v souvislosti s ukázkou hudebních výrazových prostředků.¹³⁰

5.1.2 Sedmý ročník

Do učebnice pro sedmý ročník jsou zařazeny kapitoly, které se přímo zabývají lidovou písní. Druhá kapitola pojednává o lidových písních v kontextu průběhu lidského života a výročních obyčejů.¹³¹ Třetí kapitola se zabývá lidovou písní, jakožto inspirací pro mnohé autory či jejím etnickým přesahem.¹³² Další kapitola, ve které je zahrnuto tradiční lidové umění, je desátá kapitola věnovaná obecně tanci. Jedna z podkapitol se úzce zaměřuje na lidový tanec a jeho rozdílné podoby.¹³³

5.1.2.1 Seznam zařazených lidových písní pro sedmý ročník

Číslo	Název písně	Původ	Strana	Poznámka
1	Kdyby tady byla taková panenka	Jižní Čechy	14	–
2	Po valašsky od zeme	Morava	21	–
3	Pásli ovce valaši	Morava	21–22	–
4	Halí, belí I	Morava	22	–
5	Halí, belí II	Morava	22	–
6	V Hodoníně za vojáčka	Slovácko	24	–
7	Ej, vy páni, vy	Hornácko	24–25	–
8	U Těšina bubny bijom	Slezsko	25–26	V úpravě Petra Ebena
9	Ej, láska, láska	Morava	27	V úpravě Ilji Hurníka

¹³⁰ CHARALAMBIDIS, Alexandros, Lukáš HURNÍK, Zbyněk CÍSAŘ, Jiří PILKA a Dalibor MATOŠKA. *Hudební výchova 6 pro 6. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. 3., upravené vydání. Ilustroval Václav HRABA. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2018. ISBN 978-80-7235-610-2, s. 20–25.

¹³¹ CHARALAMBIDIS, Alexandros, Zbyněk CÍSAŘ, Jiří PILKA a Dalibor MATOŠKA. *Hudební výchova 7 pro 7. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. 3., upravené vydání. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2018. ISBN 978-80-7235-611-9, s. 20–33.

¹³² CHARALAMBIDIS, Alexandros, Zbyněk CÍSAŘ, Jiří PILKA a Dalibor MATOŠKA. *Hudební výchova 7 pro 7. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. 3., upravené vydání. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2018. ISBN 978-80-7235-611-9, s. 34–41.

¹³³ CHARALAMBIDIS, Alexandros, Zbyněk CÍSAŘ, Jiří PILKA a Dalibor MATOŠKA. *Hudební výchova 7 pro 7. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. 3., upravené vydání. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2018. ISBN 978-80-7235-611-9, s. 74–81.

10	Já mám žežuličku	Kouřimsko	28	–
11	Jakú sem si frajírenku	Slovácko	28–29	–
12	Smrtná neděla	Morava	30	–
13	Skoč tam, natrhej	Amerika	31	Slova Jiří Blažek
14	Farnfr, fanfr, fanfrnoch	Chodsko	32	–
15	Den přeslavný	Čechy	33	–
16	Avignonský most	Francie	34	–
17	Káča má	Čechy	35	–
18	Shalom chaverim	Židovská lidová	40	–
19	Dobry král Václav	Anglie	40–41	Slova Martin Kuklík
20	Sluníčko za hory zachází	–	44–45	V úpravě Dalibora Matošky
21	Já husárek malý	Čechy	45	V úpravě Alexandra Charalambida
22	Láska, Bože, láska	Slovensko	71	–
23	Ej, točí sa mi, točí	Slovensko	76–77	V úpravě Alexandra Moyezese
24	Kdyby byl Baborov	Jižní Čechy	77–78	–
25	Mateník	–	81	–
26	Voděnka studená	Slovácko	96–97	V úpravě Petra Ebena
27	Široký, hluboký	Čechy	97	V úpravě Karla Reinera
28	To ta Hel'pa	Slovensko	98	–
39	Bodaj by vás, vy mládenci	Slovensko	100	–
30	Ó řebíčku zahradnický	–	100	V úpravě Dalibora Matošky
31	Kucmoch	Čechy	101	V úpravě Petra Ebena
32	Měla jsem holoubka	Čechy	103	–
33	Na rozloučení, mý potěšení	Chodsko	135– 136	–

Výše uvedený seznam je tvořen písněmi označenými jako „lidové“, uvedenými v učebnici *Hudební výchova 7 pro 7. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*.¹³⁴ Kromě zařazených ucelených písní, je lidová píseň využita i v kontextu předložení učiva vícehlasu ve formě quodlibetu z písní *Jede, jede poštovský panáček, Já do lesa nepojedu* a *Neviděli jste tu mé panenky*.¹³⁵

Z celkových 60 písní, které jsou v učebnici zaznamenány, vyjma poslechových, je 33 písní lidových.¹³⁶ Výběr písní je do značné míry pluralitní. Zařazené písně nepochází, jak by mohlo být zvykem, pouze z oblasti České republiky a Slovenska, ale jejich výběr zastupuje více zemí a národů.

5.1.3 Osmý ročník

Ohlas tradiční lidové hudby v učebnici pro osmý ročník již není tak významný. Jen ve třetí kapitole je zmíněna v souvislosti africké lidové hudby a otrokářství v Americe.¹³⁷

5.1.3.1 Seznam zařazených lidových písní pro osmý ročník

Číslo	Název písně	Původ	Strana	Poznámka
1	Když svatí pochodují	Amerika	35	Slova Martin Kluk
2	Týnom, tánom	Slovensko	59	–
3	Červená řeka	Kanada	66–67	Slova Ivo Fischer
4	Jednou budem dál	Amerika	68	Slova Ivo Fischer
5	Třešně zrály	Amerika	71-72	Slova Ivo Fischer
6	Ovčák	Maďarsko	118–119	V úpravě Zoltána Kodálye

¹³⁴ CHARALAMBIDIS, Alexandros, Zbyněk CÍSAŘ, Jiří PILKA a Dalibor MATOŠKA. *Hudební výchova 7 pro 7. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. 3., upravené vydání. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2018. ISBN 978-80-7235-611-9.

¹³⁵ CHARALAMBIDIS, Alexandros, Zbyněk CÍSAŘ, Jiří PILKA a Dalibor MATOŠKA. *Hudební výchova 7 pro 7. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. 3., upravené vydání. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2018. ISBN 978-80-7235-611-9, s. 48–50.

¹³⁶ CHARALAMBIDIS, Alexandros, Zbyněk CÍSAŘ, Jiří PILKA a Dalibor MATOŠKA. *Hudební výchova 7 pro 7. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. 3., upravené vydání. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2018. ISBN 978-80-7235-611-9, s. 141–142.

¹³⁷ CHARALAMBIDIS, Alexandros, Lukáš HURNÍK, Zbyněk CÍSAŘ, Jiří PILKA a Dalibor MATOŠKA. *Hudební výchova 8 pro 8. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. 3., upravené vydání. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2018. ISBN 978-80-7235-612-6, s. 23.

Výčet uvedených písní pochází z učebnice *Hudební výchova 8 pro 8. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*.¹³⁸ Lidová tvorba je v učebnicích osmého ročníku zařazena v mnohem menší míře, než tomu bylo v předchozích ročnících. Oproti předchozím ročníkům nepochází žádná píseň z oblastí v rámci České republiky.

5.1.4 Devátý ročník

V učebnici pro devátý ročník se s prvkem lidové tvorby setkáme pouze v české lidové písni *Ach synku, synku*¹³⁹, jejímž důvodem zařazení je procvičení harmonizování pomocí kvintakordů na vedlejších stupních.¹⁴⁰ S dalším odkazem na lidovou hudbu se ještě setkáme v písni *Holka Majolenka*, jejíž text je dle autorů lidový.¹⁴¹

5.2 Návrh na upravení tématu v učebnici pro šestý ročník s ohledem na region Uherskohradištsko

Může se jevit jako překvapující, že autoři zařadili kapitolu *1 Zpíváme tentokrát v lidovém dvojhlasu* do 6. ročníku¹⁴², neboť *lidový dvojhlas* je dle *Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání* součástí učiva pro první stupeň.¹⁴³ Vycházejme tedy z předpokladu, že vícehlasý zpěv a kvalita jeho provedení je součástí výstupů i na druhém stupni.¹⁴⁴ Navíc dvojhlasý zpěv má pozitivní efekt při vedení žáků k intonační čistotě.¹⁴⁵

¹³⁸ CHARALAMBIDIS, Alexandros, Lukáš HURNÍK, Zbyněk CÍSAŘ, Jiří PILKA a Dalibor MATOŠKA. *Hudební výchova 8 pro 8. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. 3., upravené vydání. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2018. ISBN 978-80-7235-612-6.

¹³⁹ SYNEK, Jaromír. *Vybrané kapitoly z didaktiky hudební výchovy I*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0964-x, s. 29.

¹⁴⁰ CHARALAMBIDIS, Alexandros, Zbyněk CÍSAŘ, Dalibor MATOŠKA a Jiří PILKA. *Hudební výchova 9 pro 9. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. 3., upravené vydání. Ilustroval Václav HRABA. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2019. ISBN 978-80-7235-613-3, s. 57–58.

¹⁴¹ CHARALAMBIDIS, Alexandros, Zbyněk CÍSAŘ, Dalibor MATOŠKA a Jiří PILKA. *Hudební výchova 9 pro 9. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. 3., upravené vydání. Ilustroval Václav HRABA. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2019. ISBN 978-80-7235-613-3, s. 104–105.

¹⁴² CHARALAMBIDIS, Alexandros, Lukáš HURNÍK, Zbyněk CÍSAŘ, Jiří PILKA a Dalibor MATOŠKA. *Hudební výchova 6 pro 6. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. 3., upravené vydání. Ilustroval Václav HRABA. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2018. ISBN 978-80-7235-610-2, s. 11–19.

¹⁴³ RVP ZV 2017.pdf, Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání). *Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání)* [online]. Copyright © [cit. 02.07.2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4986/>, s. 84–85.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 86.

¹⁴⁵ SEDLÁK, František. *Didaktika hudební výchovy na 2. stupni základní školy: učebnice pro posl. pedagog. fakult. 2., část. upr. vyd.* Praha: SPN, 1984. *Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství)*, s. 237.

V této kapitole jsou vybrány celkem tři lidové písně. Dvě z nich pochází z Čech a jedna z Valašska.¹⁴⁶ Při práci s *lidovým dvojhlasem* může pedagog repertoár učebnice buď nahradit, nebo pouze doplnit o lidové písně z regionu, který je žákům nejbližší, a tím také zachovat pluralitu v rámci oblastí. V našem případě se tedy zaměříme na lidový písňový repertoár z obcí Uherskohradištska.

Níže uvedená milostná píseň byla zaznamenána v obci Derfle¹⁴⁷. Nejvyšší hlas je zároveň prvním hlasem, k němu je přidán druhý hlas v intervalu sexty. Vzhledem k poloze originálního přepisu ze sbírky je vhodné píseň transponovat podle individuálních schopností žáků.

Dyž sem já šel přes hory.

Derfle.

„1. *Když sem já šel přes hory,*

přes zelené duby,

čul sem skály lámat,

čul sem skály lámat.

¹⁴⁶ CHARALAMBIDIS, Alexandros, Lukáš HURNÍK, Zbyněk CÍSAŘ, Jiří PILKA a Dalibor MATOŠKA. Hudební výchova 6 pro 6. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií. 3., upravené vydání. Ilustroval Václav HRABA. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2018. ISBN 978-80-7235-610-2, s. 14–17.

¹⁴⁷ LÍSA, Valeš. Slovácké a lidové písně z Uher. Hradištska. V Přerově: Valeš Lísa, 1911, 36. Dnes část města Uherského Hradiště Sady, viz Přjmenování Derfle na Sady. *Document Moved* [online]. Copyright © 2017 Město Uherské Hradiště [cit. 11.04.2021]. Dostupné z: https://encyklopedie.mesto-uh.cz/home-muh/?acc=profil_udalosti&load=219

2. *Milá na mě volala,*
ručenu mě dávala
[: že sa bude vdávat. :]
3. *Nevdávaj sa děvečko.*
moje zlaté srdéčko,
[: už je všecko darmo! :]
4. *A já mosím byt voják,*
chystej milá poviják
[: z modrého harasu. :]
5. *[: Budeš doňho povíjat, :]*
[: šohajovu krásu. :]
6. *[: Tá šohájkova krásu, :]*
[: tá mě omámila, :]
7. *[: tak jak by mě mamička, :]*
[: třikrát za deň bila. :]
8. *[: A ona mě nebije, :]*
[: jen jednu za týdeň, :]
[: ta šohájkova krásu, :]
*[: bije mě každý deň. :]*¹⁴⁸

Naopak k *lidový dvojhlas* v intervalu tercie, je možný aplikovat v této písni:

¹⁴⁸ LÍSA, Valeš. Slovácké a lidové písne z Uher. Hradištska. V Přerově: Valeš Lísa, 1911, 36.

Hradišču. Hradišču !

Kunovice.

„Hradišču, Hradišču, nejsi hoden státi,

ne jedna mamulka musí zaplakati.

Nejdna mamulka nejeden tatíček,

polejů slzama k Hradišču chodníček.

Polejů, polejů, polévati budú,

pokád' tí synové na téj vojně budú.“¹⁴⁹

K výše uvedené kunovské písni o vojně mohou žáci, stejně jak navrhuji autoři učebnice u písne v učebnici, dotvořit druhý hlas v intervalu tercie sami.¹⁵⁰

Pokud se budeme držet schématu kapitoly učebnice, je třeba ještě zařadit písne, která je v důsledku střídání paralelních tercií a sext komplikovanější.¹⁵¹

¹⁴⁹ LÍSA, Valeš. Slovácké a lidové písne z Uher. Hradištska. V Přerově: Valeš Lísa, 1911, 51.

¹⁵⁰ CHARALAMBIDIS, Alexandros, Lukáš HURNÍK, Zbyněk CÍSAŘ, Jiří PILKA a Dalibor MATOŠKA. *Hudební výchova 6 pro 6. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. 3., upravené vydání. Ilustroval Václav HRABA. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2018. ISBN 978-80-7235-610-2, s. 14–15.

¹⁵¹ CHARALAMBIDIS, Alexandros, Lukáš HURNÍK, Zbyněk CÍSAŘ, Jiří PILKA a Dalibor MATOŠKA. *Hudební výchova 6 pro 6. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. 3., upravené vydání. Ilustroval Václav HRABA. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2018. ISBN 978-80-7235-610-2, s. 11–19.

Ten buchlovský zámek.

Spytinov.

„Ten Buchlovský zámek dokola klenutý,

[: v něm leží syneček, v něm leží syneček

v železách zakutý. :]“¹⁵²

V případě výše uvedené písně je druhý hlas od prvního hlasu střídavě v intervalech tercie a sexty.

5.3 Návrh na upravení tématu v učebnici pro sedmý ročník s ohledem na region Uherskohradištsko

Autoři učebnice pro sedmý ročník zařadili do druhé kapitoly lidovou píseň jako nosné téma kapitoly „Putování za lidovou písní“. Písně v učebnici jsou vybrány napříč regiony. Témata písní jsou volena z oblasti lidových zvyků, období života či jiných zpěvních příležitostí.¹⁵³ K tomuto tématu se nabízí rozšířit učivo lidových písních o písně z regionu, který je žákům nejbližší, a tím také žákům umožnit jejich region lépe poznat. V níže navržených písních z Uherskohradištska není cílem pokrýt veškeré zpěvní příležitosti a témata, ale představit několik písní, se kterými může pedagog pracovat, a tím žákům zprostředkovat poznání vlastního kraje a života předků.

¹⁵² LÍSA, Valeš. Slovácké a lidové písně z Uher. Hradištska. V Přerově: Valeš Lisa, 1911, s. 175.

¹⁵³ CHARALAMBIDIS, Alexandros, Zbyněk ČÍSAŘ, Jiří PILKA a Dalibor MATOŠKA. *Hudební výchova 7 pro 7. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. 3., upravené vydání. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2018. ISBN 978-80-7235-611-9, s. 20–33.

Níže uvedená píseň z Kunovic je řazená mezi mezi písně spojené se slavením svatby „po oddavkách“.

Z Kunovic

„Z jednej strany potoka

hanaj dynom dajnom,

stojí linda, rokyta,

hajdynom.

Pod tú lindú stolica

na ní sedí děvčica

Maměnka ju česala,

do vrkúčka spletala.

Nespletajte na tuze,

šak nebude na dlúze.

Spletajte na slabúčko,

půjde dolů brzúčko.“¹⁵⁴

Následující lidová píseň naopak svým charakterem reprezentuje repertoár lidových písní o lásce.

¹⁵⁴ SUŠIL, František, Robert SMETANA a Bedřich VÁCLAVEK. Moravské národní písně: s nápěvy do textu vřaděnými. 5. vyd. Praha: Argo, 1998. ISBN 80-7203-096-5, s. 378–381.

Šel bych k Vám.

Halenkovice.

„1.[: Šel bych k vám, a nesmím, :]

zarůstla mě cestečka

nedaleko městečka

ořeším.

2. [: Ořeší vysekám, :]

a tebe tu, má milá,

Anduličko rozmilá

*nenechám.*¹⁵⁵

Lidová píseň z Kunovic naopak vyjadřuje téma vojny.

Už tambor bubnuje.

Kunovice.

¹⁵⁵ LÍSA, Valeš. *Slovácké a lidové písně z Uher. Hradištska*. V Přerově: Valeš Lísa, 1911, s. 165.

„Už tambor bubnuje, Janko maštruje ;

jeho galánečka, jeho galánečka

ruce zalamuje.“¹⁵⁶

Další píseň z Buchlovic se vztahuje k práci, konkrétně ke žnám.

„Žněte, žněte, dobře zažinejte,

ani hlavy hore nezvihejte.

Esli hore hlavy pozvihnete,

na veliké kozi ostanete.

Žněte, žněte, mlynářovi ženci,

peče se vám komár na roženci.“¹⁵⁷

Ve vztahu k této kapitole nabízí učebnice nahrávky některých lidových písní.¹⁵⁸ S interpretacemi lidových písní regionálních lidových písní se můžeme setkat i na Uherskohradištsku. Příkladem nám může být hudební uskupení *Hradišťan*. Odkaz lidové písně *Rozmarýn, rozmarýn*, která je součástí CD *Od večera do rána*¹⁵⁹ nacházíme i v Sušilově sbírce pod názvem *Rozmarýn* s pořadovým číslem 826.¹⁶⁰

¹⁵⁶ LÍSA, Valeš. Slovácké a lidové písně z Uher. Hradišťska. V Přerově: Valeš Lísa, 1911, s. 189.

¹⁵⁷ SUŠIL, František, Robert SMETANA a Bedřich VÁCLAVEK. *Moravské národní písně: s nápěvy do textu vřaděnými*. 5. vyd. Praha: Argo, 1998. ISBN 80-7203-096-5, s. 493.

¹⁵⁸ CHARALAMBIDIS, Alexandros, Zbyněk CÍSAŘ, Jiří PILKA a Dalibor MATOŠKA. Hudební výchova 7 pro 7. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií. 3., upravené vydání. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2018. ISBN 978-80-7235-611-9, s. 20–33.

¹⁵⁹ Hradišťan. *Od večera do rána* [CD]. Praha: Supraphon a. s. 1984.

¹⁶⁰ SUŠIL, František, Robert SMETANA a Bedřich VÁCLAVEK. *Moravské národní písně: s nápěvy do textu vřaděnými*. 5. vyd. Praha: Argo, 1998. ISBN 80-7203-096-5., s. 287.

V 10. kapitole věnují autoři učebnice dílčí podkapitolu lidovému tanci. Text kapitoly se vztahuje pouze k obecné charakteristice lidových tanců a jejich typům.¹⁶¹ Na Uherskohradištsku se setkáváme se specifickými tanečními projevy, typicky *sedlcká*, *verbuňk*, taneční hry aj.¹⁶² Kromě tanců dospělých tvoří specifickou skupinu dětské taneční projevy, tedy dětské taneční hry.¹⁶³

Možné zařazení folklorních prvků z Uherskohradištska v rámci kapitoly učebnice se může provádět buď pasivně v kontextu obecné charakteristiky, nebo aktivním zapojením žáků. Při pasivních ukázkách tanců je možné využívat videoukázek jednotlivých tanců, nebo jejich rekonstrukcí.¹⁶⁴ Naopak žáci se mohou učit nejen písně, ale i samotné tance.

Jedním z takových tanců je tzv. *Zahradnická* ze Starého města.

Zahradnická

Staré Město

I. Volněji ♩ = 116

„Pověz ně má milá, pověz, pověz,

po čem je v Hradišti oves, oves.

¹⁶¹ CHARALAMBIDIS, Alexandros, Zbyněk CÍSAŘ, Jiří PILKA a Dalibor MATOŠKA. *Hudební výchova 7 pro 7. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. 3., upravené vydání. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2018. ISBN 978-80-7235-611-9., s. 74–81.

¹⁶² JELÍNKOVÁ, Zdena. *Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska: popisy tanců ke stejnojmenné videokazetě: Díl VII.. část 2. Slovácko: Dolňácko*. Strážnice: Ústav lidové kultury ve Strážnici, 1996, 63–67

¹⁶³ POLÁŠKOVÁ, Jana a Ladislava KOŠÍKOVÁ. *Lidové tance z Uherskohradištska*. Uherské Hradiště: Okresní kulturní středisko, 1988, s. 1.

¹⁶⁴ Uherskohradištsko s Napajedelskem a Uherskoostrožskem - Lidová kultura. *Úvod - Lidová kultura* [online], [cit. 16. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.lidovakultura.cz/lidove-tance/slovacko-2-cast/uherskohradistsko-s-napajedelskem-a-uherskoostrozkem/>

Po pětadvacíti šesti, šesti,

hledaj si má milá štěstí, štěstí.

II. Živě ♩ = 138

2 3 4 5 6 7 8

9 10 11 12 13 14 15 16

Šel zahradník do zahrady s motykú, s motykú,

vykopál tam levandulu velikú, velikú.

Levandula převelice voněla, voněla,

až se temu zahradnica divila, divila.¹⁶⁵

Tento figurální tanec, utvořený ze dvou charakteristicky odlišných částí, je určen pro jednoho chlapce uprostřed a dvě dívky po stranách. Ve stručném popisu tance se chlapec s dívkami drží za šátky. První část tance v lichém metru je charakteristická přísouváním nohou vpřed a vzad. Ve druhé části se dívky střídají v podbíhání branek utvořených ze šátků a jeho obměnách a v podtáčení.¹⁶⁶

Jiným typem tance je tzv. *sedlcká*, jejíž níže uvedená varianta pochází z Bílovic. Jedná se o párový tanec, při kterém se střídá zpěvní a taneční část. S podobnými obměnami tance se můžeme setkat i v jiných obcích na Uherskohradištsku.¹⁶⁷

¹⁶⁵ POLÁŠKOVÁ, Jana a Ladislava KOŠÍKOVÁ. *Lidové tance z Uherskohradištska*. Uherské Hradiště: Okresní kulturní středisko, 1988, s. 35.

¹⁶⁶ POLÁŠKOVÁ, Jana a Ladislava KOŠÍKOVÁ. *Lidové tance z Uherskohradištska*. Uherské Hradiště: Okresní kulturní středisko, 1988, s. 35–36.

¹⁶⁷ JELÍNKOVÁ, Zdena. *Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska: popisy tanců ke stejnojmenné videokazetě: Díl VII.. část 2. Slovácko: Dolňácko*. Strážnice: Ústav lidové kultury ve Strážnici, 1996, 63–65.

Níže uvedená píseň *V tom zeleném hájku* je jednou z písní, na kterou se *sedlcká z Bílovic* tančila.

„*V tom zeleném hájku, mám já tam galánku Majdalenku, Majdalenku,*

já tam za ňú půjdu, pýtat od ní budu rozmarýnku, rozmarýnku.

V tem zeleném lesi, moja milá, kde si, [: Majdalenko:],

*kúpilas ně šátek, abych měl na svátek, to od tebe mé srdénko.*¹⁶⁸

6 Metodické návrhy práce s písněmi

Návrhy písní inovujícími tématy v učebnicích jsme se zabývali v předchozí kapitole. Následující kapitola se zaměřuje na konkrétní návrhy na práci s folklorním materiálem na Uherskohradištsku v hodinách hudební výchovy na základních školách vycházejících z *Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání*. Součástí každého návrhu je opora v RVP ZV, teoretický úvod k dané problematice a samotný návrh, který je možné aplikovat ve výuce hudební výchovy na druhém stupni základních škol.

Samotný návrh obsahuje podrobné postupy nácviků a praktických aktivit v práci s dětským kolektivem na druhém stupni základních škol. Součástí každého návrhu je doporučený soubor dovedností potřebných pro zvládnutí aktivit, potřebné pomůcky a doporučené ročníky pro realizaci.

¹⁶⁸ JELÍNKOVÁ, Zdena. *Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska: popisy tanců ke stejnojmenné videokazetě: Díl VII.. část 2. Slovácko: Dolňácko*. Strážnice: Ústav lidové kultury ve Strážnici, 1996, s. 77.

Je třeba mít na paměti, že jednotlivé návrhy předpokládají určitou zkušenost žáků. Možnosti zařazení do výuky jsou přímo závislé na stylu práce učitele, na který jsou žáci zvyklí. Proto některé návrhy nemusí být aplikovatelné na každou třídu bez předchozí přípravy.

Diskutabilní je také časové vymezení jednotlivých návrhů a předpokládaný ročník. Proto v závislosti na individualitě třídy by měl pedagog návrh vždy přizpůsobit danému kolektivu podle vlastních možností a zkušeností.

6.1 Využití lidových písní z Uherskohradištska při nácviku vícehlasého zpěvu

Vícehlasý zpěv by měl být zařazován do výuky hudební výchovy. Toto tvrzení vyplývá z požadavků, které jsou formulovány v *Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání*. Tento kurikulární dokument předpokládá, že žáci budou mít osvojený dvojhlasý zpěv již z prvního stupně. Očekávané výstupy na druhém stupni kladou nároky na výkony žáka, podle nichž žák „zpívá dle svých dispozic intonačně čistě a rytmicky přesně v jednohlase i vícehlase“. Do učiva pro druhý stupeň je potom zařazen jednohlasý i vícehlasý zpěv.¹⁶⁹

6.1.1 Teoretické východisko

Předpokladem pro práci s vícehlasou formou zpěvu jsou zkušenosti, které žák získává v práci s dvojhlasem.¹⁷⁰ Právě dvojhlasý zpěv vede žáky k intonační čistotě a rozvíjí harmonickou představivost. Než však začneme s žáky cvičit dvojhlasý zpěv, musíme se přesvědčit, že žáci ovládají jednohlasý zpěv jak po intonační, tak po rytmické stránce.

Během přípravy na dvojhlasý zpěv by se žák měl naučit hlasy analyzovat a následně je také reprodukovat. Než však žáci budou moci zpívat vícehlasé písně, je nutné je nejprve připravit pomocí vhodných cvičení.

Vícehlas na základní škole může mít rozličné podoby. Za nejjednodušší způsob lze pokládat střídání dvou hlasů. Další možnou variantou dvojhlasého zpěvu je druhý hlas na prodlevě, protipohyb, dvojhlas s křížením hlasů, kánon, quodlibet, případně lidový dvojhlas. Trojhlasé varianty vícehlasu můžeme dosáhnout trojhlasým kánonem, dvojhlasem s prodlevou

¹⁶⁹ RVP ZV 2017.pdf, Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání). *Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání)* [online]. Copyright © [cit. 02.07.2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4986/>, s. 84–86.

¹⁷⁰ SEDLÁK, František. *Didaktika hudební výchovy na 2. stupni základní školy: učebnice pro posl. pedagog. fakult. 2., část. upr. vyd.* Praha: SPN, 1984. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství), s. 245.

či ostinatem a lidovým dvojhlasem s přidaným třetím hlasem vycházejícím ze základních tónů harmonických funkcí.¹⁷¹

Při nácviu vícehlasé písně se doporučuje, aby si všichni žáci nejprve osvojili první hlas.¹⁷² Pro tento účel je možné využít tonální metodu podle Ladislava Daniela. Princip metody spočívá, že v případě pohybu melodie v sekundách a terciích necháváme žáky intonovat podle tonálního cítění. Naopak volné nástupy jsou intonovány pomocí opěrných písní. Pro snazší orientaci žáků v tónině a následné rozpoznání volných nástupů je možné využít tzv. „tóninový klíč“, tzn. tónický kvintakord, který předchází první tón melodie.¹⁷³ Po intonaci melodie bez rytmu by mělo následovat osvojení rytmu s pomocí rytmických slabik a následné propojení rytmu s melodií. Jakmile mají žáci dobře osvojenou melodii s rytmem, mohou doplnit textovou složku písně.¹⁷⁴

Poté je vhodné začít s vícehlasem. Učení hlasů probíhá po krátkých úsecích společně, nejprve ve dvojkombinacích hlasů.¹⁷⁵

6.1.2 Praktická aplikace regionálních prvků na vícehlasý zpěv

Nápěv lidové písně z Tupes *My tupesští mládenci* je psán ve dvoudobém taktu. Originální zápis písně je psán v F dur. Píseň začíná na kvintě a končí na tercii. Při tvorbě vícehlasu budeme vycházet z harmonizace opírající se o hlavní harmonické funkce.

My tupesští mládenci

¹⁷¹ SEDLÁK, František. *Didaktika hudební výchovy na 2. stupni základní školy: učebnice pro posl. pedagog. fakult. 2.*, část. upr. vyd. Praha: SPN, 1984. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství), s. 237–246.

¹⁷² SEDLÁK, František. *Didaktika hudební výchovy na 2. stupni základní školy: učebnice pro posl. pedagog. fakult. 2.*, část. upr. vyd. Praha: SPN, 1984. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství), s.247.

¹⁷³ KOLÁŘ, Jiří. *Naše současné intonační metody*. In: SEDLÁK, František, Jiří KOLÁŘ a Jaroslav HERDEN. *Nové cesty hudební výchovy na základní škole*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977, s. 155–165, s. 156–157.

¹⁷⁴ DANIEL, Ladislav. *Kapitoly z metodiky hudební výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1984, s. 43–44.

¹⁷⁵ SEDLÁK, František. *Didaktika hudební výchovy na 2. stupni základní školy: učebnice pro posl. pedagog. fakult. 2.*, část. upr. vyd. Praha: SPN, 1984. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství), s. 247.

„1. *My tupesští mládenci sejdeme sa na konci,*

ať se podíváme, ať se podíváme,

sme-li tady všeci.

2. *Nejsme tady všeci,*

jeden nám chybuje.

Stavme se pro něho

u milenky jeho.

3. *Milá, pod' k muzice,*

prosím tě velice,

odložíš mně kameň

od mojeho srdce.

4. *Milá k muzice šla,*

venku stát ostala,

milý na ňu volál,

*aby šla do kola.*¹⁷⁶

¹⁷⁶ LÍSA, Valeš. *Slovácké a lidové písně z Uher. Hradištska*. V Přerově: Valeš Lída, 1911, s. 88–89.

Očekávaná vstupní úroveň žáků

Jak je již výše psáno, cesta žáků ke schopnosti zpívat vícehlasé písně vyžaduje zkušenost s lidovým dvojhlasem.¹⁷⁷ Pokud se však zaměříme na hudební výchovu na druhém stupni, lze očekávat, že žáci již budou mít nějaké zkušenosti s lidovým dvojhlasem z prvního stupně, jak také vyžaduje RVP ZV¹⁷⁸. Proto v následujícím návrhu práce s písněmi se počítá, že žáci mají pěveckou zkušenost s jednohlasem i lidovým dvojhlasem.

Časová organizace a cíle

Vzhledem k náročnosti úkolu není vhodné snažit se naučit žáky celou píseň v trojhlase i se slokami za jednu hodinu. Proto je tento návrh koncipovaný na dvě etapy – v první si žáci dobře osvojí první hlas písně a jeho převedení do všech slok, a druhá etapa je věnována nácviku vícehlasé varianty a práci na výrazu písně. Berme také v úvahu, že ve vyučovací hodině je nutné realizovat organizační záležitosti rozezpívání žáků aj., proto nelze počítat, že nácviku je možné věnovat celých 45 minut. Cílem obou etap je, že žák zazpívá píseň v trojhlasé podobě podle svého hlasového partu.

Předpokládaný ročník

Ladislav Daniel doporučuje začít s trojhlasými prvky již v šesté třídě.¹⁷⁹ Vzhledem k náročnosti a hlasovému rozsahu je však vhodné tento návrh aplikovat až ve vyšších ročnících druhého stupně, kde hlasové rozložení třídy umožňuje zpěv nejvyšších i nejnižších poloh daného trojhlasu. Orientačně se jedná o osmý až devátý ročník.¹⁸⁰

Pomůcky

Učitel musí mít k dispozici klavír nebo keyboard a dataprojektor s připravenou melodií, rytmem písně a textem písně. Žáci potřebují notový sešit.

Motivace

¹⁷⁷ SEDLÁK, František. *Didaktika hudební výchovy na 2. stupni základní školy: učebnice pro posl. pedagog. fakult. 2.*, část. upr. vyd. Praha: SPN, 1984. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství), s. 245.

¹⁷⁸ RVP ZV 2017.pdf, Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání). *Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání)* [online]. Copyright © [cit. 02.07.2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4986/>, s. 84.

¹⁷⁹ DANIEL, Ladislav. *Metodika hudební výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1992. ISBN 80-7067-098-3, s. 55.

¹⁸⁰ MAJTNER, Jaroslav. *Hlasová výchova. 2.*, nezměn. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1534-8, s. 20.

Jako motivaci před učením písně lze použít práci s jejím textem. Úkolem žáků by bylo nejprve si text důkladně přečíst. Po přečtení textu si promyslí následující otázky a poté na ně skupinově odpoví:

1. Kde leží obec Tupesy?

2. S jakým tradičním výrobkem se tato obec spojuje?

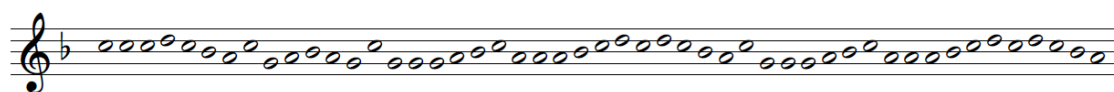
3. Jaký byl podle Tebe důvod, že „Milá k muzice šla, venku stát ostala“?

Odpovědi na první otázku může být ukázka na mapě či jmenování některé ze sousedních obcí. Druhá otázka se vztahuje na *Tupeskou keramiku*.¹⁸¹ Je možné, že si někteří žáci hned nevybaví, jak vypadá *Tupeská keramika*. Pro tyto případy je vhodné, aby měl vyučující připravený obrázek, který může promítnout např. na dataprojektoru, případně donést ukázkou konkrétního výrobku. Odpověď na třetí otázku je volná.

Postup při nácviu v první etapě

Postup nácviu písně podle Ladislava Daniela začíná učením melodie.¹⁸² Při učení melodie budeme postupovat tonální metody. Aby se žáci mohli v melodii dobře orientovat, můžeme před melodií napsat tzv. *tóninový klíč*, tzn. tónický kvintakord. Ten žákům napoví, že píseň začíná volným nástupem na pátém stupni. V následujících úsecích melodie žáci určí další volné nástupy (bez repetice jsou to dva na pátém stupni, dva na druhém stupni a jeden na třetím stupni) a vzestupné a sestupné pohyby melodie po stupnici.¹⁸³

Melodie písně *My tupesští mládenci* bez rytmu:

Melodie vyňatá písně¹⁸⁴ je tvořena převážně stupnicovými pohyby s několika volnými nástupy. Po dostatečném osvojení melodie se žáci naučí rytmus písně.¹⁸⁵ Pokud takty roztrídíme podle rytmických útvarů, vyjde nám celkem pět rozdílných rytmických celků. Při práci

¹⁸¹ Muzeum Tupeské keramiky – TUPESY. *Muzeum Tupeské keramiky – TUPESY* [online]. [cit. 02. 07. 2021] Dostupné z: <http://muzeumkeramiky.cz/>

¹⁸² DANIEL, Ladislav. *Metodika hudební výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1992. ISBN 80-7067-098-3, s. 37.

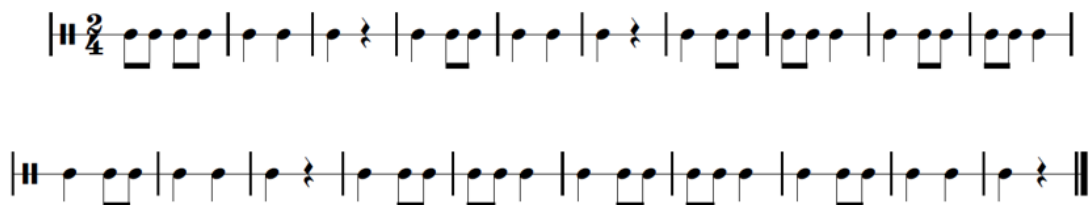
¹⁸³ KOLÁŘ, Jiří. *Naše současné intonační metody*. In: SEDLÁK, František, Jiří KOLÁŘ a Jaroslav HERDEN. *Nové cesty hudební výchovy na základní škole*, s. 156–157

¹⁸⁴ LÍSA, Valeš. *Slovácké a lidové písně z Uher. Hradištska*. V Přerově: Valeš Lísa, 1911, s. 88–89.

¹⁸⁵ DANIEL, Ladislav. *Metodika hudební výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1992. ISBN 80-7067-098-3, s. 37.

s rytmem písně můžeme použít rytmické slabiky.¹⁸⁶ V případě, že třída ještě nemá pevně ukotvenou práci s rytmem, je možné tyto útvary nejprve procvičit zvlášť. Pro třídu, která zvládá rytmická cvičení na dobré úrovni by interpretace rytmu písně činit potíže i bez předpřípravy.

Rytmus písně *My tupesší mládenci*:

Poté, co mají žáci pevně osvojenou melodii a rytmus písně¹⁸⁷ a umí obě složky propojit, dostanou výtisk textu první sloky písně s textem. Po naučení se textu je možné propojit hudební i textovou stránku písně.¹⁸⁸

Postup při nácviu v druhé etapě

Nyní odbočíme od teoretického potupu Ladislava Daniela, protože po seznámení se z hlavní melodií můžeme přistoupit k nácviu trojhlasu.¹⁸⁹

¹⁸⁶ DANIEL, Ladislav. *Metodika hudební výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1992. ISBN 80-7067-098-3, s. 37.

¹⁸⁷ LÍSA, Valeš. *Slovácké a lidové písně z Uher. Hradištska*. V Přerově: Valeš Lísa, 1911, s. 88–89.

¹⁸⁸ DANIEL, Ladislav. *Metodika hudební výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1992. ISBN 80-7067-098-3, s. 37.

¹⁸⁹ SEDLÁK, František. *Didaktika hudební výchovy na 2. stupni základní školy: učebnice pro posl. pedagog. fakult. 2., část. upr. vyd.* Praha: SPN, 1984. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství), s. 247.

Píseň převedená do trojhlasu:

Tupesy.

The musical score is presented in three staves. The first staff begins with a tempo marking '♩ = 96.' and a key signature of one flat (B-flat). The music is in 2/4 time. The first staff contains the main melody. The second and third staves provide harmonic support, with the first voice part being the most prominent. The score concludes with a double bar line and repeat dots.

Trojhlas vychází ze základních harmonických funkcí písně *My tupesští mládenci*.¹⁹⁰ Tento způsob tvorby trojhlasu se nazývá *lidový* trojhlas. První hlas písně kopírující hlavní melodii je určen pro soprány. K němu přiléhá druhý hlas, který vychází z lidového dvojhlasu a je až na výjimky tvořen kombinací paralelních tercií a sext vůči sopránu. Nejnižší hlas doplňuje na základě teorie soprán a alt o základní tóny harmonických funkcí.¹⁹¹

Při nácvičku trojhlasu se nejprve naučíme všechny hlasy zvlášť. Vzhledem k rozsahu je nutné žáky roztrdit podle polohy hlasu. V souladu s teorií popsané v předchozí podkapitole pak rozdělíme píseň do kratších celků a střídáme dvojice hlasů.¹⁹² První celek by obsahoval 1. – 3. takt, druhý celek 4. – 6. takt a část s repeticí by byla rozdělena po dvou taktech. Tempo volíme nejprve pomalejší v závislosti na potřebě správné intonace.¹⁹³

¹⁹⁰ LÍSA, Valeš. *Slovácké a lidové písně z Uher. Hradištska*. V Přerově: Valeš Lída, 1911, s. 88–89.

¹⁹¹ SEDLÁK, František. *Didaktika hudební výchovy na 2. stupni základní školy: učebnice pro posl. pedagog. fakult. 2.*, část. upr. vyd. Praha: SPN, 1984. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství), s. 245.

¹⁹² Tamtéž, s. 247.

¹⁹³ Tamtéž, s. 247.

Jakmile žáci ovládají píseň . Učitel dbá, aby žáci precizně vyslovovali a dodržovali pravidla deklamace. Vzhledem k množství slok je možné dynamiku v každé sloce pozměnit, vytvořit kontrast, obměnit repetici atd.

6.2 Využití lidových písní z Uherskohradištska v poslechových činnostech

Dle očekávaných výstupů Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání se žák na druhém stupni „orientuje se v proudu znějící hudby, vnímá užitě hudebně výrazové prostředky a charakteristické sémantické prvky, chápe jejich význam v hudbě a na základě toho přistupuje k hudebnímu dílu jako k logicky utvářenému celku“¹⁹⁴. Závazné učivo pro poslechové činnosti se zaměřuje např. na analýzu skladeb, hudebních žánrů a charakteristiku díla verbálním vyjádřením.¹⁹⁵

6.2.1 Teoretické východisko

Hudební výchova by měla v žácích formovat schopnost hudbu chápat a vnímat. Porozumění hudbě však v sobě nese požadavek, že budeme rozumět hudební řeči a jejímu vyjadřování.¹⁹⁶

J. Herden v souvislosti s poslechem hudby pracuje se třemi fázemi:

„I. Motivační – zájem ;

II. Přípravné – hudební činnosti ;

III. Pracovní – v něm tři fáze vlastního poslechu :

1) orientační – první poslech ;

2a) analytická – využití hudebních zkušeností a znalostí ;

2b) syntetická – druhý poslech a aktivita žáka :

– v jeho průběhu

– po jeho skončení ;

¹⁹⁴ RVP ZV 2017.pdf, Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání). *Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání)* [online]. Copyright © [cit. 02.07.2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4986/>, s. 86.

¹⁹⁵ *Tamtéž*, s. 87.

¹⁹⁶ SEDLÁK, František. *Didaktika hudební výchovy na 2. stupni základní školy: učebnice pro posl. pedagog. fakult, 2., část. upr. vyd.* Praha: SPN, 1984. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství), s. 248.

3) přenos – samostatný poslech.“

Motivace má žáka podněcovat k aktivitě. Jejím činitelem by měla být samotná hudba, která působí na emocionalitu žáka. V přípravě se odráží prvky, na které se potom žák má při poslechu zaměřovat. Při první poslechu si žáci utváří dojem o skladbě jako celku. V analytické fázi využíváme zkušeností nabytých z přípravy. Při druhém poslechu je žák schopen jednotlivé prvky skladby vydělovat a znovu spojovat. V poslední fázi si žáci znovu celou skladbu poslechnou a dotvoří celkový obraz.¹⁹⁷

V poslechu hudby se žáci setkávají s konkrétními příklady učiva hudební nauky, neboť aby mohli o skladbě hovořit, musí se orientovat v příslušných hudebních pojmech. Poslech hudby také v žácích formuje estetické hodnoty. Kritériem výběru skladeb by měla být také její délka, obsah skladby a náročnost výrazových prostředků.

Stěžejní dovedností při aktivním poslechu je schopnost se soustředit a vytěsnit ostatní vjemy. Pro žáka, který je schopen se do hudby zaposlouchat, se může poslech hudby stát estetickým prožitkem.¹⁹⁸

Při poslechu je možné zadat úkoly, které usměrní zaměření žáků a cílí na zkoumání konkrétních jevů ve skladbě. Tato zadání lze směřovat na instrumentaci, tempo, sledování dynamiky, hudební těleso, otázky týkající se formy.¹⁹⁹

Ve třetí kapitole na straně jsme se seznámili s potenciálem využití lidových písní v hudební výchově. Jednou ze zmíněných možností využití lidových písní jsou poslechové aktivity. Návrh dvou poslechových aktivit v této podkapitole je zaměřen na aktivní poslech lidových písní a jejich interpretaci nahraných na CD.²⁰⁰

6.2.2 Praktická aplikace regionálních prvků na poslechové aktivity

Kritériem výběru písní byla kromě obsahu také regionální příslušnost a nahraná interpretace hudebním tělesem.

První píseň je zapsaná v G dur, začínající na tónice.

¹⁹⁷ HERDEN, Jaroslav. Výběr skladeb k poslechu na základní škole. In: SEDLÁK, František, Jiří KOLÁŘ a Jaroslav HERDEN. *Nové cesty hudební výchovy na základní škole*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977, s. 86–102, s. 87–90.

¹⁹⁸ DANIEL, Ladislav. *Kapitoly z metodiky hudební výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1984, s. 126.

¹⁹⁹ HALASOVÁ, Jitka a Anna VELANOVÁ. *Breviář k hudební výchově: pomůcka pro učitele hudební výchovy na ZŠ*. Brno: Učebnice a knihy, 1995, s. 87.

²⁰⁰ Str. 27 diplomové práce

Vypomínání

Z Buchlovic

„[: Počkej, šohajíčku, :]

[: Zaplat' za voničku. :]

Budu na tě volat,

až pojeděš orat.“²⁰¹

Druhá píseň má složitější harmonickou strukturu a nese charakteristické rysy tóniny, kterou Vladimír Úlehla v kontextu strážnických písní nazývá jako moravskou-hypo-harmonickou.²⁰²

Chození o tužbě

Z Kunovic

„Ja, chodiua, chodiua

[: po zelenej úce; :]

nosiua, nosiua

fialenku v ruce.

²⁰¹ SUŠIL, František, Robert SMETANA a Bedřich VÁCLAVEK. *Moravské národní písně: s nápěvy do textu vřaděnými*. 5. vyd. Praha: Argo, 1998. ISBN 80-7203-096-5, s. 268.

²⁰² ÚLEHLA, Vladimír. *Živá píseň*. Praha: F. Borový, 1949, s. 268.

*Fialenko, modrá,
nerozkvétaj zrána!
Mám na vojně gauána,
komu bych ťa daua?
Chodiua po hájku,
zbíraua fialku:
O, jak mně teskno,
po tobě, šohajku!
Chodiua po sklalce
sbíraua uaskavce:
Nemožu zapomnět
na kunovské chlapce!²⁰³*

Téma vybraných lidových písní je v obou případech stejné – láska. Textový i hudební obsah obou písní se však vyjadřuje odlišné sdělení. Obě písně jsou tedy sondou do rozmanitosti lidové tvorby a způsobů emocionálního vyjádření skrze hudbu a lidovou slovesnost. Žáci by měli obě varianty vymezit a následně být schopni jejich charakter verbálně vyjádřit.

Očekávaná vstupní úroveň žáků

Využití této aktivity v hudební výchově předpokládá, že žáci rozumí základním pojmům hudební nauky a tyto znalosti umí aplikovat v praxi.

Časová organizace a cíle

Tato aktivita by měla tvořit ústřední část hodiny. Zbývající část hodiny by měla být věnována organizačním záležitostem a aktivitám, kterými jsou žáci uváděny do hodiny hudební výchovy. Úvodní část hodiny by však neměla přesáhnout 10 minut. Cíl tohoto návrhu je, že žáci jsou umí pojmenovat jednotlivé hudební i slovesné prvky, které vyjadřují emocionalitu v hudbě a textu obou písní.

²⁰³ SUŠIL, František, Robert SMETANA a Bedřich VÁCLAVEK. *Moravské národní písně: s nápěvy do textu vřaděnými*. 5. vyd. Praha: Argo, 1998. ISBN 80-7203-096-5, s. 219.

Předpokládaný ročník

Návrh je určen spíše pro nižší ročníky druhého stupně.

Pomůcky

Kromě zápisu písní pedagog potřebuje kvalitní hudební přehrávač a CD s nahrávkami. Obě písně jsou součástí repertoáru hudebního uskupení *Hradišťan*, konkrétně na CD *Hradišťu, Hradišťu... pod názvem Ja chodila, chodila a Počkaj, šohajičku*.²⁰⁴

Motivace

Motivační aktivita je zaměřena na zkoumání svých emocí a schopnosti je vyjádřit pomocí hudby.

Úkolem žáků je, aby se zamysleli, jak se v aktuální chvíli cítí, a v následující fázi tuto emoci zkusili vyjádřit pomocí krátkého hudebního sdělení. Toto vyjádření může představovat krátký popěvek, rytmický útvar, je možné také využít rytmické i melodické hudební nástroje atd. Jakmile budou mít žáci hudební sdělení připravená, předvedou je v kroužku svým spolužákům. Ti naopak musí hádat, zda emoce vyjádřena krátkým hudebním útvarem je pozitivní, nebo negativní, případně, jakou emoci vyjadřuje.

Postup při práci s písněmi

- a) Žáci si nejprve poslechnou nahrávku první písně. Vstupní instrukcí je, že žáci si mají všimnout instrumentace, projevu zpěvačky a výrazových prostředků, abychom zaměřili pozornost žáků na určité jevy.²⁰⁵ Po vyslechnutí nahrávky na papír jednou větou charakterizují z hlediska pocitů, které v nich vyvolává (radost, veselí, smutek, stesk...).
- b) Následně žáci dostanou pracovní list s návodnými otázkami, které si pozorně přečtou a případně se doptají, pokud něčemu nerozumí. Po pozorném přečtení úkolů si nahrávku poslechnou ještě jednou a vypracují úkoly.
- c) Po vypracování úkolů dostanou noty s textem a opraví si faktografické úkoly s pomocí pedagoga. Odpovědi vycházející z otázek otevřených subjektivního charakteru, představí a svůj názor se pokusí odůvodnit.

²⁰⁴ Hradišťan. *Hradišťu, Hradišťu...* [CD]. Praha: Panton. 1989.

²⁰⁵ HALASOVÁ, Jitka a Anna VELANOVÁ. *Breviář k hudební výchově: pomůcka pro učitele hudební výchovy na ZŠ*. Brno: Učebnice a knihy, 1995, s. 85.

d) Po opravě případných chyb a sdílení odpovědí žáci porovnají své odpovědi s charakterizující větou z bodu a). V této fázi se zamýšlí nad tím, jak na ně působila píseň po prvním poslechu a jaké výrazové prostředky a způsob interpretace tento dojem ovlivňovaly. Žáci si všímají propojení nálady a emocí se způsobem instrumentace, provedením zpěvu a výrazovými prostředky.

Stejný postup se zopakuje i u druhé písně. Po dokončení práce s druhou písní žáci vytyčí rozdíly mezi tím, jak na ně písně působily a porovnají výrazové prostředky, instrumentaci a pěvecký projev mezi oběma písněmi.

Návrh na otázky obsažené v pracovním listu:

Píseň Vypomínání:	Píseň Já chodiua, chodiua:
1. Které hudební nástroje v ukázce slyšíš? Jak nazýváme hudební uskupení, které tyto nástroje převážně používá?	1. Které hudební nástroje v nahrávce slyšíš?
2. Jaké pocity v Tobě vyvolává instrumentální doprovod písně? Na příkladu vysvětlí proč (např. konkrétní nástroj, úsek...).	2. Jak vypadá píseň z hlediska metra?
3. Jak bys charakterizoval/a tempo?	3. Popiš tempo písně.
4. Jak na Tebe působí rytmus písně?	4. Jaká hudební prvek nahrávky (nástroje, zpěv...) nejvíce podle Tebe vyjadřuje emoce a proč?
5. Píseň je durová/mollová. (podtrhni)	5. Zaměř se na melodii písně a popiš, jak na Tebe působí. Znáš jinou píseň, která se této melodii nějakým způsobem podobá?
6. Jakou emoci podle Tebe zpěvačka vyjadřuje svým pěvecký projevem?	6. Jakou emoci podle Tebe zpěvačka vyjadřuje svým pěvecký projevem?
7. Charakterizuj jednou větou obsah textu.	7. Charakterizuj jednou větou obsah textu.

Tyto otázky mohou být pouze návodnou inspirací. Obecně by však pokládané otázky měly v dětech rozvíjet schopnost se o hudbě vyjadřovat.²⁰⁶

²⁰⁶ HALASOVÁ, Jitka a Anna VELANOVÁ. *Breviář k hudební výchově: pomůcka pro učitele hudební výchovy na ZŠ*. Brno: Učebnice a knihy, 1995, s. 85.

6.3 Využití lidových písní z Uherskohradištska v hudebně pohybových činnostech

Rámcový vzdělávací program zahrnuje vzdělávacího obsahu hudební výchovy i prvky pohybové výchovy. Tyto požadavky jsou shrnuty ve výstupu „HV-9-1-05 rozpozná některé z tanců různých stylových období, zvolí vhodný typ hudebně pohybových prvků k poslouchané hudbě a na základě individuálních hudebních schopností a pohybové vyspělosti předvede jednoduchou pohybovou vazbu“. Z učiva vyberme alespoň některé: „rozvoj pohybové paměti“ a „taneční kroky“.²⁰⁷

6.3.1 Teoretické východisko

Hudba a pohyb spolu navzájem souvisí. Tato souvislost se sbíhá hned v několika bodech. Rytmická složka hudby činí pohyb srozumitelným. Aby byl pohyb přesný, je třeba u žáků rozvíjet cit pro metrum. S pohybem rovněž souvisí tempo a takt. Dalším činitelem, který ovlivňuje pohyb, je dynamika hudby. Její role v pohybových činnostech spočívá ve vlivu na pohybový výraz.

Propojení melodie a pohybu může pomoci dětem vytvořit představu o pohybu melodie a polohách tónů. Respektování hudební formy v souvislosti s pohybovými činnostmi znamená, že skladbu rozdělíme na menší hudební prvky, a podle nich zorganizujeme pohybovou činnost.

Hudebně pohybové činnosti představují pro žáky prostor pro aktivní projev vlastní individuality. Zařazením pohybové výchovy mezi další složky hudební výchovy dáváme možnost realizovat se i žákům, kteří v jiných složkách hudební výchovy nevynikají.²⁰⁸

6.3.2 Praktická aplikace regionálních prvků na hudebně pohybové činnosti

Návrh na využití uherskohradištské lidové kultury v hudebně pohybových činnostech vychází z konkrétního tance, se kterým na se na Uherskohradištsku můžeme setkat. Tím je tzv. *Sedlcká z Kunovic*, která je tvořena třemi částmi. V té první části tanečník zahajuje tanec

²⁰⁷ RVP ZV 2017.pdf, Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání). *Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání)* [online]. Copyright © [cit. 02.07.2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4986/>, s. 86–87.

²⁰⁸ KNOPOVÁ, Blanka. *Činnosti hudebně pohybové v systému hudebního vzdělávání na ZŠ a SŠ: (didaktika hudební výchovy)*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. ISBN 80-210-3911-6, s. 8–10.

je schopný sám tanec řídit bez předem naučené přesné choreografie s respektem k pravidlům tance.

Z těchto důvodů je vhodné věnovat tomuto tanci alespoň dvě vyučovací jednotky. V první by se žáci naučili píseň a základní kroky, ve druhé vyučovací jednotce by se pedagog zaměřil na párové provedení tance.

Cílem obou jednotek je, že žáci se naučí zazpívat lidovou píseň k tanci *Sedlcká z Kunovic* a včetně tanečního provedení.

Předpokládaný ročník

Vzhledem k náročnosti je možné tento tanec zařadit do výuky v nižších ročnících druhého stupně. Ideální ovšem je, pokud nácvik tance doplňuje téma lidové, případně regionální kultury.

Pomůcky

Hudební nástroje k doprovodu tance (klavír, flétna, housle...).

Motivace

Motivační část cílí na osobní reflexi pojmu „lidový tanec“. Tento cíl lze uskutečnit pomocí metody pětilístku.²¹¹ V něm žák pomocí krátkých verbálních vyjádření charakterizuje podstatu pojmu. Na konci provedení metody je vhodné, aby žáci své „pětilístky“ přečetli a následně o nich diskutovali.²¹²

Při aplikaci na pojem „lidový tanec“ může dojít k velkým odlišnostem v názorech a pohledech. Je pravděpodobné, že žák, který bude chodit do folklorního kroužku bude mít názor pozitivní, a podle toho také bude volit slova. Naopak pro mnohé žáky mohou být lidový tanec synonymem něčeho zastaralého, nudného a nemoderního. V obou případech je však důležité, aby svůj pohled uměli pomocí krátkých sdělení v pětilístku vyjádřit. Žáci následně své „pětilístky“ ve stručnosti představí.²¹³

²¹¹ V metodě „pětilístek“ žák pomocí pětiřádkového slovního vyjádření charakterizuje určitý námět. Toto vyjádření má však jasná pravidla. První řádek obsahuje daný pojem. Ve druhém řádku žáci dvěma slovy pojem popíší. Na třetí řádek žák napíše tři slovesa vztahující se k pojmu. Na čtvrtém řádku žáci čtyřmi slovy vyjádří pocit. Pátý řádek je určen pro jednoslovnou formulaci zadaného pojmu. Viz: HANSEN ČECHOVÁ, Barbara. *Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce*. Praha: www.scio.cz, 2006. ISBN 80-86910-53-9, s. 38.

²¹² HANSEN ČECHOVÁ, Barbara. *Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce*. Praha: www.scio.cz, 2006. ISBN 80-86910-53-9, s. 38.

²¹³ Tamtéž, s. 38.

Postup při nácvičku tance v první etapě

Nejprve je třeba se rozhodnout, jakou hudbou bude tanec doprovázen. Součástí krátkých videí s ukázkami tanců je i provedení písně cimbálovou muzikou, které pedagog může využít.²¹⁴ Při výuce tance však můžeme využít i potenciálu živé hudby. Při práci s živou hudbou je jednodušší měnit tempo, vracet se k problematickým úsekům, v neposlední řadě může být tanec s živou hudbou hlubším zážitkem. Způsobů, jak živou hudbu v aplikovat ve výuce tance ve škole, může být několik.

Jednou z variant je, že žáky doprovodí sám učitel. Tento způsob však klade vysoké nároky na pedagoga, neboť musí své síly a pozornost dělit mezi hru na nástroj a učení žáků.

Jako druhá varianta se nabízí využít instrumentálních dovedností některého z žáků. V tomto případě je nutné dát žákovi noty s instrukcemi dostatečně dlouho dopředu, aby měl čas na jejich osvojení. Pokud žák hraje na klavír, je nutné doplnit píseň o harmonickou stránku. U první i druhé varianty je nutné zvážit, které nástroje k tomuto účelu je vhodné použít.

Poslední z uvedených možností je zapojení externích hudebníků a případně propojit výuku tanců s besedou o cimbálové muzice. Tato varianta je však z jmenovaných variant nejobtížnější z hlediska organizace. Její realizace by však byla pro žáky nejvíce názorná. Na druhou stranu je třeba počítat s možností, že žákům by přítomnost cizích osob při nácvičku mohla být nepříjemná.

Počítejme tedy s variantou, která se jeví jako nejjednodušší, tedy že pedagog pověří některého z žáků, nebo skupinu žáků, aby píseň nacvičili a své spolužáky při nácvičku doprovodili.

Učení písně se v této podkapitole nebudeme podrobně věnovat. Při jejím nácvičku by však měl pedagog kromě správného provedení písně pamatovat i na secvičení s instrumentálním doprovodem. V lidovém tanci této podkapitoly se střídá část zpěvní a taneční.²¹⁵ Z tohoto důvodu je nutné, aby žáci uměli obě sloky písně z paměti, a díky tomu se mohli při zpěvu zároveň věnovat tanci.

²¹⁴ E. 6 SEDLČKÁ Z KUNOVIC - Lidová kultura. *Úvod - Lidová kultura* [online]. [cit. 02. 07. 2021]. Dostupné z: <https://www.lidovakultura.cz/2019/07/23/e-6-sedlcka-z-kunovic/>

²¹⁵ JELÍNKOVÁ, Zdena. *Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska: popisy tanců ke stejnojmenné videokazetě: Díl VII.. část 2. Slovácko: Dolňácko*. Strážnice: Ústav lidové kultury ve Strážnici, 1996, s. 90–91

V časovém rozvržení jsme si nácvik rozdělili do dvou hodin. Cílem první hodiny je kromě nacvičení písne také naučit žáky základní kroky. Tento úkol si rozdělíme do několika fází.

- a) Nejprve je nutné, aby si žáci uvědomili, která noha je vnější a která vnitřní, protože se s tímto pojmem pracuje i v dalších fázích. Z postavení při tanci vyplývá, že pro chlapce je vnější noha levá, vnitřní pravá. V pozici dívky je vnitřní a vnější noha opačná jako u chlapce. Uvědomění těchto pojmů je důležité pro zpěvní část i pro víření.²¹⁶

K tomu, aby si žáci mohli prakticky představit, které noze přisoudí pojmenování „vnitřní“ a „vnější“ je možné nakrátko využít postavení, které později zaujmou v páru.

- b) Když už žáci umí pracovat s pojmem vnitřní a vnější noha, je možné přistoupit k prvku typickému pro zpěvní část. Chlapec drží pravou rukou dívku kolem pasu a dívka má levou ruku položenou na rameni chlapce. V této pozici dochází k přenášení váhy dopředu na vnější nohu a dozadu na vnitřní nohu. V lichém taktu je váha přenášena dopředu, v sudém taktu dozadu. V jiné variantě tanečníci přisouvají nohy dopředu a dozadu podle stejného pravidla jako u přenášení váhy.²¹⁷

Zpočátku je možné využít variantu přisouvání nohou, neboť tento pohyb je zřetelnější oproti pouhému přenášení váhy. Zpěv písne v této fázi nácviku může pomoci žákům aplikovat lichý a sudý takt s konkrétním pohybem. Propojení s melodií či změnami v hudební formě může žákům pomoci v orientaci v taktech a pohybech.

- c) Nyní se dostáváme k nácviku víření. Tento taneční prvek spočívá ve víření páru kolem osy. Charakteristickým rysem tanečního kroku je pokles na vnitřní nohu v první době taktu a nášlap na přední část chodidla vnější nohy na druhou dobu taktu.²¹⁸ Než se žáci tuto taneční část začnou učit v páru, je vhodné, aby se žáci naučili tento krok nejprve individuálně. Poté, co si taneční krok dobře osvojí, mohou pokračovat v nácviku v páru.

Individuální nácvik tanečního kroku lze zkusit nejprve na místě, posléze v chůzi. Je třeba ověřovat, zda žáci v tanečním kroku správně používají vnitřní a vnější nohu, která je u chlapců a dívek zrcadlově obrácená.

- d) Poté, co si žáci taneční krok plně zautomatizují, je možné pokračovat v nácviku víření v páru. To se mírně liší od nácviku kroků při chůzi. Aby se pár otočil kolem osy, je nutné vnitřní nohu vytáčet podle směru točení. Proto je vhodné, aby si žáci rovněž nacvičili

²¹⁶ JELÍNKOVÁ, Zdena. *Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska: popisy tanců ke stejnojmenné videokazetě: Díl VII. část 2. Slovácko: Dolňácko*. Strážnice: Ústav lidové kultury ve Strážnici, 1996, s. 90–91.

²¹⁷ Tamtéž, s. 90–91.

²¹⁸ Tamtéž, s. 90.

nejprve vytáčení vnitřní nohy v obou směrech. Tento nácvik může případně eliminovat problémy s otáčením kolem osy, které je charakteristické pro víření.²¹⁹ Pokud žáci dobře ovládají taneční krok i jeho otáčivou variantu, mohou přejít k nácviku s tanečním partnerem.

- e) Výběr tanečních partnerů by neměl být úplně náhodný, aby nedošlo k velkým výškovým rozdílům mezi chlapcem a dívkou. Tato fáze nácviku končí tím, že se žáci umí točit v páru oběma směry podle osy s přesným provedením tanečního kroku a podle svých schopností v rytmu a tempu hudby. Právě směr točení se totiž přibližně uprostřed tance mění.²²⁰
- f) V závěru hodiny je vhodné zopakovat to, co se žáci naučili, tedy zpěv s přenášením váhy či přísuny a víření na obě strany, vše v párovém držení a při dodržení správného provedení tanečního kroku.

Postup při nácviku tance ve druhé etapě

V následující výuce zaměřené na výuku tance by se žáci měli naučit poslední část tance – individuální taneční projev²²¹ a propojení těchto částí ve volné improvizaci. Tuto část výuky si rovněž rozdělíme do několika fází.

- a) Individuální taneční projev dívky spočívá v točení kolem osy s překládáním nohou a povolováním a napínáním kolenou. Nejprve vykročí pravá noha s povolením kolenou, tu potom střídá levá noha s napnutím v kolenou.²²² Kromě samotného provedení tanečního prvku je třeba brát v úvahu, že při točení doprava dívka na první dobu vykračuje jinou nohou, než tomu je u víření.²²³
- b) Chlapci se při individuálním tanečním projevu mohou natáčet s přenášením váhy. Tento prvek doprovází tleskání na pravé a levé straně.²²⁴
- c) Jakmile mají žáci pevně osvojené všechny taneční prvky, je možné nacvičit improvizovanou formu tance, tzn. každý pár si určuje víření a individuální taneční projevy. Výsledný tanec je prováděn čelem k hudbě s pomalejším tempem při zpěvu a rychlejším při víření.²²⁵

²¹⁹ Tamtéž, s. 91.

²²⁰ JELÍNKOVÁ, Zdena. *Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska: popisy tanců ke stejnojmenné videokazetě: Díl VII.. část 2. Slovácko: Dolňácko*. Strážnice: Ústav lidové kultury ve Strážnici, 1996, s. 91.

²²¹ Tamtéž, s. 90.

²²² Tamtéž, s. 91.

²²³ Tamtéž, s. 91.

²²⁴ Tamtéž, s. 91.

²²⁵ Tamtéž, s. 90–91.

Další potenciální využití lidového tance ve škole spočívá kromě rozvoje dovedností také v možnosti nácviku přesné choreografie. Nacvičenou choreografií mohou žáci předvést např. na akcích pořádaných školou.

Úvodní motivace se zaměřuje na pohled žáků na lidový tanec, které měli vyjádřit pomocí metody „pětílístek“. V návaznosti na obsah motivace můžeme tuto metodu použít i v samotném závěru učení tance. Nyní by však metoda měla funkci zpětné vazby pro žáky i učitele. Základní pojem by byl stejný. Žáci by však kolonky vyplňovali již s nabytou zkušeností s lidovým tancem.²²⁶ Metoda by tedy nově reflektovala, zda se jejich pohled na lidový tanec změnil, zda pozitivním či negativním směrem.

6.4 Využití lidových písní z Uherskohradištska při instrumentálních činnostech

V *Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání* jsou formulována očekávání, že žák „reprodukuje na základě svých individuálních hudebních schopností a dovedností různé motivy, témata i části skladeb, vytváří a volí jednoduché doprovody, provádí jednoduché hudební improvizace“. Žáci by se v hudební výchově na druhém stupni měli učit reprodukci písní a tvorbě doprovodů. K těmto účelům je do učiva zařazen *Orffův instrumentář*.²²⁷

6.4.1 Teoretické východisko

Využívání hudebních nástrojů otevírá možnost pro efektivnější aktivizaci žáků. Pokud chceme do instrumentace zapojit všechny děti, musíme volit takové nástroje, které budou splňovat hned několik kritérií. Tyto nástroje se musí lehce ovládat, dobře intonovat nezávisle na dovednostech dítěte a vyhovovat dětskému zpěvu.

Kromě využití nástrojů, které jsou pro všechny žáky snadno ovladatelné, je možné využít dovednosti některého z žáků, který se na hudební nástroj naučil hrát v mimoškolním prostředí.²²⁸

²²⁶ HANSEN ČECHOVÁ, Barbara. *Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce*. Praha: www.scio.cz, 2006. ISBN 80-86910-53-9, s. 38.

²²⁷ RVP ZV 2017.pdf, Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání). *Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání)* [online]. Copyright © [cit. 02.07.2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4986/>, s. 86–87.

²²⁸ DANIEL, Ladislav. *Metodika hudební výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1992. ISBN 80-7067-098-3, s. 61–62.

6.4.2 Praktická aplikace regionálních prvků při instrumentálních činnostech

Píseň Pýtal se mně (sic!) jeden chlapec je tvořena celkem sedmi slokami, přičemž část začínající „hop, šup“ má charakter refrénu s obměňovaným závěrem. Originální tónina nápěvu je D dur. V rámci dvoučtvrt'ového taktu písně můžeme najít tečkovaný rytmus i synkopu.

Pýtal se mně (sic!) jeden chlapec.

Modrá.

$\text{♩} = 168$

The image shows two staves of musical notation. The first staff is in G major (one sharp) and 2/4 time. It starts with a tempo marking of quarter note = 168. The melody consists of a dotted quarter note, followed by eighth notes, and ends with a quarter note. The second staff continues the melody with eighth notes, a dotted quarter note, and ends with a quarter note and a double bar line.

„1. Pýtal se mně (sic!) jeden chlapec

umím-li já chleba napéct?

Hop, šup, Morava

růža voňavá,

chleba napéct.

2. *A já sem mu povídala*

proč pak bych to neuměla.

Hop, šup, atd.

3. *První deň sem kupovala,*

druhý deň sem osívala.

Hop, šup, atd.

4. *Na třetí deň sem válela*

a ve štvrtek sem sázela.

Hop, šup, atd.

5. *A v pátek mně chleba vyšel,*

na to mně můj milý přišel.

Hop, šup, atd.

6. *To byl chleba podařený,*

z obou kůrek odpadený.

Hop, šup, atd.

7. *V prostředku byl jako mýdlo,*

kulatý jak motovidlo.

*Hop, šup, atd.*²²⁹

Očekávaná vstupní úroveň žáků

Žáci by měli být schopni dobře reprodukovat jednoduché rytmy, včetně tečkovaného a synkopy. Důležitým požadavkem je, že žáci budou umět hrát na hudební nástroje, které jsou při hře využívány. Využití melodických nástrojů také předpokládá schopnost hrát melodii podle not.

Časová organizace a cíle

Doporučovaná časová dotace na instrumentální aktivitu je jedna vyučovací jednotka. První část hodiny je věnována naladění na práci s písní, motivační hře a vytleskávání rytmů jednotlivých partů. Druhá část hodiny je věnována práci s hudebními nástroji.

Cílem celé aktivity je, že žáci doprovodí lidovou píseň pomocí hudebních nástrojů s důrazem na vzájemnou souhru a se správným provedením hudebních výrazových prostředků.

Dílčím cílem je v žácích rozvíjet vzájemnou souhru většího hudebního tělesa, hru na hudební nástroje podle zadané partitury i nástrojovou improvizaci.

²²⁹ LÍSA, Valeš. *Slovácké a lidové písně z Uher. Hradištska*. V Přerově: Valeš Lísa, 1911, s. 147–148.

Předpokládaný ročník

Navržený doprovod je možné aplikovat již v šestém ročníku.

Pomůcky

Barevné papírky, dva xylofony s paličkami, dva páry ozvučných dřívěk, dvě drhla s paličkami, dva páry dřevěných bloků, dvě rumba koule, klavír nebo keyboard, jednotlivé party ke každému nástroji.

Motivace

Píseň, ke které tvoříme doprovod, by měli mít žáci dobře osvojenou.²³⁰ Následná motivace se vztahuje přímo k instrumentálním činnostem, a proto se počítá, že žáci již budou umět zpívat píseň i se všemi slokami. Motivace má uvést žáky do činnosti s danou písní.

Motivační hra pro rytmickou práci s písní spočívá v postupném vytleskávání rytmu žáky v kruhovém postavení v principu štafety. Žák vytleská takt, po něm pokračuje jeho soused. Cílem je, aby žáci udrželi stále stejné tempo a plynulost taktů.

Jakmile vytleskávání rytmu obejde celý kruh, přidává se další pravidlo, které rytmickou hru ztíží. Nyní vytleskávají rytmus pouze žáci, kteří stojí v lichém pořadí od začínajícího, tzn. první, třetí, pátý, atd... Tito žáci ovšem vytleskávají pouze liché takty. Místo sudých taktů je pauza. Žáci znovu musí udržet stejné tempo písně i s pauzami v sudých taktech. Pomůckou pro žáky je „přehrávání písně v hlavě“, které jim pomůže vynechat ty správné takty a také správně navázat. Pokud je ve třídě více žáků než taktů v písni, pokračuje se znovu od prvního taktu písně.

Hra s instrumentálními doprovody

Tuto hru lze aplikovat ve třídě, kde je více jak dvacet dětí. Pokud je ve třídě dětí méně, je třeba některý z rytmických nástrojů vynechat.

V této aktivitě je třeba využít dovedností hry na klavír některého z žáků. Pokud ve třídě není žák, který umí hrát na klavír, je třeba aby tuto roli převzal učitel.

²³⁰ HALASOVÁ, Jitka a Anna VELANOVÁ. *Breviář k hudební výchově: pomůcka pro učitele hudební výchovy na ZŠ*. Brno: Učebnice a knihy, 1995, s. 68.

Při instrumentální činnosti využijeme velkého počtu slok. Během prvních pěti slok mají žáci možnost prakticky vyzkoušet doprovod na jednotlivé nástroje, ve zbylých dvou slokách můžou improvizovat.

Je třeba, aby žáci si žáci nejprve dobře osvojily všechny party rytmických nástrojů a to tak, že za zpěvu písni postupně vytleskají jednotlivé party nástrojů, kromě klavíru.

Podle úrovně dovedností žáků může učitel z xylofonu vytáhnout nepotřebné kameny, protože part xylofonu představuje pouze základní tóny tří funkcí.

Jakmile žáci ovládají rytmy jednotlivých partů, je možné přejít ke hře na nástroje. Nástroje a papírky jsou poskládány do kruhu v pravidelném pořadí tak, aby vedle sebe nebyly dva stejné nástroje, nebo dva papírky. U každého nástroje je položen papír s notovým partem příslušným k danému nástroji.

Žáci si sednou do kruhu, každý k nějakému nástroji, nebo papírku. Po klavírní předeře žáci, kteří mají před sebou nástroj, začínají hrát, žáci s papírkem zpívají. Mezi první a druhou slokou je mezihra, která je stejná jako předehra. Během mezihry si žáci stoupnou a vymění si místo s některým ze spolužáků. Pravidlem je, že nesmí dvě sloky po sobě dělat stejnou činnost, tzn. například, že dvě sloky po sobě nesmí hrát na ozvučná dřívka atd. Pokud délka mezihry na přesun žáků nestačí, klavírista mezihru opakuje, dokud žáci nejsou připravení.

Poslední dvě sloky jsou zaměřeny na nástrojovou improvizaci. Při zpěvu i hře vyučující kontroluje, zda žáci udržují tempo i správné nástupy.

Dle materiálního vybavení školy je možné zvýšit počet rytmických nástrojů, nebo je nahradit jinými. Počet nástrojů se však musí odvíjet od celkového počtu žáků, aby vždy zůstal dostatečný počet dětí, které zpívají.

Notová partitura k písni Pýtal se mně (sic!) jeden chlapec:²³¹

The image displays two systems of a musical score for the song "Pýtal se mně (sic!) jeden chlapec". The first system includes staves for Zpěv (Vocal), Klavír (Piano), Xylofon (Xylophone), Guiro, Rumba koule (Rumba Ball), Dřevěné bloky (Wood Blocks), and Dřívka (Claves). The second system includes staves for Zpěv (Vocal), Klv. (Piano), Xyl. (Xylophone), Gro. (Guiro), R. koule. (R. Ball), Dř. bl. (Dř. bl.), and Dřívka (Claves). The score is written in G major (one sharp) and 2/4 time. The vocal line is a simple melody, and the piano accompaniment features a steady bass line and a more active treble line. The percussion instruments provide a rhythmic accompaniment.

6.5 Využití lidových písní z Uherskohradištska v teoreticko-praktických činnostech

Podle výstupů *Rámcového vzdělávacího programu* se žák „orientuje se v proudu znějící hudby, vnímá užité hudebně výrazové prostředky a charakteristické sémantické prvky“. V rámci vzdělávání v hudební výchově se mají žáci učit „jednohlasý zpěv“, „deklamaci“ i „využívání

²³¹ LÍSA, Valeš. *Slovácké a lidové písně z Uher. Hradištska*. V Přerově: Valeš Lísa, 1911, s. 147–148.

rytmických zákonitostí při vokálním projevu“. V hudební výchově na druhém stupni by měla být rozvíjena dovednost převádění melodie z nezpěvné do zpěvné polohy. Žáci by se rovněž měli učit propojovat rytmická pravidla řeči a hudby. Učivo by také mělo vést žáky k „využívání rytmických zákonitostí při vokálním projevu“²³²

6.5.1 Teoretické východisko

V následující práci s lidovou písní uplatňují a rozvíjí dovednost deklamace. V deklamaci dochází k propojení „rytmu a přízvuku v textu a nápěvu“²³³. Při zpěvu je třeba dbát na to, aby bylo textu rozumět, tzn. deklamovat podle pravidel jazyka. Právě písně jsou vhodné k procvičení deklamačních pravidel.²³⁴

Dalším prvkem, na která se zaměříme je metrum a rytmus. Při práci s těmito prvky se žáci zaměřují na přízvučné a nepřízvučné doby a délku dob v taktech po přeměně metra.²³⁵

Při práci s tónorody se můžeme někdy setkat s označením „veselá stupnice“ a „smutná stupnice“.²³⁶

6.5.2 Praktická aplikace regionálních prvků v teoreticko-praktických činnostech

Píseň je napsaná v tónině G dur, prvním a posledním tónem je tónika. Celý nápěv písně je tvořen celkem čtrnácti dvoučtvrt'ovými takty. V písni se vyskytují tři typy krátkých rytmických útvarů – čtyři osminové noty, dvě čtvrt'ové a jedna půlová.

²³² RVP ZV 2017.pdf, Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání). *Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání)* [online]. Copyright © [cit. 02.07.2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4986/>, s. 86.

²³³ PLÉHA, Tomáš. *Kompendium hudební výchovy*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2007. *ISBN 978-80-7204-431-3*, s. 148.

²³⁴ DANIEL, Ladislav. *Metodika hudební výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1992. *ISBN 80-7067-098-3*, s. 19–20.

²³⁵ PLÉHA, Tomáš. *Kompendium hudební výchovy*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2007. *ISBN 978-80-7204-431-3*, s. 8.

²³⁶ Tamtéž, s. 12.

Stálost

Z Jankovic

„Kole Jarošova,

teče voda troja,

[: skoro-li sa rozejdem,

galanečko moja? :]

Spíše sa rozejdu

drobné ryby s vodú,

nežli my sa rozejdem,

galanečko, spolu.

galanečko spolu.

Spíše sa rozejde

měsíček s hvězdičkú,

nežli my sa rozejdem,

švarný šuhajčku.“²³⁷

²³⁷ SUŠIL, František, Robert SMETANA a Bedřich VÁCLAVEK. *Moravské národní písně: s nápěvy do textu vřaděnými*. 5. vyd. Praha: Argo, 1998. ISBN 80-7203-096-5, s. 238.

Očekávaná vstupní úroveň žáků

Žáci by měli mít teoretické znalosti pojmů, které se při práci s písní procvičují. Předpokladem také je, že žáci mají píseň dobře osvojenou.

Časová organizace a cíle

S jednotlivými aktivitami může učitel pracovat v rámci jedné vyučovací jednotky. Alternativní využití ovšem spočívá v tom, že pedagog aktivity propojuje vždy s konkrétní teorií, která se k nim váže.

Cílem je, že žák ve skupině zazpívá píseň **Stálost** podle zadaných kritérií, jako je změna metra, tónorodu, dynamiky, při zachování správné deklamace.

Předpokládaný ročník

Aktivity jsou vhodné pro žáky od šestého ročníku.

Pomůcky

Klavír, nebo keyboard, několik sad karet (pro každou skupinu) s notami různých hodnot.

Motivace

V motivační části žáci dostávají notový zápis písně i se slokami. Tuto píseň již dobře znají. Jejich úkolem je vyznačit v notovém zápisu hudební prvky, které tvoří nápěv a jejichž změna by ho nějakým způsobem změnila. Tím je myšleno melodie, předznamenání a tónorod, jednotlivé rytmy, metrum, délka not, klíč atd. Jako pomůcku k lepšímu pochopení zadání, může vyučující použít notový záznam jiné písně. Následné porovnání obou záznamů může žákům pomoci se lépe zorientovat v zadání.

Práce s písní

Využití lidové písně při různých hudebních aktivitách si rozdělíme do několika bodů podle předmětu práce.

a) Dynamika

Při této činnosti je nutné zvážit, zda žáky doprovázet na klavír, či nikoli. Síla klavírního doprovodu by totiž mohla být pro žáky návodná a žáci by se mohli nechat strhávat.

Principem aktivity je, že některý z žáků, dobrovolník, si stoupne před třídu a pohyby rukou naznačuje sílu, jakou mají žáci zpívat. Pokud žák ukazuje vzpažené ruce, znamená to největší sílu *fff*. Naopak *ppp* žáci zpívají tehdy, pokud „dirigent“ ukazuje nejnižší u podlahy.

Při této činnosti si žáci zpívají ve všech stupních síly. Potenciální riziko však spočívá v případném křičení při *fff*. Je třeba žáky vést k tomu, aby při největší síle zůstal zpěvní tón přirozený, bezpečný pro hlasivky a příjemný na poslech.

b) Zpěvní poloha

Při této činnosti je nutné využít klavír nebo keyboard, na který vyučující žáky doprovází. Vyučující sedí u klavíru tak, aby dobře viděl na žáky a mohl s nimi udržovat vizuální kontakt. Před každou slokou zazní čtyřtaktová předehra tvořená funkcemi T-S-D-T v nezpěvné poloze. Úkolem žáků je začít píseň zpívat ve své poloze a ve správné tónině. Před druhou slokou zazní znovu předehra zase v jiné tónině. Ve třetí sloce se postupuje stejně.

Vzhledem k melodii písně má vyučující k dispozici velmi omezený počet tónin, protože celkový rozsah písně od nejnižšího po nejvyšší tón je jedna oktáva. Každý žák má však individuální hlasový rozsah. Je proto třeba žáky upozornit, aby případně nezpívali tu část písně, která jim již není při zpěvu z hlediska polohy příjemná.

Velký tónový rozsah klavíru umožňuje využívat při doprovodu široké výškové spektrum, které může vyučující během hry střídat.

Pokud žákům činí potíže intonovat správný tón, je možné žákům zahrát kadenci znovu. Správnou polohu by však měli vždy určit sami bez předzprávání.

c) Metrum

Tato činnost patří ze zmíněných k nejobtížnějším. Výsledná podoba rytmu písně při změně metra může mít několik variant. Nejprve je tedy třeba dojít ke vzájemné shodě, protože by jinak každý žák mohl začít zpívat píseň s jiným rytmem, podle toho, jakou on sám o tom má představu.

Úkolem žáků tedy je, aby se nejprve v cca čtyřčlenných skupinách pokusili navrhnout rytmus písně. Pravidlem je, že píseň musí obsahovat stejný počet taktů jako originál. K taktům je přiřazen i patřičný úsek textu, tzn. první takt: „Kole Jaro-“, druhý takt: „-šova“ atd.

Každá skupina dostane kartičky s notami půlové, čtvrt'ové a osminové hodnoty a pomlčkami stejných hodnot. V rámci skupiny seřadí noty na lavici tak, aby dávaly dohromady rytmus písně v lichém metru. Jednotlivé takty oddělí větším rozestupem mezi kartami.

Pokud je ve třídě dvacet žáků, vznikne pět variant, které si však mohou být velmi podobné. Následně žáci svou variantu rytmu prezentují a aplikují na melodii a text písně. Před samotným zpěvem je však lepší rytmus nejprve vytleskat, aby měli žáci při zpěvu jistotu.

Při této aktivitě je nutné také klást důraz na správnou deklamaci, protože ne vždy může délka samohlásky konvenovat s délkou noty.

d) **Tónorod**

Ta aktivita se zaměřuje na proměnu písně při změně tónorodu. Změna tónorodu je jednou z možností, jak pracovat s lidovou písní.²³⁸ Nejprve však musí být žáci uvedeni do tóniny, které proběhne zahráním kadence. Vyučující se však musí rozhodnout, ze které mollové stupnice bude vyučující vycházet, zda z aiolské nebo harmonické moll.

Při zahrání kadence s durovou dominantou vznikne mezi šestým a sedmým stupněm interval zvětšené sekundy, konkrétně v šestém a jedenáctém taktu. Tento interval může pro svou nezvyklost žákům bez přechozí průpravy činit potíže.

Druhá varianta vychází z aiolského modu, a předpokládá tedy mollovou dominantu. Výhodou je, že v aiolské stupnici střídají pouze malé a velké sekundy.

V následné práci s písní vyučující zahraje příslušnou kadenci, a žáci na základě tóninového ukotvení v kadenci zpívají píseň bez klavírního doprovodu. Pěvecky zdatná třída by naopak mohla vyzkoušet proměnu písně při využití harmonické moll.

Samotný princip této aktivity neklade vysoké nároky na znalosti z hudební teorie – cílem není upínat se na pravidla tónin, ale spíše na koncentraci a schopnost poslouchat, protože práce s tónorodem umožňuje žákům pracovat pouze na základě hudebního sluchu, pokud jim k tomu dáme příhodné podmínky. Velmi soustředěné zaposlouchání se do úvodní kadence pomůže žákům rozplétat strukturu melodie, která je díky změně tónorodu mírně pozměněná. Je třeba připomenout fakt, že ne všichni žáci disponují dostatečným hudebním sluchem, který by jim umožnil úkol zvládnout samostatně, nebo v malých skupinách. Z toho důvodu je lepší, aby

²³⁸ JENČKOVÁ, Eva. Lidová píseň jako zdroj dětských hudebních aktivit. In: EMANOVSKÝ, Petr, ed. *Lidová píseň a hudební výchova*. Olomouc: Hanex, 1997, s. 29–32. ISBN 80-85783-16-9, s. 30.

byl úkol splněn v rámci skupiny celé třídy, a nebyli tím introvertní a pěvecky slabší žáci vystavováni potenciálně nepříjemnému prožitku z nechtěné pozornosti.

7 Diskuze

Přestože tato diplomová práce obsahuje konkrétní metodické postupy, lze ji chápat rovněž jako jakýsi námět či zdroj inspirace pro další způsoby práce s folklorními motivy ve vzdělávání. Diplomová práce vychází z oblasti Uherskohradištska. Rozmanitost kultury oblastí v rámci České republiky však umožňuje, a to za předpokladu dostatečného množství zdrojů a pramenů, zařazovat do vzdělávání prvky lidové kultury z jiných oblastí, které jsou pro žáky domovem.

Také v rámci oblasti Uherskohradištska nebylo ještě zdaleka vyčerpáno množství folklorního materiálu, které může mít pedagog k dispozici. Pedagog, který danou třídu dobře zná, může s folklorním materiálem pracovat na míru, podle schopností a dovedností daného kolektivu žáků. Svou roli sehrává také individualita každé třídy a způsob práce učitele, na který jsou žáci zvyklí. Proto dané návrhy nemusí platit univerzálně a je třeba vždy zohlednit zvyklosti a úroveň dovedností konkrétní skupiny. Ze sbírek lidových písní může pedagog vybírat hudební materiál, který bude nejlépe vyhovovat potřebám žáků a cílům vzdělávání s různou mírou obtížnosti hudebních výrazových prostředků.

Jednou ze zajímavých možností, jak pracovat s lidovými písněmi v hudební výchově, je vytvoření seznamu písní, které by byly spojeny s lidovými tradicemi spojenými s lidovým rokem. Tyto písně by žáci vždy nacvičili v období, kdy se konala tradice, se kterou je daná píseň spojena.

Je tedy třeba konstatovat, že diplomová práce nepokrývá veškeré možnosti využití a její aplikace bez potřebných úprav na míru dané třídy by mohla způsobit komplikace a nepřinesla by efekt. Připomeňme také oblast, kterou diplomová práce nereflektuje vůbec, a to je disciplína speciální pedagogiky. Bylo by proto přínosné rozšířit integraci lidové kultury do hudební výchovy o možnosti, které by reflektovaly potřeby žáků s poruchami či postiženími, protože jinak hrozí, že některé žáky v rámci třídního kolektivu nebude možné zapojit s co nejlepším využitím jejich individuálních možností a rozvíjet.

Návrhy práce s lidovými písněmi byly vytvořeny pro žáky druhého stupně základních škol. To ovšem neznamená, že regionální lidové písně by měly zůstat doménou pouze tohoto úzkého věkového vymezení. Při zohlednění náročnosti písní, jejich obsahu a aktivit lze oblast lidové kultury rozšířit v rámci výuky hudební výchovy na první stupeň základních škol, gymnázia nebo je využít v rámci hudebních činností v předškolním vzdělávání.

Závěr

Diplomová práce Lidová píseň na Uherskohradištsku v praxi pojednává o možnostech využití lidové kultury, zejména lidových písních ve vzdělávání. Námět diplomové práce vychází z potenciálu, který je tvořen bohatstvím lidové kultury na Uherskohradištsku.

Cílem diplomové práce bylo navrhnout možnosti uplatnění lidových písní z Uherskohradištska v hudebních činnostech na druhém stupni základních škol. Lze konstatovat, že tento cíl byl naplněn, protože především druhá část práce byla zaměřena na návrhy hudebních činností s využitím lidových písní u Uherskohradištska a jejich možnosti aplikace ve výuce hudební výchovy na druhém stupni základních škol. První polovina práce je potom věnována převážně teorii, která je výsledkem současného badatelského přínosu mnoha autorů, ohlasu lidových písní v současných učebnicích hudební výchovy a reflexi lidové kultury v *Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání*. Do těchto kapitol jsou rovněž do částečně zakomponovány prvky lidové kultury z Uherskohradištska, které jsou voleny podle tématu textu.

Teoretické i praktické prvky diplomové práce dokazují, že lidová kultura stále hraje ve vzdělávání důležité místo, protože přispívá k utváření hodnot žáků a rozvíjí jejich schopnosti. Folklor na Uherskohradištsku se stále do jisté míry odráží v životech lidí. Množství dětských folklorních souborů a jiné projevy folklorismu nás vedou k myšlence, že folklor je pro děti stále atraktivní, a že dětské folklorní soubory hrají důležitou roli v předávání. Ve třetí kapitole jsme se dozvěděli, že zařazení lidových prvků do hudební výchovy má význam nejen v oblasti rozvoje hudebních dovedností, ale také v předávání hodnot a vytváření pozitivní vazby k dědictví našich předků. Čtvrtá kapitola představuje zařazení lidové kultury do *Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání* a také možnosti zařazení folklorních prvků z Uherskohradištska při jeho naplňování. V páté kapitole jsme si představili současné učebnice hudební výchovy v kontextu zařazení prvků lidové kultury a případné možnosti rozšíření jejich obsahu o uherskohradištské písně při práci s učebnicemi. Šestá kapitola se zabývá konkrétními návrhy práce s písněmi ve výuce hudební výchovy na druhém stupni základních škol. V sedmé kapitole jsem si představili možná úskalí a možnosti rozšíření.

Folklorní materiál, který je významným zdrojem v diplomové práci, vychází převážně ze starších písňových sbírek. Na základě předložených návrhů lze konstatovat, že lidové písně na Uherskohradištsku obsažené ve vybraných sbírkách a literatuře pokrývají veškeré oblasti hudebních činností v rámci učiva předloženého v *Rámcovém vzdělávacím programu pro*

základní vzdělávání. Tyto písně umožňují propojovat pěvecké, poslechové, hudebně pohybové i instrumentální činnosti s uherskohradištskou lidovou hudbou. V návrzích byly využity písně spíše jednoduššího charakteru. Uvedli jsme si však také příklad písně s komplikovanější harmonickou strukturou, se kterou se žáci v tradičně využívaných písních nesetkají. Tyto návrhy je možné využít i jako pouhou inspiraci, neboť velké množství písní ve sbírkách umožňuje učiteli vybírat písně nejen podle tématu, příležitosti či vytyčeného cíle, ale také podle úrovně hudebních dovedností žáků, které lze stupňovat.

V rámci práce s kurikulárním dokumentem jsme se seznámili s požadavky *Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání* a jeho reflexi lidové kultury ve vzdělávání. Na základě práce se vzdělávacího programu jsme se mohli dozvědět, že lidová kultura se v tomto kurikulárním dokumentu odráží způsobem, který nelze opomenout. Na několika příkladech jsme si ukázali, jak je možné *Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání* lidovou a regionální kulturou z Uherskohradištska. Jednotlivé inovace se zaměřily na *klíčové kompetence, průřezová témata a vzdělávací oblasti*.

Právě rozmanitost lidových písní na Moravském Slovensku otevírá další cesty pro jejich uplatnění v hudební výchově. U mnoha písní se můžeme setkat s melodiemi, které mohou být pro žáky nezvyklé. Jedná se zejména o církevní mody, kterými lze obohatit pěvecké činnosti a rozvíjet také intonační dovednosti. Nezapomínejme však, že skrze využívání hudebního materiálu vybraného z rodného regionu umožňujeme žákům kromě rozvoje dovedností také poznávat kulturu a život jejich předků.

Seznam použitých zkratk:

RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Seznam zdrojů

Seznam literatury:

BENEŠ BUCHLOVAN, Bedřich. *Buchlovská knížka: pověsti*. Ilustroval Karel DVOŘÁČEK. Uherské Hradiště: Dvorek, 1991. ISBN 80-900866-0-8.

Bedřich Beneš Buchlovan: 1885-1953. 2., rozš. vyd. Uherské Hradiště: Knihovna B. Beneše Buchlovana, 1993. Osobnosti regionu.

BYSTROV, Michal. *Příběhy písní*. Praha: Galén, 2009. ISBN 978-80-7492-161-2.

COUFALOVÁ, Gabriela, Ivo MEDEK a Jaromír SYNEK. *Hudební nástroje jinak: netradiční využití tradičních hudebních nástrojů a vytváření jednoduchých hudebních nástrojů : [slyšet jinak]*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2013. ISBN 978-80-7460-037-1.

ČENČÍKOVÁ, Olga. Folklorismus jako optimální východisko poslechové výchovy. In: *Muscica viva in schola XV*. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 25–33. ISBN 80-210-2166-7

ČERNÍK, Josef. Umění hudební. In: HÚSEL, J., NIEDERLE, Lubor, ed. *Moravské Slovensko*. V Praze: Nákladem Národopisného musea Československého, 1922, s. 595–661.

DANIEL, Ladislav. *Metodika hudební výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1992. ISBN 80-7067-098-3.

DANIEL, Ladislav. *Kapitoly z metodiky hudební výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1984.

HABARTOVÁ, Tereza. *Programový sborník 25. MDFF „Kunovské léto“ 2018*. Staré Město: Občanské sdružení „Kunovjan“ z. s., 2018.

HALASOVÁ, Jitka a Anna VELANOVÁ. *Breviář k hudební výchově: pomůcka pro učitele hudební výchovy na ZŠ*. Brno: Učebnice a knihy, 1995.

HANSEN ČECHOVÁ, Barbara. *Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce*. Praha: www.scio.cz, 2006. ISBN 80-86910-53-9.

HERDEN, Jaroslav. Výběr skladeb k poslechu na základní škole. In: SEDLÁK, František, Jiří KOLÁŘ a Jaroslav HERDEN. *Nové cesty hudební výchovy na základní škole*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977, s. 86–102.

HOFERKOVÁ, Marie. *Lidová píseň na Uherskohradištsku*. Bakalářská práce. Olomouc. 2019.

CHARALAMBIDIS, Alexandros, Lukáš HURNÍK, Zbyněk CÍSAŘ, Jiří PILKA a Dalibor MATOŠKA. *Hudební výchova 8 pro 8. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. 3., upravené vydání. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2018. ISBN 978-80-7235-612-6.

CHARALAMBIDIS, Alexandros, Zbyněk CÍSAŘ, Dalibor MATOŠKA a Jiří PILKA. *Hudební výchova 9 pro 9. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. 3., upravené vydání. Ilustroval Václav HRABA. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2019. ISBN 978-80-7235-613-3.

CHARALAMBIDIS, Alexandros, Lukáš HURNÍK, Zbyněk CÍSAŘ, Jiří PILKA a Dalibor MATOŠKA. *Hudební výchova 6 pro 6. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. 3., upravené vydání. Ilustroval Václav HRABA. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2018. ISBN 978-80-7235-610-2.

CHARALAMBIDIS, Alexandros, Zbyněk CÍSAŘ, Jiří PILKA a Dalibor MATOŠKA. *Hudební výchova 7 pro 7. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. 3., upravené vydání. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2018. ISBN 978-80-7235-611-9.

JELÍNKOVÁ, Zdenka. *Říkadla, hry a tance dětí z Dolňácka*. Uherské Hradiště: Okresní světový dům v Uh. Hradišti. 1967.

JELÍNKOVÁ, Zdena. *Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska: popisy tanců ke stejnojmenné videokazetě: Díl VII.. část 2. Slovácko: Dolňácko*. Strážnice: Ústav lidové kultury ve Strážnici, 1996.

JENČKOVÁ, Eva. Lidová píseň jako zdroj dětských hudebních aktivit. In: EMANOVSKÝ, Petr, ed. *Lidová píseň a hudební výchova*. Olomouc: Hanex, 1997, s. 29–32. ISBN 80-85783-16-9.

JURKOVIČ, Pavel. *Lidová píseň ve škole*. Praha: Muzikservis. ISBN 97-580607-12.

KNOPOVÁ, Blanka. Lidová píseň zdroj dětské hudební kreativity. In: EMANOVSKÝ, Petr, ed. *Lidová píseň a hudební výchova*. Olomouc: Hanex, 1997, s. 39–43. ISBN 80-85783-16-9.

KNOPOVÁ, Blanka. *Činnosti hudebně pohybové v systému hudebního vzdělávání na ZŠ a SŠ: (didaktika hudební výchovy)*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. ISBN 80-210-3911-6.

KNOPOVÁ, Blanka. Lidová píseň z hlediska školní hudební práce. In: *Dětský folklor dnes (proměny funkcí): sborník příspěvků z 23. strážnického symposia konaného ve dnech 15.-16. března 2007*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2007, s. 34–39. ISBN 978-80-86156-93-4.

KOLÁŘ, Jiří. Naše současné intonační metody. In: SEDLÁK, František, Jiří KOLÁŘ a Jaroslav HERDEN. *Nové cesty hudební výchovy na základní škole*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977, s. 155–165.

KUČEROVÁ, Judita, ed. *Lidová píseň v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4720-4.

KUČEROVÁ, Judita. Lidové písně ve školním vyučování – utopie nebo kulturní a výchovná perspektiva? In *Musica viva in schola XVII*. Brno, 2001. s. 146-156. ISBN 80-210-2765-7.

KUČEROVÁ, Judita. Folklorní písňový repertoár dospívající mládeže. In: *Dětský folklor dnes (proměny funkcí): sborník příspěvků z 23. strážnického symposia konaného ve dnech 15.-16. března 2007*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2007, s. 40–45. ISBN 978-80-86156-93-4.

KUČEROVÁ, Judita. *Lidová píseň v hudební výchově na základních a středních školách v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 2019. ISBN 978-80-210-9535-9.

KUČEROVÁ, Judita. K perspektivám předávání hudebně folklorního dědictví ve školách. In: *Postavení hudby v rámci současných kulturních aktivit: sborník z 26. ročníku muzikologické konference Janáčkiana : (Ostrava 5.a 6. června 2002)*. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity, 2002, s. 90–99. ISBN 80-7042-216-5.

KUČEROVÁ, Judita. Integrativní postupy při výchově hodnotami hudebně folklorního dědictví (na příkladě dospívající mládeže. In: BĚLOHLÁVKOVÁ, Petra a Stanislav

PECHÁČEK, ed. *Kontexty hudební pedagogiky II.: sborník příspěvků z konference, konané 28. - 29. března 2007 v Brandýse nad Labem - Staré Boleslavi*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2007, s. 120–126. ISBN 978-80-7290-324-5.

KUČEROVÁ, Judita. Východomoravské lidové písně s rysy archaických tónin a jejich aplikace v hudebně výchovné práci. In: BĚLOHLÁVKOVÁ, Petra a Stanislav PECHÁČEK. *Kontexty hudební pedagogiky III*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2009, s. 134–139. ISBN 978-80-7290-323-8

KUČEROVÁ, Judita. Lidová píseň – pramen lidského poznání a prožitků. In: ONDRUŠOVÁ, Vlasta a Lucie UHLÍKOVÁ. *Na pomoc dětským folklorním souborům a muzikám (1): tradiční lidová kultura a výchova*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2007, s. 23–28. ISBN 80-86156-87-7.

KULHÁNKOVÁ, Eva. *Hudebně pohybová výchova: metodická příručka pro hudební výchovu ve škole*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-274-4.

KUNZ, Ludvík, ECLEROVÁ, Iveta a Radoslav VLK, ed. *Nástroje lidové hudby v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2011. ISBN isbn978-80-87210-34-5.

LÍSA, Valeš. *Slovácké a lidové písně z Uher. Hradištska*. V Přerově: Valeš Lísa, 1911.

MADĚŘIČOVÁ, Anna a Jan KÁČER. *Zazpívej, slavičku: 40 let soutěže dětských zpěváků lidových písní : Uherské Hradiště 1974-2014*. Uherské Hradiště: Klub kultury Uherské Hradiště, 2014.

MAJTNER, Jaroslav. *Hlasová výchova*. 2., nezměn. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1534-8.

MUSILOVÁ, Marcela. Folklorní činnost a pedagogika komunikativních dovedností. In: KRIST, Jan (redaktor). *Folklor pro děti a děti pro folklor*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2000, s. 120–125. ISBN 80-86156-36-2

ONDRUŠOVÁ, Vlasta a Lucie UHLÍKOVÁ. Úvod. In: ONDRUŠOVÁ, Vlasta a Lucie UHLÍKOVÁ. *Na pomoc dětským folklorním souborům a muzikám (1): tradiční lidová kultura a výchova*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2007, s. 5. ISBN 80-86156-87-7.

UHLÍKOVÁ, Lucie a Martina PAVLICOVÁ, ed. *Od folkloru k folklorismu: slovník folklorního hnutí na Moravě a ve Slezsku*. Přeložil Irena PŘIBYLOVÁ. Strážnice: Ústav lidové kultury, 1997. ISBN 8086156060.

PAJER, Jiří. *Svět lidové písně*. Strážnice: Ústav lidového umění, 1989.

PAVLICOVÁ, Martina. Lidový tanec a hudba ve Starém městě u Uherského Hradiště. In: *Lidová píseň, hudba a tanec. Místo, funkce, proměny. Sborník příspěvků ze 16. etnomuzikologického semináře. Jihlava 23.-25. září 1986*. Redaktor Dušan HOLÝ, redaktor Andrej SULITKA. Brno: Krajské kulturní středisko, 1987, s. 62–65.

PLÉHA, Tomáš. *Kompendium hudební výchovy*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2007. ISBN 978-80-7204-431-3.

POLÁŠKOVÁ, Jana a Ladislava KOŠÍKOVÁ. *Lidové tance z Uherskohradištska*. Uherské Hradiště: Okresní kulturní středisko, 1988.

POLÁŠKOVÁ, Jana. Naše dětské soubory. Hradišťánek. In: KOVAŘÍKOVÁ, Eva (šéfredaktor). *Malovaný kraj: národopisný a vlastivědný časopis Slovácka*, r. 53, č. 2, Břeclav: Moraviapress, 2017, s. 12–13. ISSN 0323-1542.

POLÁŠKOVÁ, Jana. Naše dětské soubory. Děcka z Buchlovic. In: KOVAŘÍKOVÁ, Eva (šéfredaktor). *Malovaný kraj: národopisný a vlastivědný časopis Slovácka*, r. 54, č. 5, Břeclav: Moraviapress, 2018, s. 22. ISSN 0323-1542.

POLÁŠKOVÁ, Jana. Regionální kultura ve školních programech. In: ONDRUŠOVÁ, Vlasta a Lucie UHLÍKOVÁ. *Na pomoc dětským folklorním souborům a muzikám (2): tradiční lidová kultura a výchova*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2007, s. 25–30. ISBN 978-80-86156-96-5.

ROKYTA, Jan, Luděk ZENKL a Ivo STOLAŘÍK. *Jak zpívat lidové písně*. Ostrava: Krajské kulturní středisko, 1990. ISBN 80-85029-13-8.

SEDLÁK, František. *Didaktika hudební výchovy na 2. stupni základní školy: učebnice pro posl. pedagog. fakult. 2., část. upr. vyd.* Praha: SPN, 1984. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství).

SEDLÁK, František. Hra na dětské hudební nástroje. In: SEDLÁK, František, Jiří KOLÁŘ a Jaroslav HERDEN. *Nové cesty hudební výchovy na základní škole*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977, s. 226–233.

SCHAUEROVÁ, Alena – MAŇÁKOVÁ, Magdaléna. *Regionální folklor do škol. Manuál pro učitele*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2015.

SCHAUEROVÁ, Alena. Utváření vztahu k folklornímu dědictví. In: *Dětský folklor dnes (proměny funkcí): sborník příspěvků z 23. strážnického symposia konaného ve dnech 15.-16. března 2007*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2007, s. 7–12. ISBN 978-80-86156-93-4.

SCHAUEROVÁ, Alena. Úloha dětských folklorních souborů při utváření hodnotové orientace dětí. In: KRIST, Jan (redaktor). *Lidová kultura v kulturním vývoji České republiky (1918-1998): 15. strážnické symposium, 14.-15. září 1999 ve Strážnici : sborník příspěvků*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 1999, s. 58–60. ISBN 80-86156-30-3.

SCHAUEROVÁ, Alena. Problematika prezentace tradiční lidové kultury ve školní praxi. In. *Problematika prezentace a medializace tradiční lidové kultury: sborník příspěvků z 21. strážnického symposia konaného ve dnech 15.-16. března 2006*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2006, s. 241–252. ISBN 80-86156-79-6.

SCHAUEROVÁ, Alena. Odkaz tradic lidové kultury ve výchově. In: ONDRUŠOVÁ, Vlasta a Lucie UHLÍKOVÁ. *Na pomoc dětským folklorním souborům a muzikám (2): tradiční lidová kultura a výchova*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2007, s. 6–10. ISBN 978-80-86156-96-5.

SEDLÁČEK, Marek. Lidová píseň jako jeden ze základních stavebních kamenů hudební výchovy nebo jako přežitek? In: *Musica viva in schola XV*. 1. vyd. Brno: PdF MU, 1999. s. 9-12. ISBN 80-210-2166-7.

SYNEK, Jaromír. *Vybrané kapitoly z didaktiky hudební výchovy I*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0964-x.

SUŠIL, František, Robert SMETANA a Bedřich VÁCLAVEK. *Moravské národní písně: s nápěvy do textu vřaděnými*. 5. vyd. Praha: Argo, 1998. ISBN 80-7203-096-5.

ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk, Alena TICHÁ a Věra BUREŠOVÁ. *Písničky a jejich dramaturgie*. Praha: Portál, 2000. Nápady - hry - tvořivost. ISBN 80-7178-477-X.

TARCALOVÁ, Ludmila. *Hody s právem na Uherskohradištsku*. V Uherském Hradišti: Slováké muzeum, 2008. ISBN 978-80-86185-69-9

ÚLEHLA, Vladimír. *Živá píseň*. Praha: F. Borový, 1949.

Uherskohradištsko. 2. upr. vyd. Redaktor Vladimír NEKUDA. V Brně: Muzejní a vlastivědná společnost, 1992. Vlastivěda moravská, sv. 63. ISBN 80-85048-39-6.

VOBORNÍK, Bohumil. *Didaktické problémy poslechu hudby*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1993. ISBN 80-7040-064-1

Seznam internetových zdrojů:

Dětské pěvecké soutěže 2020 - Lidová kultura. *Úvod - Lidová kultura* [online]. [cit. 19. 3. 2021] Dostupné z: <https://www.lidovakultura.cz/2020/06/10/detske-pevecke-souteze-2020/>

Dolinečka – dolinečka. *dolinečka – Dětský folklorní soubor Dolinečka ze Starého Města* [online]. [cit. 02. 07. 2021] Dostupné z: <http://www.dolinecka.cz/dolinecka/>

dolinečka – Dětský folklorní soubor Dolinečka ze Starého Města. *dolinečka – Dětský folklorní soubor Dolinečka ze Starého Města* [online]. [cit. 02. 07. 2021]. Dostupné z: <http://www.dolinecka.cz/>

Doložky prosinec 2020_SŠ.xlsx, MŠMT ČR. *MŠMT ČR* [online]. Copyright ©2013 [cit. 27.03.2021]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/54682/>

E. 6 SEDLČKÁ Z KUNOVIC - Lidová kultura. *Úvod - Lidová kultura* [online]. [cit. 02. 07. 2021]. Dostupné z: <https://www.lidovakultura.cz/2019/07/23/e-6-sedlcka-z-kunovic/>

Kdo jsme, Hradišťánek. *Kdo jsme, Hradišťánek* [online]. Copyright © Hradišťánek 2016 [cit. 14.03.2021]. Dostupné z: <http://www.hradistanek.cz/>

Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice na léta 2016 až 2020 - mkcr.cz. *Ministerstvo kultury České republiky* [online]. [cit. 02. 07. 2021] Dostupné

z: <https://www.mkcr.cz/koncepce-ucinnejsi-pece-o-tradicni-lidovou-kulturu-v-ceske-republiky-na-leta-2016-az-2020-1108.html>

Město Kunovice | Festival Kunovské léto. *Město Kunovice* | *Oficiální internetové stránky města Kunovice* [online]. [cit. 18. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.mesto-kunovice.cz/kultura/seznam-kulturnich-akci/festival-kunovske-letu/>

Město Kunovice, Děcka z Kunovic, *Město Kunovice* | *Oficiální internetové stránky města Kunovice* [online]. [cit. 16.03.2021]. Dostupné z: <https://www.mesto-kunovice.cz/kultura/seznam-kulturnich-akci/folklor-folklorni-soubory/decka-z-kunovic/>

Muzeum Tupeské keramiky – TUPESY. *Muzeum Tupeské keramiky – TUPESY* [online]. [cit. 02. 07. 2021] Dostupné z: <http://muzeumkeramiky.cz/>

o nás, DĚCKA z BUCHLOVIC. *DĚCKA z BUCHLOVIC* [online]. Copyright © 2009 Všechna práva vyhrazena. [cit. 16.03.2021]. Dostupné z: <https://deckazbuchlovic.webnode.cz/o-nas/>

O nás :: KUNOVJÁNEK. *KUNOVJÁNEK* [online]. Copyright © 2014 Všechna práva vyhrazena. [cit. 17.03.2021]. Dostupné z: <https://www.kunovjanek.com/o-nas/>

o nás, *Taneční soubor Botík* – [online]. [cit. 16. 03. 2021] Dostupné z: <https://botik.brezolupy.cz/#about>

Pravidla - BROLN - Brněnský rozhlasový orchestr lidových nástrojů. *BROLN - Brněnský rozhlasový orchestr lidových nástrojů - BROLN - Brněnský rozhlasový orchestr lidových nástrojů* [online]. Copyright © 2016 BROLN [cit. 19.03.2021]. Dostupné z: <https://www.broln.com/ke-stazeni/pravidla>

Přjmenování Derfle na Sady. Document Moved [online]. Copyright © 2017 Město Uherské Hradiště [cit. 11.04.2021]. Dostupné z: https://encyklopedie.mesto-uh.cz/home-muh/?acc=profil_udalosti&load=219

RVP ZV 2017.pdf, Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání). *Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání)* [online]. Copyright © [cit. 02.07.2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4986/>

Tradiční hody s právem na Uherskohradištsku - Lidová kultura. *Úvod - Lidová kultura* [online]. [cit. 02. 07. 2021] Dostupné z: <https://www.lidovakultura.cz/2020/06/16/tradicni-hody-s-pravem-na-uherskohradistsku/>

Uherskohradištsko s Napajedelskem a Uherskoostrožskem - Lidová kultura. *Úvod - Lidová kultura* [online], [cit. 16. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.lidovakultura.cz/lidove-tance/slovacko-2-cast/uherskohradistsko-s-napajedelskem-a-uherskoostrozske/>

Sedmička, Hradišťánek, *Kdo jsme, Hradišťánek* [online]. Copyright © Hradišťánek 2016 [cit. 14.03.2021]. Dostupné z: <http://www.hradistanek.cz/skupinka-sedmicka.html>

Seznam_ZŠ_2020-11-11 web.xlsx, MŠMT ČR. *MŠMT ČR* [online]. Copyright ©2013 [cit. 27.03.2021]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/54297/>

Osobní komunikace:

H. M. *Otázky k DP* [e-mail], Message to: Marie Hoferková [online], 17. 5. 2021, 20:17 [cit. 19. 05. 2021]

CD:

Hradišťan. *Hradišťu, Hradišťu...* [CD]. Praha: Panton. 1989.

Hradišťan. *Od večera do rána* [CD]. Praha: Supraphon a. s. 1984.

Anotace

Jméno a příjmení	Marie Hoferková
Katedra	Katedra hudební výchovy
Vedoucí práce	Mgr. Lenka Kružíková, Ph.D.
Rok obhajoby	2021

Název práce	Lidová píseň na Uherskohradištsku v praxi
Název v angličtině	Folk Song in the Uherskohradištsko Region in Practice
Anotace práce	Diplomová práce je zaměřena na využívání lidových písní z oblasti Uherskohradištska na druhém stupni základních škol. První část práce se převážně teoreticky zaměřuje na roli lidové kultury a lidových písní ve vzdělávání na základních školách. Ve druhé části práce jsou obsaženy konkrétní návrhy aplikace lidových písní z Uherskohradištska do výuky hudební výchovy na druhém stupni základních škol.
Klíčová slova	lidová kultura, lidové písně, hudební výchova, Uherskohradištsko
Anotace v angličtině	The diploma thesis focuses on using folk songs from the Uherskohradištsko region in Music specialized in lower-secondary schools. The first part of the thesis is predominantly theoretical, describing the importance of folk culture and folk songs in education at primary and lower secondary schools. In the second part of the thesis are concrete drafts of the application of the folk songs in the Uherskohradištsko region into the education at the lower-secondary school.
Klíčová slova v angličtině	folk culture, folk songs, Music, Uherskohradištsko region,
Přílohy vázané k práci	–
Rozsah práce	99 stran
Jazyk práce	čeština